

KÁLLAY SÁNDOR

APRÓSÁGOK

ELBESZÉLÉSEK, RAJZOK

IFI. NAGEL OTTÓ könyvkereskedő kiadása
BUDAPEST,
VIII., Múzeum-körút 2. szám.

AZ IDEÁLISTA.

— Esik az eső, keresztmamám . . .
beszadok ernyőért!

— Oh, te! Hát így félsz az esőtől?
Innen a verandáról hámat-négyet szökdecse-
lünk s ott leszünk a „dörmögő medve“ odu-
jában. Tudsz-e szaladni?

Jenő mosolyogva nézett keresztanyjára,
mintha azt mondaná: én igen, de te . . .
te, keresztmamuskám?

— Nézze meg az ember! Olyan öregnek
tartasz?!

Kézen kapta Jenőt és neki iramodott a
veranda előtt messzi-messzi etherülő parknak.

Tulságosan bizott Csorbáné erejében,
mert fele uton már majd elállt a lélekzete.
Szerencsére éppen egy kis flagoriához érték.

— De itt mégis csak meg kell pihenünk!

— Mond csak keresztmamám, miért hívják ti Zsiga bácsit „dömrögő medvé“-nek? Morózus ember talán?

— Na! . . . tudod . . . meglátod, ha majd hosszabb időn át leszel vele. Különben ne féj, derék jó ember, csakhogy ő is, mint a legtöbb aglegény, mindenben talál valami kifogásolni valót. Engem, egyetlen testvérét pedig éppen, hogy ki nem állhat! Mikor visszajött örökség elverő körüljáról, még csak felém se nézett.

— S merre járt Zsiga bácsi?

— Tudom is én, tudom is én hol kószált a nagy világban? Haraggal ment, haraggal jött s ha legalább sejténém, miért?

— Furcsa.

— Képzeld, mikor visszakerült, a helyett, hogy hozzám fordult volna bizalommal, hivatalt vállalt, csakhogy megélhessen. Persze, száraz kis kenyér volt az. Egyszer aztán beteg lett. Azt is véletlenül tudtam meg. Mi sem természetesebb, hogy felutaztam Pestre s meg is találtam.

— Hogyan?

— Hogyan . . . s hol . . . ? Biz arra röstelkedve válaszolok. Nyomortuságban, meg aztán abban a kerepesi-uti kórházban. Bor-

zasztó! Mennyit beszéltem, míg rávehettem, hogy hozzánk jöjjon. „Kegyelemkenyer nem kell soha, nem, el nem fogadom!” De aztán később kezdett arról a sok megáláztatásról beszélni, melyben hivatalnokoskodása alatt részesült. Hogy nincs akarata . . . nem lehet . . . hogy ilyen meg olyan egyoldalú, félszeg fölebbvalójának tartozik engedelmességgel . . . meg, hogy jó arcczal kell hallgatnia az ilyen, meg olyan bárgyu beszédek stb. . . . stb.

— Végre belátta, ugye keresztmamám, ha már meg kell hunyászkodnia, meg kell, hogy alázza magát, mégis csak okosabb a testvérétől jövő „kegyelemkenyeret” választani.

— Oh, dehogy! Olyan jogcímet kellett találnom, hogy még követelhesse is azt, a mi itt kijár neki. Szerződéssel kötöttük birtokunkhoz, kastélyunkhoz, mint főfelügyelőt és könyvtárnokot.

— Olyan nagy könyvtárunk van keresztmamáéknek?

— No, persze! Te azt nem is tudad? . . . Legérdekesebb a dologban az, hogy e könyvtárnak az alapját az a hat-, vagy hétezer könyv képezi, melyet férjem éppen tőle, Zsiga bátyádtól vásárolt meg elutazása előtt. S a mint látszik, férjem megvette Zsiga

bátyádnak könyvgyűjtési mániáját is. No, és most a „vén medve“ reggeltől estig ki sem bujlik odujából; egész nap falja a könyveket, ott is étkezik külön, egyedül. Hogy meglesz lepetve, a mint téged meglát! Nó, de rajta, szaladjunk!

A kastelynak miniatúr kiadása volt a kerri ház. Csinos, karsu tornyok a könyvtárnak berendezett első emelet fölött s a földszinti részt, mely Zsiga lakásául szolgált, teljesen elborította a sűrű vadszőllő.

A „vén medve“ éppen pipáját tömte. Szörnyen meglepték a nem várt látogatók. Szemei az ifju ember arczára meredtek, majd Csorbánéra vetett kérdő tekintetet.

— Találd el, ki az? Nó... még se...
Ej, ej... az igaz, hogy éppen husz éve...
Most sem emlékszel? ... Négy-öt éves lehetett akkor... Ugy-e, hogy megváltozott?

— Csak — csak — talán nem Jenő —
Bede Jenő? Keze ugy reszkelet, hogy a koczkára vágott dohány pipájából a földre hullott.

— De biz' én volnék, Zsiga bátyám!

A „vén medve“ mondani szeretett volna valamit, de zavarában csak érthetetlen hangokat hebegett. „Új le, édes — édes Jenő öcsém!

— Én pedig visszaszaladok — szólt Csorbáné. — Hosszura ne nyuljon az első látogatás, Jenő, pláne, ha este okvetlen utazni akarsz. A jövő héttől kezdve, mikor majd sokáig, nagyon sokáig nálunk leszel —

— Érttem, érttem, keresztnamám.
Mar jó messzire járt Csorbáné, mikor az öreg kissé kezdett magához térni.

— Hogy megnőttél! Persze rám nem is emlékszel... Hogyis emlékeznél!

— Rég volt, Zsiga bácsi!

— Rég... rég... Meg aztán te allig voltál akkor nagyobb mint az öklöm.

Valami ellenáthatatlan indulat izgatottságától még mindig reszkeető kezét az ifju fejére vezette, hogy megczirógassa hosszú hullámos haját.

— Bizony fiám, rég volt. Csodálkozom, hogy még tudsz magyarul. Beszédeden érzik is egy kicsit a franczia accentus. Persze francziául beszéltél mindig.

— Oh, nem! Apámnak Párisban élő testvére még tud magyarul, habár az ő családjá harmincz év óta nem mozdult ki onnan. Meg aztán tizenöt éves koromig magyar nevelőm volt.

— Bizony... bizony... — Elgondolkodva tömögette ujra pipáját Barczy Zsiga.

— Nő, aztán miféle pályára léptél? Vagy talán még csak ezután —

— Oh, én már régen választottam. Művész akarok lenni.

— Ej, menydörgős adata! Ne beszély!

— Sőt már valamire vittem is.

— Aztán a művészetek melyik ágát kívárod?

— A hegedűt!

— Bravo, fam! Szeretem, igazán szeretem! Ha engem kerdezteél volna meg, én sem tudtam volna szebbet tanácsolni. Igaz, hiszen hajdímában én is nyoszörögtettem a hegedűt. Abban a boldog ideális korban...

Te is persze menkő nagy idealista vagy?

— Azt mondják.

— És jut eszedbe néha édes anyád? A te drága, szép, angyali édes anyád, a kit...

— Hirtelen elhallgatott. Mosolyogni próbált s lopva kapott szeméhez, hogy számmorzsolja, észrevehetetlenné tegye azt a könnyeseppet. Ez azonban Jenő figyelmét nem kerülte ki. Látva, hogy az ő réges-régen meghalt anyjának emléke még most is könnyet sajtól e régi barát szeméből, érezte, hogy ez a részvét közel, nagyon közel hozta lelkét ez embernek lelkéhez. Arcza pirulni kezdett, szerte volna szépen, poetikusan kifejezni azt, a mit csak érzett s a mi szívét mindig el-

árasztotta, valahányszor édesanyjára gondolt.

— Oh, Zsiga bácsi, hogy én anyámat mily szentnek tartom, arról embernek fogalma alig lehet. Pedig alig emlékszem rá. Arczvonásai elmosódtak már képzeletemben csak valami melegséget, csak valami biztatót, csak valami megnyugtatót érezek, ha rá gondolok. Anyám emléke az én vallásom. Benne keresem a megnyugvást, az üdvöt. Benne kerestem a vigasztalást, s megtaláltam.

— A vigasztalást? Nem értelek.

— Zsiga bátyámnak megmondhatom. Szerelmes voltam. Csalódtam. Aztán megszünt bizalmam minden nő iránt. S talán mert kerestem: azután mindenütt csak a rosszat, a romlottat láttam, találtam. Elszlott a nők iránti gyöngéd tisztelet, az ére nyitkbe vetett hit, — elszlott a hit, mely ahhoz a világhoz fűzött, melyben kizárólag kívántam élni. Lenyűgözte lelkemet az a kétségbevitő megyyőződés, hogy nincs e földön tiszta, örök szent — szent szerelem, mely hatalmasabb minden hatalomnál s üdvözítőbb minden imádságnál! Nincs, nem lehet olyan világ, milyent képzeletemben magamnak alkottam, mert a női lélek alantós röptű, mint ha szárnya ólomból volna. Hazugok a nők, képmutatók és megvesztegethetők! . . . De

egyszer megint anyámra gondoltam. Gondolkodtam, elmélkedtem. Lassan-lassan hinni kezdtem újra, hogy az a szép világ, mely tűnni látszott szemeim elől, még sem lehetett csupán gyermeki ábránd szülte illuzió, hiszen anyám jó volt, tiszta, szent, s a földön, ha volt egy olyan, kell hogy legyen még egy, még több hozzá hasonló! . . . Anyám visszatért a hitnek, reménynek, bizalomnak, az életnek!

Barczi Zsiga halálsápadtan nézett a földre.

— Zsiga bácsi jól ismerte anyámat, apámat, mondja Zsiga bácsi — nem mintha kétkedném — nem mintha nem tudnám — csak Zsiga bácsitól is hallani akarom, ugye nem érdek hozta őket össze, ugye tiszta — tiszta, hatalmas szerelem volt szülőim közt a kapocs! Ugy-e, ki volt zárva minden, minden számitás, érdek, csupán szerelem —

— Hogy is kérdezhetszilyent? ! Hát persze! . . . Nő, — igen, hát származhatik ilyen gyermek, ilyen tulajdonságokkal felruházott gyermek, mint te vagy, olyan szülőktől, kik nem igazi szerelemmel szeretik egymást! . . . Meghiszem! Az volt a szerelem! . . . De milyen szerelem! . . . Milyen szerelem volt az, te Jenő, te édes, édes . . . öcsém, amely létre hozott téged! !

Barczi Zsigának verejtékezett homloka, pedig dideregni érzett valamit bent—bélől.

— Ugy, hát lehetett is volna másként! Szegény apám! Hiszen nem is tudott sokáig élni utána. Zsiga bácsi tud minden részletet, beszéljen kérem. Hogy is történt? Én olyan keveset tudok arról a katasztrófáról. No, ne keresse magát!

Barczi Zsiga félt bele kezdeni. Végre is engedett az unszolásnak.

— Amint én mondhatok, azt talán már te is mind tudod. Atyád a városba ment. Aztán mikor visszajött, hozott magával egy új vadászpuskát. Mutogatta anyádnak, elfeledkezett arról, hogy töltve van . . . aztán . . . anyád meghalt.

— Iszonyatos! Szegény apám! Milyen rettenetes napok következtek reá! . . . És mondja csak, Zsiga bácsi, hát a törvénytörés? No, mert biztosan a törvény emberéi is zaklatták édes apámat. Ugy-e?

— Biz' igen! Akkor vitt volt téged el nagybátyád Párisba . . . De hát volt egy szemtanu, aki bizonyította, hogy véletlenség volt . . . pusztán véletlenség.

— Gyanusították?

— No igen, akik nem ismerték ugy boldog házasságukat, mint én . . . De én aztán tanuskodtam —

— Zsiga bácsi volt a szemtanú? Zsiga bácsi volt ott?

— Igen, igen, én, én!

Karjai aláhanyattottak. Aztán mintegy magyarázatul, igazolásul akadózva, magára higadságot erőszakolva folytatta:

— Szomszéd birtokos voltam. Gyakran megfordultam nálatok . . . akkor is . . . véletlenül . . . véletlenül . . .

Hosszu csönd állott be. Az eső lassan permeterzett s hűvös légáram csapott be a nyitott ajtón. Barczi Zsiga mosolyogni próbált. Aztán így szólt:

— No hanem most egy kedves, nagyon kedves meglepetést szerezek neked.

Jenő mintha nem is hallotta volna, oly mélyen el volt merülve gonnolataiban. Barczi mintha érezte volna Jenő gondolát, felelem fogta el, majd ismét erőt vett magán s mes-terkelt könnyedséggel sóhajtott fel:

— Bizony, bizony olyan szerelmes párt mint a te szüleid voltak, nem igen terem a mai világ!

A szomszéd szobába táncolygott s pár pillanat múlva egy arczképpel tért vissza.

— Mind elkallódtak, csak ez az egy maradt . . . nekem sincs több . . . neked sincs ugye . . . legyen a tied!

— Anyám! — Feleledve, felvidulva kapott az arczkép után. Nézte, nézte sokáig. Aztán megint komorrá lett arca.

— Nem nagy, nem túl nagy áldozat, ha megfosztom Zsiga bácsit —?

Barczi közbevágott:

— Nem, nem, van még egy nekem.

— Még egy? Hiszen az előbb —

— Igaz — igaz, nő lán, hogy megfeledkeztem róla!

*

Az uton, míg a kastélyhoz visszaért, vádolta magát Jenő, hogy az ajándéknak nem örvend eléggé, hogy nem teszi oly boldoggá, mint a milyen boldoggá tennie kellene az ő édes anyjának képmása. Valami mintha szívére nehezedett volna, mintha a nedves, esős szűrület lopta volna be magát lelkébe.

Mikor a kastélyhoz ért, már elő is állt a kocsi. Keresztanyja a verandán várt réá.

— Siess ám, ha menned kell ma mulhatlanul. Jó messzire van innen az állomás.

Jenő nagyon fáradtnak érezte magát.

— No, hát egy pár perczig még diszku-rálhatunk is. Megtetszhetnél a „vén medvének”, hogy olyan sokáig magánál tartott.

Jenő előhuzta zsebéből az arczképet.

— Ezt kaptam tőle.

— Ni, ni, az Erzsi! . . . Szegény Erzsi!
Szegény Erzsi!

Jenő hátra dőlt a széken, az arczképet kezében tartva, ideges izgatottsággal hallgatta keresztanyja elbeszélését: hogy neki is volt egy képe, de aztán így vagy úgy elveszett.

— És most édes keresztfiam, a sürgönyöd által jelzett időben várni fog kocsim az állomáson. Itt nyaralsz nálam! Érted? Hazajönnék a leányok is az intézetből s vig napokat fogunk élni. De a szándékom meg ne változtasd, érted?

Jenő némán bólintott fejével, s a fényképet szórakozottan forgatta térdén pihenő kezei közt.

— Mert hát — folytatta Csorbáné — egy kis halával is tartozol nekem! No . . . mert egy kis részem nekem is volna abban, hogy te a világon vagy.

Az arczkép egyre gyorsabban forgott Jenő kezeiben.

— Ha én nem vagyok, bizony meg sem ismeri apád anyádat. Erzsi barátóm volt . . . s tudod, én már férjnél voltam, ő meg nem . . . aztán apád nagyon gazdag ember volt . . . tudod . . . De még sem kapta volna meg Erzsit apád, habár szegény leány is volt Erzsi, ha én nem vagyok! . . . Biz-

ügy! . . . Bizony Jenőké! . . . Halával tartozol nekem!

Jenő félig lecsukta szemeit, halkkan, elhaló hangon kérdezte:

— Nem szeretne apámat?

Csorbáné ijedten nézett Jenőre, látva a hitelen elváltozást, zavarral, aggodalommal felelt:

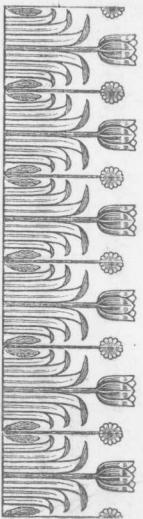
— De . . . igen . . . hogyan . . . később aztán megszerette, igen . . . megszerette!

Az arczkép darabokban hullott az asztal alá.

*

A kocsis mikor visszajött, mint csodát regélte a méltóságos asszonynak, hogy az ifju nagyságos ur egész uton sirt, zokogott.

KELEPCZÉBEN.

Még egyszer itt is fölvetette magának a kérdést: „Vajjon miként fogad?” Hiszen lehetne a fogadtatás hideg, fagyos, de lehetne meleg, szivélyes is, sőt . . . sőt . . . No, de minnek azon töprengeni! Szentendrey Boldizsár nem az a férfi, a kit a legfagyosabb, vagy legmelegebb fogadtatás kihozhatna a sodrából.

Várt. De mert hosszú várakozás után arra következtetett, hogy Irén bizonyosan toltetjével van elfoglalva, hogy némileg rövidítse az időt, az ablakhoz lépett, szélvonta a lenge csipke függönyöket, s kinézett a kavicsos, göröngyös, burjánmal tarkított udvarra. Bizony nem ijyennek hitte, a csetneházi

kastélyt. Diszfák, virágágyak, melyek egy hatalmas park ólén körülveszik a sok toronyu kalitkát, elűntek képzeletéből már akkor, mikor a poros országuton közeledett a kerítés nélkül álló kopott, ódon, zöldre meszelt házhoz.

Messzi a távolból bólintgat ugyan egy pár akácz lombja erre, de az odáig nyúló puszta téren csak alacsony istállók, gabonaraktárak, szanaszét hagyott gazdasági gépek heverték. — Az éneklő madarak csicseregését egy öblös torku kottló igyekezett pótolni, melynek társai a ház alatt vájt porondos lyukakban huzódtak meg s csak akkor adtak egy-egy hangos életjelt magukról, ha egyik-másiknak sárga pelyhű ivadéka kimerésztelt lépni az árnyékos menedékből. A kувasz beléköstölt ugyan a kut mellett álló favájljuba, de úgy látszik, még annak is jobb gusztusa volt, semhogy a tepsedt meleg vizet lebzselje fel. Lomhán, nagyokat ásítva somfordált a gabonás alá s úgy lehorasztotta fejét, hogy hosszan kilógó nyelve majd a földet söpörte. Zaj csak a konyha felől hallatszott. A déli edényeket mosogatók. A tányérok csörömpölése elnyomta néha azt a hamis hangot, mely a két éneklő cseled zenehallásáról igen szomorú bizonyítványt állított ki.

Mikor már az ablaknál való állingálást is meguntá, hátratordult Szentendrey s meglepetésében felkiáltott :

— Nő, végre !

De aztán látva Irén arczán a megitűközést, kérő hangon tette utána :

— Bocssáson meg, édes Irén, de igazán nem valami mulatságos dolog a maga kottlőiba órahosszat gyönyörködni.

Nevetett is egyet, de csakhamar hoszszúra nyult ábrázata, mert Irén ugyancsak komolyan vette az illetlen kifakadást.

Tehát hideg fogadtatás, gondolta magában Szentendrey. Monokliját lassu méltóság-gal szemére biggyesztette, fejét hátra dobta, a mi nála annyit jelent: ha te ugy, én is ugy, meglátjuk ki bírja tovább.

— Hallottuk, hogy szomszédunknak vendége, de arra igazán nem számított a férjem, hogy őt is meglátogítja.

— Első sorban önnek szól a látogatás, Nagyságos asszonyom.

Csetneháziné mintha nem is hallotta volna Szentendrey szavát, folytatta :

— Különben nemsokára itthon lesz, érte küldöttem.

— Köszönöm. De igazán kár volt megzavarni kedves férjét. Ki tudja milyen

fontos munkától vonom most el. Meg aztán több napig szándékozom itt időzni.

— Nagyon örülhet vendégszerető barátja !

— Kérzem hangjából az iróniát. Pedig téved, ha azt hiszi, hogy mindenki az önéhez hasonló szivességgel fogad

— Miért panaszojja azt nekem ? Tehet-e róla, ha nem mindenki méltanyolja ugy, mint én, érdeme szerint e megitszítettést ? !

Szentendrey szeretett volna csipősen visszavágni, de hirtelen meggondolta, minek még jobban elmérgesíteni a dolgot. Ledobta szeméről a monoklit, kabátját kigombolta s a megbántottnak méltatlankodó hangján szólt :

— Ugyan Irén, mire való ez a komédia ? ! Érthetnék sok mindent viselkedéséből, de ezt mégis csak annak a körülménynak akarom terhére róni, hogy egy esztendőss asszony létére, sehogysen tudja beletalálni magát az új állapotba. Azt hiszi, helyesen cselekszik, ha régi barátait ilyen módon, ilyen modorral akarja elbarikádozni magától ? Vagy talán szükségét érzi annak, hogy eljűszzen mindnyájunkat, mielőtt ostromba kezdenénk ? Ah, Irén, talán csak nem fél tőlem ? !"

— Nem ismeretlen ez a hang előttem, Szentendrey. De egy szemernyi okom sincs, hogy üdvözöljem a régi ismerőst benne.

— Ha tudnám, hogy minden szép, minden kedves leány ilyen változáson megy át, amikor az oltár előtt elhalad, csak azért imádkoznám: ne engedje az ég, hogy az olynok, mint ön volt, fejkötő alá kerüljenek. Megbocsátja nekem ugy-e ezt a kis gorombaságot.

— Ezt, ezt megbocsájtom.

— Furcsán hangsúlyoz némely szót. Hát volna még egyéb megbocsájtani valója is?

Csetneháziné apró kezeit megdörzsölte, aikai felnyitlak s összeszorított fogai között szivott fel levegőt. Szemei megvillantak. Szentendrey hátra dobta magát a széken s mosolyogva kiáltott föl:

— Most hullt le az álarcz!

— Igaza van, most hullt le az álarcz. Hát most nézzem ide a szemem közé és ha tud innen egyebet, mint gyűlöletet, emésztő gyűlöletet olvasni, akkor —

— Akkor . . . igazan van.

— Hiu fráter! — Ironikus mosolylyal tette hozzá: — Megbocsátja nekem ugy-e ezt a kis gorombaságot?!

— Szép asszonyoktól sok mindent fogad szívesen az ember.

— Es szép lányoktól? — kérdezte minden szót tagolva, hangsúlyozva.

— Értem! Most tér a tárgyra.

— Igen. Most térlek a tárgyra. Legyünk egy kissé higgadtak. Feleljen kérdésemre őszintén, ha mindjárt véne is természetellen. Mutassa meg, hogy tud egyszer életében pártatlan bíró lenni. Nó, hát minek tartja azt a férfit, a ki teljes tudatában egy leány ártatlanságának, arra használja fel annak tapasztalatlanságát, hogy elcsavarja esztét s miután kicsikarta tőle az első csókot, mint a ki korrektil végezte dolgát, száll tovább egy másik virágra?!

Feleljen erre őszintén! Szentendrey a nevetéstől alig tudott szőhoz jutni.

— Minek tartok egy olyan férfit? No, arra nem könnyű válaszolni. Sok függ a körülményektől.

— No, hát normális agygyal, normális erkölcsi érzéssel mi — legenyhébb kifejezést használva — arczáttannak tartjuk az ilyen férfit.

— Persze csak itt, Csetneházán. Különben helyes, látom, hogy haragszik. No, és nem volna még valami más hasonló kérdése?

— Nincs. Ezzel le is tárgyaltam volna teljesen a dolgot, ha az ügy nem kettőnk ügye lenne. De mert azt is remélem, hogy többé alkalmunk nem lesz így, szenttől-szembe kifejezni egymásról alkotott véleményünket, időz-

zünk egy percig még ennél a tárgyánál. No, hát emlékeztek vissza arra a délutánra, mikor az a teljesen ártatlan leány véletlenül az ön martaléka lett. Az előzményeket hagyjuk. — Mincképpen visszavittük azt a sok turbékoló hangot, esküdözést, a melylyel ön végtelen szerelmét esetelte a leány előtt. Azon délután aztán az a naiv gyermek visszavitt az ön forró csókját, melyet szerelmesszeladonja érintetlen, tiszta ajkára perzsejt. De gyáva volt a gavallér s megállott az első csóknál. — Notiszába felírt egy nevet, egy bámmely perczben kapitulálni kész várnak a nevével. Aztán egy szép napon azzal állt elő, hogy ő bizony vár ur nem akar lenni s igen helyesen cselekednek, ha békés uton, törvényesen eladják a várat a legelső vevőnek. Számítása az volt, hogy a vártur viselje csak gondját a várnak, ő beéri majd egy nyugalmas várkapitányi állással is.

— Nem értem ezt a képlets beszélet, pláne, ha ilyen gunyos mosolylyal fűszerezi.

— No, jó. Hát beszéltek világosabban. Tudta, hogy szeretem. Számításába vágott, hogy engem férjhez adjanak ehhez a tisztességes, becsületes férfhoz. S most ime, megjelent a második csókért. Eltaláltam? No, beszéljen, hiszen Szentendrey nővel szemben soha sem volt gyáva!

— Férfival szemben sem!

— Egy esztendő alatt kinyílt a szemem. Látoék olyan dolgokat, melyek iránt azelőtt vak voltam. Érzek olyan dolgokat, melyekkel szemben érzéketlen voltam. Most van öntudatos erkölcsi érzékem. Ez, a mit teljesen féljennem, féljem nevelésének köszönhetek, csupán ez. Ez megóv a jövőre nézve, de nyugodalmanat dulta fel a multért.

— Ideges képzelődés!

— Ön azt nem érzi, nem tudja mit jelent egy nőre nézve, mikor titkolni valója van férjje előtt. Nem sejtí, mit jelent az, mikor ajkamon érzek egy csókot, egy olyan csókot, melyet büns szenvedélylyel, alattomos gondolatokkal nyomtattak ajkammra. Mikor féljem átölel, félek, hogy egyszer eltaszít magától, mert undorodva érzi ott egy semmiházi lehetét. Félek, hogy megveti, eltiporja, másnak egykori játékszerét.

— Milyen fantázia!

— Fantázia? De mikor én érzem mindazt! Undort érzek magam iránt, mert most megaláztatást, gyalázatot látoék abban a csókbán. Nem voltunk egyenlők. Ön szívemet kérte, hogy elnyerhesse csókomat, ígért cserébe örök szerelmet. Szerelme hazugság volt, arczáltan hazugság!

— Iren, igazán nem értem ezt a fellobbanást!

— Nem is értheti. Mert maguk, férfiak a kapott csókot, mint győzelmi émmet, láthatólag flogtarni szeretnék, míg nekünk az ilyen csók lemoshatatlan folt. Én becsületemet, lelkesemet vittem bele e csókba, ön semmit, semmit. Bennem egy ábrándvilágot hivott életre ez a csók, a melyben ön csak hízlegést látott húságának. Ön férjemenek arczába vághatja, hogy ő előtte már ön is megcsókolta ajkamat, de én? — Én? Ha önnek felesége lenne, annak is csak azt mondhatnám: férjednek én is rabja voltam, téged megbecsült, engem eldobott.

— A férje nevelésének köszönheti ezeket a badar ideákat, Irén?

Szentendrey fölállott, mintha menni akarna, de Irén hevesen dobantott lábával a padlón s magából kikelve, parancsoló hangon kiáltott reá:

— Maradjon!

Mindkét kezét halántékára nyomta, égő szemei könnyvel teltek meg.

— Ha mindent, mindent úgy elmondhatnék, a mint fülembe sugni hallottam álmatlan éjszakáimon! Azok a gyötrelmek, azok a kétségbeesítő kínok, a melyektől szabadulni nem tudok!

Szemeit, arczát kendőjébe temette és sirt. Szentendrey székét közelebb huzta, gyöngéd

vigasztaló szavakkal igyekezett az asszony könnyeit csillapítani.

— Édes Irén, most már megértem, most már értem. Fájdalmas küzdelem biz az! Gyülni akar, holott most is szeret.

Irén lekapta szeméről a kendőt s földhöz vágta. Felugrott, s ököibe szorított kezeit ütésre emelte.

— Szeretném megfőjani ezért a szávért!

Egy percnyi néma csönd után kissé lágyabb hangon folytatta.

— Ez az önhittség, ez a húság, a mi legjobban sért. Mert azt hiszi, hogy önt csak szeretni lehet. Pedig nem tudom melyik érzés hatalmasabb lelkesemben, a megvetés-e, vagy a gyűlölet.

— Majd megmutatja az idő, Irén. Ha megengedné, hogy ismétljen nézetemet, azt mondanám: a kettő közül a harmadik, a szerelem... Jól van, küzdjön ellene. De hogy az kerül ki győztesen a harczból, én abban nem kételkedem. Hoszsú, erős zivatar vonult el lelkivilága felett, de kiderült az ég megint s akkor süt majd reánk a boldogság legmelegebb napja.

Csetneházyné a csipkefüggönyön át fértjét látta, a mint közeledik. Szemeiből kitörte az utolsó könnyecseppet s mintha izgalma,

felindulása, haragja, gyűlölete mind-mind elszállott volna, barátságos arcczal fordult Szentendreyhez.

— Hát szeret?

— Igen, igen, szeretem Irén!

— S nem tudna most már lemondani rólam?

— Inkább az életemről!

— Hiszi-e, hogy meggyógyít a csókja, hiszi-e, hogy felejte lesz egy esztendei szenvedés, gyűlölet, bosszuvágy, ha ismét karjaiba zár?

— Csak a szeretmet fogjuk érezni, zavartalanul, boldogan.

— Még egy kérdést! Hiszi-e, hogy rá visz majd a lelkem, hogy megcsaljam azt az embert, a ki ott közeledik?

Szentendrey az asszony keze után kapott, magához vonta egészen, de mielőtt ajkával érinthette volna arczát, Irén leplezett, fékentartott indulatja újra kiört, gyűlölet, bosszuvágy mind, mind erősebben, mint az előtt s toporzékolva kiáltotta:

— Csaló, csaló, most megboszulom a csókját!!

Az ablakhoz rohant s magánkivüli, ihgye kiáltott férje felé:

— Siess, siess, meglámadták a házad becsületét!!

AZ ÉKSZER.

Szalonkabátja oldalzsebéből előhuzta két-araszos kapukulcsát, az ajtót föltárta s nevetve szót feleségéhez:

— Ez hát a *te* birodalmad.

A leány, helyesebben asszony, pillanatra megállt, urára mosolygott s eképen igazította ki férje mondasát:

— Ez a *mi* birodalmunck!

A kis házikon onladozóban volt a vakolat. Az udvart ellepte a gyom, burján, alig lehet kifürkészni, mely tájékon lehettek hajdanában azok a híres virágosságok, melyekre Csivos doktor mamája oly nagyon büszkéledett. A kerítést csak jelezte az a néhány

korhadó deszka, a mely előfeketellett az alacsony orgonabokrok közül, egy része földre hullt s belészáradt az őszi, tavaszi sárba, más része pedig sanyarubb időkben a tüzelő fát pótolta. — A tornác ajtaját csak felsarka tartotta s külső szöglete ugy beletemelkedett a bomladozó macskafej járó kavicsai közé, hogy mozdítani sem előre, sem hátra nem lehetett a nélkül, hogy meg ne szűnjön tornáczájtó lenni.

Mikor az ifju pár átlépte a pitvar ajtaját, Mariska fürkésző szemekkel kereste a falra akasztott edényeket. De bizony ezeknek csak helye volt. Egy pár rézedény csüngött ugyan a falon, de rozsdáította tártó gó sebeiket messziről lehetett látni. Azok a féhérebb foltok, melyeket megkímélt a pitvar közepére épített óriási téglakemence füstje, mutatják, hogy innen is, onnan is lógott valami régen.

— Ez, édesem a te laboratoriumod!

Mariska elnevette magát. Átkarolta fejte nyakát s aztán pajzán jó kedvvel szólt:

— Igen, az én laboratoriumom! De nem veszed észre, hogy hiányzik belőle minden instrumentum; a mi van az is néhai. Nézd, például ott, azt a retortát, tortát abban ugyan nem tudom melyik kémikus állít elő!

E szójátékra hangosan fölkaezagrtak s még jobban egymáshoz lapultak.

— No, hiszen ne búsulj, tudományod nem az instrumentumok fogyatékosságágra miatt fog csütörtököt mondani. Hiányzik innen, fiam, minden elem és vegyületk, kivéve a pulszkalisztet, egy fél szalomnát és aquat. A legutóbbi azonban van quantum satts!

— Lám! S ezt nevezed te szegénységnek?! Hiszen abból olyan lakomát csapunk nászunk estélyén, hogy még a pap is —
— Ej, — vágott közbe Gyula — kár volt el nem hívni a tiszteltest.

— Te könnyelmű denevér, már soirekra gondolsz? Nézze meg az ember!

— Igazad van. Majd ha ötvenedik betegemet fogom jubillálni!

Mariska lehajította fejét s szimpadias keserüséggel mondta:

— Ne vegyíts ily gyászos hangokat ez örömninnepélybe! Minek beszéljünk temetről?!

— Élvezelsz? No megállj! S éppen legértékényebb oldalomon találtál! Ezért ki-kapsz! Hanem most jér, járjuk végig terminket, aztán átadom kincstárom s kamráim kulcsait. Legelőbb is ez itt a te szalonod.

Az utcafelelő szobába léptek. A padló

től volt ugyan surrolva, de mihaszna, ha a repedések közül ijesztő porfelleget kelt minden lépés nyomán. De vigasztaló tudat az, hogy a butorzatnak nem árt, mert — kivéve egy gyékénypadot — nincs a mi itt össze-visszaságban álljon A butorzat a hátulsó szobában van — Gyula állítása szerint — felhalmozva. És ez áll: egy — boldogult öreg Mihók asztalos ifjúkorabeli — festett fenyőfaasztalból Az ágy valamivel előbbi korszak maradványa. A pad pedig éppen hat széklet pótol. Ora nincs a falon, csupán azért, mert ha volna sem járna. Visszatérve az álló butorokra, a ruhaszekrény kötötte le Mariska figyelmét. Kinyitotta ajtaját s meglepetve kiáltott föl:

— Hiszen ez tele van, Gyula!

Gyula büszkén feszítette ki mellét.

— No igen!

— Lásd milyen jó, hogy apám kitagadott! Ha annak rendje és módja szerint kiházásianak, mond, hova raktuk volna azt a tenger sok kelengyét?!

— Már pedig e szekrényből ki nem hurezolkodtam volna. Mit is gondolsz, hogy én drága fehérneműmet a padlásra rakjam? Ah!

Mariska kivett egy inget. Azután a másodikat, harmadikat.

— Látszik, hogy nem tartottál varrónőt, a ki ruháidnak gondját viselje. Hiszen csupa lyuk! No várj, ez legyen az első dolgom, — mindjárt megvarrom őket.

— De mivel?

— Mivel? A hozományommal. Itt la!

Kaczagva vett ki zsebéből egy apró kagylóval berakott skatulyácskát.

— Ne mondd, hogy üres kézzel jöttem!...
Tű, czerma...

— Most csak nem ülsz varráshoz?

— Sőt, mi több, egészen nekidülök. S tekintettel arra, hogy páciens nincs a lát-határon, igen jó volna, édes féj uram, egy kis tüzelő fáról gondoskodni... Van-e fazék, a miben megfőzzem a puliszkát?

— Van. Aztán tejért, turóért majd átszaladsz Krauszhoz. Ott van hitel. De... de...!

— Mi az, az istenért?

— Ma nem vacsorázhatunk!

— Miért?

— Puliszkakeverőnk nincs.

— Ej, te élbetellen! Hát nem tudsz csinálni? Levágsz egy vastagabb ágat, megtisztítod a héjától s aztán... a míg én varrok, kész lenetsz azzal is, meg a tűzrevalóval is.

Gyula előkereste a pitvarból csonka,

életlen szekerczéjét, végighuzta néhányszor az agyagos földön, ugy tett, mintha hajából kitepne egy szálát, összeszorított mutató és hüvelykujja fölött elcsuhított a szekerczével:

— Mint a borotva!

Fütyörészve indult száraz galy, ág keresésére.

— Fenomenális egy teremtés! — gondolta magában. — Azt hittem, hogy jó ideig egyebet sem hallok, sirásnál, zokogásnál. Oly otthon érzi magát, mintha tíz év óta lenne feleségem. Istenemre, ily jó kedvében még a szülői háznál, azoknál a mantaszoknál sem láttam! . . . No, hanem ily ostoba, nagyra-vágó familiát! Szegények, mint a templom egere s aztán telebeszélni olyan ideákkal szegény Mariskámnak a fejét! — Alispánné leszel . . . Ne menj ahhoz a nyomorult, földhöz ragadt doktorhoz . . . — Nem ismerik a szannarok az alispánt. Akkor vette volna feleségül, mikor . . . Persze, hogy soha! . . . Mariska szép, felséges szép, az igaz. Szellemes, művelt, igéző angyal! . . . de az alispán? ! Nincs érzéke arra, hogy az ily tulajdonokat helyesen tudja becsülni, hogy vagytonát, nevét megossza egy szegény leánnyal. Udvarolt volna tovább, aztán . . . Ah! Rettenetes! . . . De hiszen a szülők is segítkeztek neki. Persze, öntudatlanul, butaságból.

Lettt volna aztán sápiozás, ha megcsik a szerencsétlenség! — Drága, jószágos Mariskám, te! Ugy-e jobb így szegényen, nyomorultan, de becsületesen . . . Majd csak apádnak is megjön az esze . . .

— A nyomorúság megölő betűje a szerelmnek! Hányszor vetettem föl e kérdést magamban . . . ! Mégsem hiszem! Hogy nyomorúságunk elhidegenitné szívünket? Soha! Inkább összeforrasztja egyre jobban. Én legalább úgy érzem. De . . . de . . . Mariska? Ő is számot kellett hogy vessen magával. De hátha ifju könnyelműséggel nem tudta helyesen mérlegelni az eshetőségeket? Én egy kissé könnyelmű vagyok . . . Vajjon nem egy kis könnyelműség az ő részéről is ez a mai nap? Ah, csunyaság! Még én vádoljam öt könnyelműséggel! De hátha ő vádol majd, ha megfőri lelkét a nyomor? Vádolni fog . . . Nekem fogja tulajdonítani szerencsétlenségét, aztán többé nem fog szeretni . . .

A szekercze kiesett kezéből. Visszafordult a ház felé. Vajjon nem néz-e ki az ablakon felesége? Nem. Hanem a hangját lehetett hallani, a mint halkán dudorázta: — „Nekem olyan asszony kell!”

— Aranyos kis fülemütem?
Aztán vágta tovább a fat.

— Mit is aggódjám? Az igaz, most sokat, nagyon sokat kell nélkülözniünk. De egyre javul majd a helyzet. Majd csak a kórháznál is lesz tiresedés. Addig csak kitart a Mariska szerelme, akár milyen ingatag is az asszony. Legrosszabb esetül tegyük föl, hogy az asszonyokra a nyomorúság kiábrándítólag hat. Vegyük a legrosszabb esetet: az én Mariskám sem kivétel. De ezzel szemben a helyzetünk egyre javul. Ez ellensúlyozza azt a bajt. Mert a mily arányban enyhülne a szerelm, oly arányban fokozódik más oldalról a jólét, a mi gátot vessen a hanyatlásnak. Tehát nincs mitől tartanom.

— Ostobaság, igazán, töprengeni ilyenmin. Hát van-e valami igénye annak a gyermeknek? Nincs! A mit én szerzek, az elég lesz mindenkor neki s nem fog óhajtani semmit, a mivel én nem rendelkezem!

Az utczaajtón koczogott valaki. Gyula ledobta a szekerczét, szaladt a kapuhoz, hátha beteghez hívják!

— Ki az? — kérdezte, miközben fölnyitja a kaput.

Az alispán libériás inasa.

— A nagyságos alispán ur küldötte násszajándékkul a tekintetes doktor ur felesége ó nagyságának.

Gyula habozott, kezébe vegye-e a cso-

magot, vagy felbontatlan küldje vissza. Az az ötlete támadt, hátha gúnyvolódlék az alispán. Akkor csak meg kell nézze, hogy megfelhessen neki. Felbontotta. Ekszerdoboz. Női óra, lánecz, gyűrű stb. Begöngyölte ismét a papirosba úgy, a mint volt s visszaadta az insznak.

— Mondja meg az alispán urnak, hogy nagyon lekötözött figyelmével, de feleségem idegentől semmit el nem fogad, mert sem módjában, sem szándékában nincs, hogy viszonozza.

Az inas köszönt, egyik lába már az utczán volt, mikor egy gondolat villant meg a doktor agyában.

— Megálljon! Adjia csak ide azt a csomagot Maga pedig várjon itt egy perczig! Gyula a csomaggal kezében lassan a szobába indult. A tornácz ajtajában megkeltett állnia, érezte, hogy szive tulságos izgatottan ver. Szédült. Fél, hogy szólni sem tud felesége előtt. Erőt vett magán, de mégis mint egy alvajáró úgy támolygott felesége elé.

— Az alispán küldötte neked
*ajándék.

Mariska elvette férjétől a csomagot, az ablakhoz lépett, hogy jobban szemügyre vegye. Reszketett kezében az ékszerdoboz. A meglepetéstől nem tudott szóhoz jutni.

— Mit tegyünk, Mariskám?

Az asszony felelni akart. Gyula azt olvasta le arczáról: „még kérdezed? Hát elfogadjuk, megköszönjük szépen!” — De mikor férje szigorú tekintetével találkozott, a szó torkán akadt, a dobozt erősen tartva dadogta:

— A mint akarod, édes Gyulám!

— Tartsd meg!

— Köszönöm, köszönöm! — s kitörő örömmel ugrott férje nyakába.

Gyula kibontakozott az ölelő karokból, hátra lépett és leplezetlen megütőközéssel kérdezte:

— És te megtartanád? Hogyan visznóznád? Aztán ide való, ebbe a szegényes, de becsületes viskóba az a hitvány drága ékszer? Mariska lesütött szemekkel, mégszégyenlülve állott férje előtt

— Hallja, ember! — kiáltott ki az ajtón — vigye vissza s mondja, a mit az imént izentem.

*

A puliszka lassan, lassan elkészült. A tüzet Gyula élesztgette, a puliszkát Mariska főzte. Tejet, édes tejet kanalaztatk hozzá, de fanyar volt ize a tejnek, puliszkanak.

ZOLI.

— Milyen jó, hogy jöttél, manám!
Milyen jó!

— Tudod, az utolsó pillanatban határoztam. Azért is nem írhattam meg. Szegény apád is akart volna jönni, de . . . no, és hogy van a drága kis csöppség?

Bartáné szomoruan nézett édes anyjára.

— Talán igen nagy zajt is csaptam!
Alszik?

A halószobába mentek. Kis kocsijában feküdt Zoli; arca hófehér, csak lecsukott szemei körül látszott két halványan piros karika. Nyitott, fölserepedett ajkain át két kis fogacskát világitott meg a függő mécses s mintha messziről is égete forró lehetete, nehéz pillegése.

A nagymama óvatosan, zajtalanul kezébe vette a szekrényen álló orvosságos üvegeket, megnézte mindeniknek a színét, megszagolta tartalmát, aztán csöndesen visszarakta helyükre.

— Sirva ébred-e Zoli? — Kérdezte sügva leányától.

— Igen.

— Akkor gyertünk a szomszéd szobába. Szellőztetni itt most úgy is bajos, meg ideoda hurczolni a gyereket nem szabad.

Uti felöltőjét oda adta a várakozó cselédleányoknak, a ki táskájával együtt átvitte a vendégszobába.

— S az urad?

— Nem tudom . . .

— Mind ilyenek a férfiak . . . Ne hidd, hogy Gábor az egyedüli!

Az ebédlő asztalhoz ültek, egymással szembe.

— Igen, igen . . . Nem is panaszklok, mama.

— Nem panaszkolsz! Aztán mégis olyan hangon monddod, mintha . . . De csak panaszoj, édesem, ha okot érzesz reá! Kinek tarthatnád föl szivedet, ha nem nekem — és a férjednek?

— Mondom, hogy nincs okom panaszra, mama!

— Annál jobb. Én is úgy vagyok meggyvőzödve, hogy nincs okod. Mert hiszen Zolika majd csak jobban lesz. A férjed pedig — no hát ő is férj és férfi! — Almásyné mélyen leánya szemébe nézett. — De én nem volnék anyvád, ha szemedből nem tudnék olvasni. Van itt ám valami! Itt ebbe a csúf fejecskeben, a mit titkolsz, hogy engem ne nyugtalaníts. Pedig sejtem, mi az s ha tudnám, hidd el, akkor sen jiednék meg tőle.

— Nincs semmi, mama!

— Édes gyermekem, pedig Géza bátyvád említett valamit, mikor haza jött tőled. Beszélj nekem nyíltan!

Almásynét sokkal élesebb eszű asszonynak ismerte leánya, semhogy a titkot rejtegetni lehelne előle. Nem várta hát be a keresztkérdéseket, hanem kellelenül bár, de vallani kezdett.

— Csak most ne volna Gábor olyan, akkor nem fájna, mama, de most is olyan, most is olyan!

Bartáné édes anyja kezéhez nyúlt s szeméhez emelte, mintha ez vissza tudná tartani könnyeit, el tudná csitítani keserűségét.

— Hol van?

— Nem tudom. Mikor beteg lett Zoli,

nehány napig itthon tilt. De aztán egyre kevesebbet. Az nem fájt, hogy engem mindig úgy elhanyagolt, hiszen én csak felesége vagyok, de mikor Zoli beteg, mikor Zoli beteg! . . .

— No, no, ne sirj lányom? Hiszen ő úgy sem segíthetne. Értenek is a férfiak betegápoláshoz s még hozzá beteg gyermek ápolásához. Aztán én nem csodálkozom, ha el-el is megy hazulról. Végre is férfi s így szokta meg. Aztán tudod, hogy délelőtt, délután dolgozik. Szórakozás kell neki. Mit gondolsz, hogy végezhetné nehéz szellemi munkáit, ha üdülés helyett itt kellene, hogy töljön egy beteg gyermek mellett, vigyázzni minden szóra, nehogy hangosabban találjon egyet kiejteni. Meg aztán ő biztosan tudja, hogy Zoli nem olyan veszélyes beteg.

— De mégis itt kellene, hogy legyen. Miért nem tudnék én egy perczig sem távol lenni tőle, az én beteg Zoimtól.

— Ejj, te anyja vagy. Értsd meg lányom, más dolog anyának és más apának lenni.

— Mama mindig őt védi. Panaszolha csak ő reám, ki védne engem akkor? Tudom én, hogy nem ilyen volt az én édes apám! Elment-e hazulról, ha én beteg voltam, erre feleljen mama!

Ez a kérdés meglepte Almáсынét.

— A te apád? No, neki foglalkozása sem olyan volt . . . és más dolog kis városban élni! De azért — egy pillanatig hallgatott, aztán mint a ki hazugságra szánja magát — elment ő is, el hát, hiszen a férfiak mind egyformák jóban, rosszban.

Bartáné szemrehányólag nézett anyjára.

— Hogy legyenek én őszinte hozzád mamám, ha látom, hogy minden áron az uram malmára hajtod a vizet? Az én apámról el sem képzelem, hogy ilyen lett volna. Rosszul teszed mamám . . . ha tudná, hogy te őt . . . szegény apácskám!

Bizony nem volt szép dolog, meg czélsze:űnek sem bizonyult, hogy Almáсынé rágalmazza az urát. Meg is zavarodott bele egy kissé. Lányát azonban nem engedte e fölött gondolkozni, hanem kegyetlenül tűzöbe vette.

— De lányom! Hát mi lett téged? ! Igazán rem értelek! Vagy igaz lenne, a mit bátyád fecsegett nekem? ! Igaz volna, hogy te nem szereted az uradat? Igaz volna, hogy te . . . hogy te . . .

Bartáné rémületében kezét anyja szájához tartotta, hogy némává tegye.

— Nem igaz, nem igaz, nem igaz anyácskám!

A nagymama leánya kezét eltávoli-

totta, szigorú vizsgáló tekintettel nézett könnyes szemébe.

— No hát én morandom, én anyád, hogy igaz!

A lány jött be, hogy a kályhára szemet rakjon. Aztán a gázcsillárhoz ment, hogy kissé lejjebb csavarja a sistergő lángot.

— Édes lányom! — szólt ünnepélyes hangon Almásvné, a mint a cselédleány betette maga után az ajtót. — Igen jól tudtam, hogy Zoli nagy beteg, de azért apádat, a ki szintén igen-igen gyöngélkedik, nem hagytam volna magára csupán a Zoli betegségeért. Bajt sejtettem nálatok. Bátyád elbeszélése nagyon felizgatta nyugalmamat. Siettem, nehogy későn érjek. Az már régi dolog, hogy férjed elhanyagol, de ez az ő dolga. Az új dolog, a mi aztán nemcsak a te dolgod, az hogy . . . ej kinondom egyesenesen . . . hogy te azzal az orvossal, azzal a hogy is hívjákkal . . .

— Nem igaz, édes, kedves, jó mamám, semmi sem igaz!

— Bátyád hazudik?

— Bátyám nem hazudik, csak téved.

— Csak téved? Hát jól van, téved. De mihen téved? ! Tévedhet abban, hogy a mit ő megjelentett, azt csak a jövő hozza meg.

— Nem hozza meg, mama!

— Nem hozza meg . . . De meghozhatná? Mi? No beszélj!

— Nem, nem, soha!

— Szóval te a becstűlet javára leküzdöd, elnémíod a szenvedélyt, a szerelmet . . .

— Le . . . igen . . . azaz . . . nem, nem mama, nincs mit leküzdenem, nincs a mit elnémítanom kellene. Nem szeretem, édes mamám, nem szeretem, esküszöm, nem szeretem!

Almásvné közelebb huzta székét. Megczirogatta leánya arcát s aztán gyöngéd, jósaágos hangon kérdezte:

— Nem éreztél valami olyant, leányom, most, mikor azt mondtad: „nem szeretem”, mint a milyent érezhetett Judás, Krisztus elárultatása után, mint a milyent Péter apostol érezhetett, mikor Pilátus házában megszólalt a kakas?

Bartáné ölében nyugvó összekulcsolt kezeire meresztette szemét. Arca égett s kiszáradt ajkai rebegek valannit.

— Ne kínozz anyám, kérlek, ne kínozz . . .

Aztán emelkedett, önérzetes hangon, csaknem kiállva folytatta:

— Esküszöm boldogságomra, nem, nem, az édes kis beteg gyermekem életére, hogy az uramat gondolatban sem csaltam meg!

— Szegény kis lányom . . . Szegény jó

kis lányom . . . Beteg vagy te is . . . Beteg-
gebb talán, mint a facskád . . . De én ki-
gyógyítlak majd. Kigyógyítlak. No, hajtsd ide
a fejedet, így, így . . . Édes jó leányom! Hanem
aztán most őszinte légy! Beszélj el mindent!

— Nincs mit, mamám.

— De édes gyermekem, ne mesélj ne-
kem hihetetlen dolgokat! Hiszen én anyád
vagyok. Ne bizalmatlankodj megint!

— Édes mamám . . . a férjem . . .

Eddig nem sokat törődtem azzal, hogy el-
hanyagolt, hogy minden szabad idejét máshol
tölti, de most, ugy-e nem itélisz el mamám,
ugy-e megértesz engem . . .

Kifejtette magát anyja karjaiból, föl-
egyenesedett s kitörő indulattal, minden szót
hangsúlyozva, tagolva mondta:

— Most utálok, megvetem, gyűlölöm;
gyűlölöm, mifőta a gyermekemet, az ő gyer-
mekét semmibe sem veszi s nem törődik
vele, él-e, hal-e!

— Csöndesen, csöndesen, gyermekem.

— A cseledek inkább szívén viseli gyer-
mekem sorsát. Ez alatt a nyolcz hét alatt
annak nem volt sem éjjele, sem nappala. Csak ő
tud, csak ő, az apja nyugodtan kaszinóban
ülni s ha késő éjjel hazavetődik, nyugodtan
aludni. Engem az aggodalom majd megöl,
majd megőrjít . . . s aztán . . .

— Aztán?

— S aztán csodálkozol anyám, ha azt
az embert, a ki gyermekemért mindent elkö-
vet, a kinek gyermekem életét kell majd kö-
szönnöm, a ki nemcsak tudásával, hanem
érező, meleg, jó szívével . . .

— Halkabban lányom, csöndesedj!

— Nohát én szerelmes nem vagyok.
De hálás vagyok iránta. Nem azért, a mit
tesz, hanem azért: hogyan, miként teszi azt.
Férjem a legszívetelebb ember a világon!
Olyan szerencsétlen vagyok!

Az asztalra hajította fejét s úgy sirt,
csöndesen, néha-néha csukladozva.

— Óh, mamám, ha látnád milyen rész-
véttel van irántam. Mintha tudná minden
bajomat, s mintha engem is, mintha lelkeket
is gyógyítani akarna. Hogy vigasztal . . . hogy
szereti, hogy imádja Zollikát . . .

Almásyné maga is könnyezett.

— Lányom, lányom!

Aztán szóltanul járt fel s alá a szobában.
Ez alatt Bartáné a háószobába ment. Pár
perc múlva átkiáltott:

— Mama!

Mindjárt rá siró, türelmetlen hangon:

— Mamám, jere már, mamám!

— Szent Isten, mi az?

— Bartáné kétségbeesve mutatott a gyermekre.

— Nézd . . . Nézd . . .

— No ne félj gyermekem . . . Én . . .

én . . . küldj orvosért.

— Mi az mama ?

— Gyorsan, gyorsan orvosért !

Bartáné kiszaladt s anyja utána kiáltott :

— Az uradat is keritesd elő !

— — — — —

Bartáné egy fölnyitlan ágyra dobta magát s egész teste remegett a zokogástól. Édes anyja s az orvos szemeket törülgették, majd csititgatni kezdték a kétségbe esett asszonyt. A férj jó későre érkezett meg. Gyors léptekkel igyekezett a hálószobába. A mint a kocsihoz közeledett, megértette a helyzetet.

— Szegény kis Zoilkám, szegény kis gyermekem.

Nézte egy pár pillanatig, aztán feleségéhez lépett:

— Nagy csapás, nagy fájdalom, édesem . . . de azért csak ne essél kétségbe !

— Hallja ! Engem ne vigasztaljon — kiáltott indulatosan férjére.

Aztán a zokogás ismét fokozódott erővel tört ki rajta.

— Még meg sem csókolta . . . Még meg sem csókolta . . . Utálja gyermekét . . . Úgy nézett rá, mint, mint egy elhullott veréb . . . Látja anyám, édes mamám !

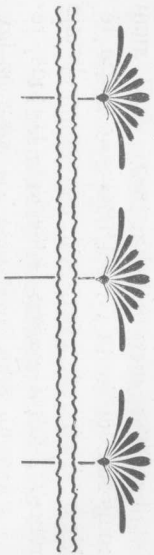
Átölelte édes anyját és sirt, sirt keservesen.

Az orvos bucsuzott. Fehér zsebkendőjét tartotta kezében s szeme visszafojtott könnyel volt tele. Az asszonyhoz közeledett s reszkető hangon hebegett valamit. A férj kíséerte ki, az ebédlőn át. A hálószobában visszamaradt két nő utánuk nézett s látták, hogy az orvos zsebkendőjét szeméjhez emelte. Bartáné erre ismét elvesztette önuralmát, s az ágyra vetette magát.

Édes anyja pedig a halott gyermek fölé hajolt és sugva beszélt hozzá :

— Gyermekem, gyermekem, ártatlan gyermekem, most hoztad csak igazán közel anyádat a veszedelemhez !

A VÉN MUZSIKUS.

Csupán a kis kerek vaskályha, a mi néha-néha meleget áraszt. Minden más tárgy oly hideg, rideg ez ütött-kopott szobácskában, hogy szinte fázik az ember, ha körültekint. A rozoga faszékeknek régen búcsút mondott a festék, az asztal világos gyöngy színét forró lábas alja által ejtett égési sebek tarkítják. A divány szövetén tátongó nyílásokon már a lószőr sem kandikál ki, lassan-lassan szálanként kívánszorgott az udvarra, honnan elhordta a szél, vagy valamely fészket rakó madár. Hogy a falon a három gyászfátyollal leborított arcképen kívüli valaha más dísz is lehetett, azt a sok szöghely mutatja, mely körül arasznyira vált le a vakolat.

A lámpa lángja is — daczára, hogy

olajban tartálya sem belül, sem kívül nem szűkülködik — csak úgy farkaran szórja fényét, pedig ugyan meg kellene erőltetnie magát, hogy sugara áttörjön a kormos, repedezett, kicsorbult üvegen. De jobb ez így. Ernyője nincs, s úgy csak sértené a szegény muzsikus megromlott, gyöngye szemét.

Az a sok czipra virág, melyet az első fagyos téli szél lehelt az ablakokra, függönyül szolgál tavaszig, habár fölösleges, mert a nyílásokon besurranó hideg légáramot nem torlaszolja el s kíváncsi szem pedig nem akad, a mely titkon bekandikálna, hogy kifejérsz-e: vajjon a homály eloszlátásához hozzá járult-e a kályha vörösses lángja is, vagy csak a petroleum terjeszti a fényt, a meleget s a kormot e szűk kis ketréczen.

A hegedű? . . . Néma, néma. Ha nem is volnának dermedtek a hosszú, vékony ujak, ezen a rossz tucczat hegedűn akkor sem játszhatna úgy, hogy füle tiltakozzék ellene. A kedves, régi Amáti, melylyel egykor babérait aratta, melylyel megrikatta a szép hölgyeket, melylyel föltűzte a neve hallatára amugy is lelkesülő fiatalágot, jobb, ügyesebb, fiatalabb kézben van . . . Van? . . . Csak volt . . . kiesett onnan örökre, örökre . . .

A három gyászfátyollal bevont arckép

várja a negyediket . . . A drága jó hegedű visszakértült megint a vén muzsikus kezébe, de nem fog hangot adni soha, soha . . .

Néhány feliratos szalag s egy babér koszorú van csak a vatta közé csavart Amáti hegedűn kívül a csomagban. Nem vesz ki semmit a durva ládából, csak nézi, nézi könnytelen szemmel, érzékellenül. Csak homlokán érez erős lüktetést, mintha szíve kiszorította volna az agyvat fejéből, s az dobogna ott lázas vergődéssel. Száraz kezeit homlokához nyomja, majd megdörzsöli me-retd szemét, aztán mintha eszmélni kezdene, egy levelet huz elő kabátja zsebéből. Rég hordja ott. A Jancsi utolsó levele, messzimeszi földről . . . Őt pecsétés levél . . . Jancsi legnagyobb sikerének hírmondója. Mennyi fény áradt abból a levélből s még nem is tulságos régen egész tavaszt varáz-szolt abba a sokat szenvedett, sokat gyöt-rődött öreg kebelbe. A levélből a taps, újon-gás mintha csak előtombolt volna, szinte hallotta, szinte szédült a boldogságtól, az el-ragadtatástól. És a pénzt, mit fíja neki kü-lődött, hogy fittőt szobában feküdjék, meleg ruhában járjon-keljen, szépen bevitte taka-rékpénzfárba, hogy majd legyen az ő egyet-len fának, ha szüksége lesz rá . . . Nem gondolta, hogy temetési költségre teszi félre.

A három lefátyolozott arcképhez akkor így beszélt volt: „Édes, drága feleségem, étes szép kis gyermekeim, ti láttátok Jancsit ott a podiumon, a hangverseny teremben, ti hal-lottátok, onnan a magasból . . . kértétek, kértétek a jó Istent, hogy legközelebbi síke-rét én is onnan felülről nézzem, s én is ve-jetek csodáljam őt . . . hiszen már Janci-kának úgy simcs szüksége reám itt . . . és ha oda jutok, hol ti vagytok, mindig, mindig vele lehetek, őt hallgathatom, őt cso-dálhatom . . .”

De az Amáti hegedű vissza került. Itt van abban a durva faládában, a szalagok közt, a koszoru mellett . . .

A vén muzsikus szeme a három arc-kepen révedez . . . Jancsit nem engedte soha a fényképész gépje elé, hiszen a többiek Jóska, Gizella is mintha csak emléket akar-tak volna hagyni, haláluk előtt rövid idővel vetették le magukat. Babonás lett . . . „Nem engedem, hogy úgy tegyél te is Jancsi . . . nem szabad!” Oh, ha most meg volna képe! Nincs . . . De hátha pótolhatná? . . . Hátha . . . Jancsi ugyanis hasonlított hozzá s szakasztott olyan volt, mint ő fiatal korában . . . Az ő fiatalkori képe . . . igen, igen, azzal lehetne pótolni, helyettesíteni . . . Előszedi fiókjából a régi reliquiákat Keres, kutat, végre rátalál.

Lassan a falhoz megy, fölsszegezi a három mellé, a fátylat erébb igazítja, mind a négyet leborítja vele.

Éles szélroham sivit el a ház előtt. A megrezgett ablak nyílásán oly erős légáram tódul a szobába, hogy a lámpa lángja táncolni kezd. Az Annáit nem szabad, hogy szél érje, megárt neki, el kell pakolni. A ládához közeledik, kiveszi a hegedűt, hogy a vattát gondosabban csavarja köré. Valamí keményebb tárgyat érez keze, valami szögletest, ott alól, hol a vatta vékonyabb rétegben simul a hegedűhöz. Lefejti a vattát . . .

A Jancsi arc képe! Karja, szeme, egész teste egy pillanatra megmereved, aztán elveszti minden erejét, szemei könnybe lábadnak, az arczképet ajkához szorítja, összeroskad, minden fájdalom eléőr belőle és fuldokolva zokogja, kiáltja: „Jancsi, Jancsi, édes Jancsikám, édes gyermekem!”

A „POKOLBÓL KERÜLT.”

Sókuton a festett szoba még nem volt annyira divatban, hogy ott egy piktor sablonjaival és ecsetjeivel mindennapi kenyerét megszerezhetette volna. Bizony, a jó Mauz János sem üti fel sátorát ott, ha nem remélte volna, hogy ő léssen ama boldog halandó, kinek sikerülend a festett szobának hiveket szerezni. De éppen, mert bizonyos volt abban, hogy csakhamar minden sókúti elismeri a pingált falnak a fehérre meszelt feletti előnyét, Sókutot szobafestői szempontból kiaknázatlan kincses bányának tekintette. Csak az aggasztotta, ha jó dolgá-

nak hirtelen tulszárnyal a város határain, konkurenszeket csal az ő birodalmába; de megnyugvást talált abban a gondolatban, hogy addig megszedi magát úgy, hogy visszavonulva a küzdelmes pályától, jólétben, bőségben nyugodhat babérijain.

Reményeiben nem is csalódott volna a derék Mauz János, ha a sókuriak nem volnának olyan nyakas emberek. Mert legénylegyen a talpán, a ki Sökuton legcesekélyebb reformtervét is nyélbe akarja ütni,

„Még az volna szép! Fehér falamat be-tarkitaná! Hallja lelkecském, erre nem alku-szunk ám! Nem bizony! Nem sokkal szebb a fehér, mint a füstöt, port magán rájtegető ezifaság? Meg aztán piktort is fizetni! Ujabb adó! Mentse Isten a festett szobától!”

Legtöbben ekkép feleletek kopogtatására. Mauz uram is érvelt komikusan pergő nyel-vével, de nagyon kevésre talált, a ki hajlandó volt a „pokolból kerrült” nézeteit acceptrálni. Egy jókundschaftja mégis csak akadt. A nagy-tiszteletű ur aranyos Sárkájának szörnyen megtetszett a tarka-barka fal, a papa és mama pedig a világ minden kincseért sem szeretett volna Sárkának szomorú perczeket.

Még csak nem is álmódott oly boldogságról a már-már lemondással telt, családott szívtű Mauz, mint a milyenek tengerén

akkor uszott, mikor a parochia boltíves szobáit pingálta. De ha arra gondolt, hogy e boldogságnak is egyszer vége szakad, elszorult a szíve. Nem az asztalról kikerrült pecsenye kötötte őt oly szorosán a parochiához, hanem Biri, ki a nagytszeteletű asszony állítása szerint (pedig ő nem szokott tulozni) a világ legtökéletesebb szakácsnéja. — Mi lesz majd, ha a veranda is elkészül, mi lesz, ha bucsut kell hogy mondjon ama szent helynek, hol hatalmas dobbanásával először adott magáról életjelt szíve?!

Már-már rávette arra is Biri a kisasz-szonyt, hogy illő volna a pinceszetorkát is szép pirosra festeni, mikor a szerelmes pár lelkében megélelődött az az elhatározás, hogy „inkább együtt a pokolba, mint egymás nélkül az angyalok közé!”

És mikor a nagytszeteletű ur frigyóket megáldván, Birinek százhuza forintra felgyült bérén kívül egy Tisza-sorsjegyet nászajándékozott, nem sejtette sem Mauz, sem ifju felesége, hogy csak rövid ideig léssen saját konyhájuk a sütés-főzésnek színtere.

— Eji, mit — szól tmunka nélküli hetének egyik napján feleségéhez Mauz — nem tudnak ezen polgarog mi a zép! Nincs nekik érzelem a mívízédhez. Még van meg Tisza-loz, sinálom pelőle péncz, ha élék nem, tán

adja tisztelem asszony pár forint kölcsön: csinálom kereskedelem.

Köztudomásu dolog, hogy a nagytitzeletű asszony egész környéken segíteni szokott. Ha a harangozó familia évekig az ő Riskájától kölcsönzi a tejet, s ha még a tizedik szomszéd is a parochia kertjéből rakja meg tétre retekkel, burgonyával pinczéjét, csak nem tagadhat meg egykori hűséges szakácsnéjától potom száz forintot, hiszen ugyis megadják.

— Meg, meg, mint Varsókáék, Fazekasék, Bötönyiek, meg . . .

— No, no, Mauzék becsületes emberek, apuskám!

— Hiszen ki mondta, hogy a többiek sviháhok?! Biz azok is becsületes emberek, meg is adnák, ha volna miből . . . Azért csak adunk Mauzékknak, már hogy ne adnánk!

Pár hét múlva megnyílt a város kelhős közepén: „Mauz János fűszer, vas, porcelán, petroleum és dival kereskedése.”

Hanem azt már igazán a tiszteletesnek köszönhette Mauz, hogy a pálinkamérest (licsinyben és nagyban!) Nabulek átengedte neki.

Egyszer Ilyés József, másszor Baka Gábor tért be egy-egy pohár gügyira s a

„pokolból került” furcsa észjárásán s ezerszer furcsább kifejtésén oly jól mulatott minden odatévedt polgár, hogy a bolt helyisége nem-sokára szűknek bizonyult.

„Te, asszony és lányka Karolin is messz hátulsó szobába, bót mellett sinalom kaszinó!

Pár nap múlva a boltból nyíló szobába három asztalt, néhány fa széket állított be, s hogy az „én kompanistám” is (csak legjobb kedvében s a legmeghitebb körben részelt e így titulálni a tiszteletes urat) legyen hova üljön, „ha egyszer szerény lesz megdiszteni szerencsés házamat”, — egy ócska divánt is szerzett. — Téli délutánokon és estéken valóságos bucsujárás kelt a „kaszinó” felé. Ha a bolt ajtaját már bezárta a „pokolból került” s a kaszinóba lépett, s ott vendégei előtt a pénzügyminiszter intézkedései felett megbotránkozásának saját módja szerint kifejezést adott, a legfigyelmesebb játékos is elfelejté bemondani kvartját, s kaczagva csapta kártyáját az asztalra. — Napról-napra furcsábban beszélt magyarul, tüzlete pedig ezzel arányban gyarapodott. Minden kaszinó-vendég udvari szállítója lett. S mikor Budapestről a hirtapok elárusítását is reá bízták, már két fejőstehennek és nyolcz szép malacznak volt korlátlan ura.

— Már megint elvesztette egy síveg czu-
kor a Nagy Pál! — szólt egyszer mérgesen
feleségéhez. — Ez a fuvaros nem igaz ember!
A mér Kolozsvárról elhoz portékát, sok
péncz kell neki adom s még kár is sinálja,
meg bosszúság! Ah, veszem ló, sinálom
szeker, nem mérgelem magam!

Nem sokára saját szekerevel száll-
totta az árukat. Az egy lóhoz társult a má-
sodik s mikor „nagykereskedése” lovait nem
fogalta el, s jobb fuvar nem kimálkozott,
kiktöltte a vasuti állomáshoz kocsiját, hol
mindig akadt egy-egy utas, a ki megfizette
pár napra való széna és zab árát.

Csak Verkenyével volt sok baja. „Annér
háza van, s mér látja, hogy nem vagyom
koldus, szopod neki minden fertály esztendő
stájerolni? Hova visz ez? Lánykám nevel-
temi, sok házbér fizetni, zongorát venni
Karolinkának, pedig neki kell, punktum!”

— Már miért kellene? Van rá még idő;
egy tiz esztendő s lányka rá ér zongorát
tanulni később is. Jobb volna, ha a zongora
árából megvennéd a Kőtelesésk házát. Már egy
félesztendő óta eladó, s csak ötszáz forintot
kérnek érte.

— Igaz, igaz, asszony! Akkor többet
nem is nézem ez a gazember, ez a Ver-
kenye. Eladom inkább ló, eladom téhen,

borjú, csikó, malaczkok, s veszem be-
jőle ház!

Még csak el sem kellett semmit adnia,
mert a hiányzó százhatvan forintot a tiszte-
letes ur pótolta. De mikor nádfedelű háza
már nevére volt írva, s a tetőzet gurendáti,
a falakat jobban szemügyre vette, csak akkor
látta, hogy az bizony rozoga gyulékony
tűzfészek.

— Mit, épitem újház! Emeles ház, ha
mondom! A föld, a mire jó a ház, egy áru,
okár van enelet, akár nins; a fedél is egy
kell; less kert is. Eladom most ló, minden.
Házbér nem kell fizetni, emelet kiadom, ne-
kem fizetnek házbér!”

Fel sem tűnt neki eddig gyarapodása,
csak mikor emeletes háza már fedél alatt
volt, s a kőművesek a stukatúrán dolgoztak,
érezte boldogságát, szerencséjét.

A házzsentelés nagy pompával ment
végebe. Fel volt virágozva még a kényény
teteje is. A nagytiszteletű ur pedig pohár-
köszöntőben hymnuszt zengett a szorgalom
bainokához, ki pár ecsettel s a mint mon-
dani szokás „egy pinkli”-vel került ide s
ma már díszes polgára a városnak, hűséges
adófizetője a hazának. „Becsületességé-
nek jutalma ez s megérdemli fölünk az
elismerést. Dicsérjük is őt e hasznos és szép

tulajdonságáért, ő pedig dicsérje hálaímaival az Urat, a kitől minden jó eredt.“

Jókedv, öröm sugárzott minden arczróli; bár ennek szemlélése a nagytiszteletű ur legkedvesebb szórakozása volt, az öreg kor már tiz óta felé hazamenésre készítette.

A mint távolban tudá a „pokolból került“ a beszéd nagymesterét, meg merté ő is oldani nyelve kerékét, poharat ragad, s ekkép szólt a már előre nevető vendégekhez:

„A tisztelem ur rólam azt mondta, hogy pinkli hozta sak hátomon Sókutra. Abban van negei edji kicsi igozság izz, de oz hallgatta el, mi volt a pinklibe benne, s mit hozta fejem ide. A pinklibe volt pénosz, fejem hozta a kereskedelem tudomány. Itt, Sókutba, nem volt kereskedelmi póczgont, de én kül-foild országokban szerzett szagitudományommal azzá tettem. Ez is van ollan tudomány mint van a papság. Ez, ez tette Mauz János az, mi van ő, a tudomány. . . Most ide jötte az a jött-ment Nukrics, a kinek nincs se pénz se nem tudomány, a rosz portéka mind rá küldik a kolozsváriak, ez nem is fogia boldogulni ugye bolgartársak, kik vagyunk és éljünk a haza felvirágozására czéljából!“

AZ ELSŐ DÉR.

„Tyhötyi! Tyhötyi! Tyhötyi!“

— Ejne, ejnye, csunya papagályra, hát sehogy sem megy buksi fejedbe, hogy én nem „Tyhötyi“ vagyok?! Nem ám! Hogy tanított az uracskám? Mi? . . . No, mond szépen: Szósz! Szósz!“

„Tyhötyi! Tyhöchi! Tyhöchi!“

— No megállj, te csúfolodó roszz madár? Azért sem törődöm veled . . . Kiabálhatsz, a mint neked tetszik . . . Érted, a mint tetszik . . . Oda sem ügyelek, te, kiálhatatlan! Jöjjön csak haza Béla, majd ad ő neked „Tyhöchit!“

— A hintaszékbe vetette magát, lapoz-

garni kezdett abban a piroskötésű könyvben, mely szerzőjeül uracskáját nevezi meg.

— Milyen szép versek, Istenem . . . Az uracskám azt mondta, hogy a második kötetbe még ezeknél is szebbek kerülnek. Azok egyről-egyig Szősziről fognak beszélni, regélni . . . En igazán nem értem, hát ugyan mit is írhat majd oly sok szépet arról a tapasztiles Szősziről, a ki . . . a ki soha sem fog szomorúságot, fájdalomat okozni neki, mint az a . . .

„Tyhöchi! Tyhöchi!”

— Ez már mégis csak sok! Nem hallgatsz el mindjárt?! Szent Isten! Dél van! Az uracskám. Zsuzsi, Zsuzsi . . . siessen . . . én majd teritek . . . de előbb . . . hol is van . . . igaz, igaz, a szalonasztalra tettem!

Mint kis zerge szökdecsezt át a szomszéd szobába s az ibolyacsokrot, melyet férje hozott reggeli sétájáról, boglyas szőke hajába tűzte. Aztán rázendített áttetsző, törékeny hangoskájával az ő szokott melodiájátára, melynek habár van is eleje, de hogy hol végződik, miként ér partra, azt ugyan Annuska sem tudja. A tányérok csörömpölése méltó kíséretként vegyült e mindenesetre szivből jövő áriába, melynek néha szövege is akadt, ilyenformán:

„Trajii, ráj, ráj, mindjárt itt uuuram,

ram, u-rantattatam, ha-a-a nem leszek kész a teri-terítéssel, kikap a Sző-ő-ö-szi!

Aztán recitativ folytatta: „Hé, rossz papagáj, nem Tyhöchi . . . Szőszii!”

Azután monolog következett, melyben az előadó főtörekvése, hogy minden egyes szóval végig száguldjon a hanglétra összes fokán. Az arczjátéknak sem szabad hiányozni. Sőt rózsás ujacskáinak is jut szerep, hol homlokára bök vele, hol piros ajkát préseli ujjá hegyével egér fogához.

— Ezzel is megvohnánk! A két teríték egymás mellett. (Tragikai mozdulat.) Közvetlen egymás mellett. Széleik csaknem össze-éneke! (Subrett mozdulat) Telfessedjék az én zsenibes férjem kívánsága. Mert hát! (Pajzánul dalolva): Nem lehet az ember fából stb. stb.

Tánczra is perdül, ha Zsuzsika e nemes szendékában betoppánásával meg nem akadályozta volna. Ilyenkor zavarba jó, elpirul, és cselédje előtt megmentendő urnői tekintélyét, köhint egyet-kettőt, s színtelt bosszúsággal mondja:

— Eltapestam egy . . . egy legyet!

Zsuzsi okos lány, szó nélkül elhiszi. Hivataltos komolysággal átadta a levelet, melyet éppen e perczen hoztak a nagyszágos ur részére. Szőszii pedig épp oly ünnepléyes

lassúsággal tette férje tányérja mellé, nem adva alkalmat Zsuzsinak, hogy kíváncsisággal vádolhassa urnójét. De bezzeg, a mint Zsuzsi becsukta maga után az ajtót, mint vérsze a csirkére, úgy csap le a levélre. Minden oldalról figyelmesen megtekintvén reszkető pathosszal csak annyit mondott:

— Emne levél gónosz tartalmu lesz! . . . Mindenesetre nőiten korunkból elintézetlenül maradt after, s ha nem volna nőírás, kész volnék elhinni, hogy valamelyik kielejített hielező tiszteleg nálunk . . . Nem volna az első eset. De hát ilyen ez a poéta-népség! Hátratre kezeit, s mint a ki nagy, fontos gondokkal tépelődik, hosszu lépékekkel mérte végig a szobákat. — Komolysága azonban pillanat alatt megint elröpült, s újra oly fütyge, mint egy barázdabillegető.

Tizenhét éves korának minden bája ragyogott le róla, s ő sem tudta elhietni magával, hogy már asszony. Vele mintha csak tavasz költözött volna e lakásba, s mintha az őt környező butorok is életre keltek volna, oly hangos, élénk minden körülte. Szomorru percze sohasem volt, mosolya másban is örömet fakaszt, s öröme lelkesültséget. Férjével el volt telve: egyedüli büszkesége. Mikor verseit olvasta, vissza-vissza fordított az első lapra, hogy újra lássa férje nevének aranyos

nyomását. Férje oly nagy tekintély előtte, hogy vele szemben nem ismert meggyőződést, nem ismert akaratot. Leereszkedésnek vette ha vele is legkomolyabb tárgyról beszélgetett s ilyenkor áhitattal hallgatta minden szavát, mintha templomban lett volna.

— Magát ma valami kellemetlenség érte, olyan komor a tekintete, — szólt belépő férjéhez Anna.

— Igaza van, Szósz! Hanem most ne bolygassuk. Majd ebédután visszatérünk rá.

— Levele is jött.

A mint Béla megpillantotta a boritékot, meglepetésében összererezent. Lassan kabátfája zsebébe rejtette a levelet.

— Igen, majd ezzel együtt fogjuk tárgyalni azt is.

Vidámsága cserbenhagyta most az asz-szonykát. Nem mert egész ebéd alatt pisz-szeni sem. A két teríték lassan-lassan tovább húzódott egymástól. Szótlannul költötték el az ebédet, mindkettőjükön látszott, hogy fél attól, a mi ebéd után következik.

Béla végre óvatosan fölmentszette a levelet, de az olvasás alatt higgadsága megszűnt, izgatott lett.

— Édes Szószim . . . no, tiljön ide, mellém . . . úgy no . . . Mondja csak, Szósz, átolvasta mind a verseimet?

- Igen!
- Azonkívül is beszéltem már magának Vilmaról . . .
- Verseiből s hallomásból ismerem már.
- No, hát az a Vilma . . . meghalt . . . azaz, hogy nem halt meg úgy . . . hanem . . .
- Hanem?
- Megölte magát . . .
- Szöszki meglepetve, majd kérdőleg nézett férjére.
- Itt az ujság, itt van levele; mindkettőt elolvashatja. A lap közli a hirt, s az öngyilkosság okát feltárva, a sorok között reánk czéloz. A leány levele pedig . . . ej no, hát egyszerűen elbucuszik tőlem, „annyi boldogságot kíván nekem, mennyit ő miattam szenvedt . . .”
- Szenvedett? Maga miatt?
- Igen, mert nem szerettem.
- Az asszony önkénytelenül a piros kötésű könyvre tekintett.
- Értsen meg, Szöszki . . . Nem tagadom, nincs is okom rá . . . volt idő, mikor nagyon, nagyon szerettem Vilrát. Akkor őt olyan tisztának, jónak, szentnek hittem, mint a milyen maga . . .
- Aztán?
- Csalódtam!

- Csalódott . . . A lány tisztaságában vagy . . .
- A lány tisztaságában!
- Tehát szerette, és ha nem csalódott, volna . . .
- Akkor szeretném most is.
- Akkor szeretné most is . . . — ismeréli halkán Anna. — Erre még nem gondoltam.
- Ugyan, édesem, csak nem akar filozofálni?!
- De hát maga mondta . . .
- Értsen meg! Én szerettem Vilrát. De az a Vilma lehetett volna más is. Mert szerelmem nem egy névhez van kötve, hanem egy ideálhoz. Képzetelem festett egy képet, egy szép leányarczot, mely méltó túlkre egy ártatlan, nemes, tiszta léleknek. Mikor megláttam Vilrát, azt hittem, hogy ő mindenben azonos azzal az ideállal, melynek szerelmét rám nézve egyedül boldogítóónak hittem. Hittem, hogy ő is úgy tud szeretni, mint én, oly tiszta idealizmussal, s hittem, hogy ő is, mint én, szerelmének vértanúja tud lenni . . .
- Aztán csalódott!
- Igen. Meggyőződtem róla, hogy az ő szerelme sekélyes s meg tud alkudni a körülményekkel.

— Hogy érti ezt?

— Mikor próbára, az igaz, erős próbára lett téve, compromittálta a szerelem mindenható erejét. Szerelme nem tudta visszatartani attól a lépéstől, mely őt a legszanyarubb helyzetből kimentti ugyan, de a mely becstület, szívét, lelkét beszennyezi.

— Iszonyú!

— No, és én akkor beláttam, hogy tévedtem, nem ő az, kit lelkenem keresek. Ő sirt. Kétségbeesett, s most megölte magát.

— S maga nem szánta meg?

— A számalom, mikor a megverés szomszédságában születik, még jobban fáj, mint a részvétlenség. A világ meg kell hogy bocsásson neki, de én nem tudtam addig, míg hozzá a szerelem emlékének csak egy foszlánya is tűzött. De hát az a vihar már rég lecsöndesült, s most feltalálni magában azt, a kiben soha csalódnom nem lehet!

Anna megnyugodva, hálásan nézett férjére.

— Mi lesz a virággal, a mit levelében koporsójára kér?

— Meglesz!

— Mondja csak, Béla, nem maradt semmi szívében abból a . . .

— Semmi, semmi . . .

— És ha még valami kérdezek?

— Tessék!

— Nem fájna-e Vilmának, ha én mennyasszonyi koszorúból és esokromból tennék egy pár virágot koporsójába?

— Óh, te kis bohó!

— Mert nézze, Béla, én jó szívvvel te szem. Hiszen az a maga virága. Legyen ez a teljes kiengesztelődésnek jelképe. Ugye, Béla, nem fog fájni neki?

*

A halottsház egyik termében volt fölállítva a szegényes ravatal. Semmi virágdísz. Gyertyák sem égtek körülötte. A koporsó födéle alól, mint valami bágyadt fehér szárny, csüngött alá a szemfedő. Az egyetlen ablak előtt valami eltévedt dalos madár csicseregett, nem sejtve, hogy ez a hely a legszomorubb hely, szomorubb ezerszer a temetőnél. — Ide azokat hozzák, kik a sirban keresik azt, a mit az életben feltalálni nem tudtak: nyugalmat, gyógyulást, feledést. A nap fényében rezgő levelek árnyékai bevetődtek a terembe, s a fehér padlón vidáman játszadoztak. Szinte szeretné kitiltani az ember e gyászos helyről a napot, világgosságot, mindent, a mi kedvet ad az életre, mintha sértené azt a lelki megindult-

ságot, melyet e hely természeténél fogva lehetetlen nem érezni.

A teremszolga türelmetlenül járt föl s alá. Mogyorva arczán ugyancsak nem látszott a részvétnék nyoma sem. Kópogott nehéz csizmáival, mintha csak bizatna: „Beszélnetiek hangosan, akár kiabálhattok is, annak álmat puskaropogás sem zavarja.“

— És ha magunkra hagyva egy perczig? — kérde Béla, pénzdarábot nyomva az ő kezébe.

— Jól van . . . jól . . . köszönöm . . . csak gyorsan tessék . . . gyorsan.

Mielőtt kiment volna, lassan előhuzta mellénysebéből pipáját, s azt tömöggetve ballagott kifelé, becsukva maga után az ajtót.

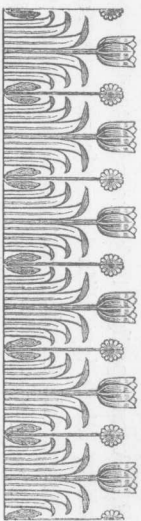
Szóltanul álltak mindketten a terem egyik sarkában. Nem mertek egymásra nézni. Végre Béla a koporsóhoz lépett s a ravatatra helyezte koszoruját. Majd fölemelte a koporsó födelét s a falnak támasztotta. Anna kibontotta a papirosba csavart száraz virágokat, s lábujjhegyen közeledve, megállt a halott lábainál.

A szemfedő föllebbent; borzadva nézték a szegény leány eltorzult vonásait. A jobb halántékon volt a seb, melyből egy előszívárgott vércsőpp odaszáradt a leány sápadt arczára. Béla le nem vette tekintetét a leány-

ról, Anna pedig férje vonásait vigyázta. Sokáig álltak így. Béla lassan-lassan egészen a halott felé hajolt, látszott rajta a mély megindultság. Nehéz könnyesepp tölt elé szeméből, arczán végig gurult s a lány arczára esett, oda hol a halálos sebből kiszivárgott vér tapad. Itt megakadt, nem siklott tovább.

Anna szíve izgatottan kezdett dobogni, s érezte, hogy halántéka iszonyuan lüktet. Valami mintha fojtogatná, agya mintha lázban égne. Kinos sejtelen reszkedtetten megéhesz valóját, mintha hallaná, mintha valami földöntúli lény sugná neki: „E könnyeseppel egyesült vércsőpp tisztára mossa azt a leányt, lemossa róla a bűnt, lemossa a gyalázatot. Olyan lesz megint, mint mikor Béla szerte . . .“ A féltékenységet nem ismerte, míg élt a leány, de most feltette őrtül szenvedélyvel férjét a halottól, a halott emléké-től. Magával ragadta egy gyötrelmes fájdalom, elvesztette önmuralmát, a koporsóra borulva sirt, sirt, eszméletlen zokogva: „a könnyesepp, a könnyesepp!“

DE MI LESZ HOLNAP?

— A hold alig, hogy egyszer, kétszer kukucskál a felhők alól s Pista, ró, a Pista már nem találja helyét! Eredj a frányába! Ha legalább te is füzfasipon dudáznál! De piktor létedre, hogy micsoda gyönyörűséget találasz sötét este a kertben, annak igazán csak te lehetnél a megmondhatója! Kitiönbened eredi, gázolj a nedves fűben, meg a locs-pocsban, én bizony nem tördöm vele!

— Ej, Béla, Béla, mire való ez az örökös . . .

— No, te meg hallgass! Te csakcska veréb! Ki szólt hozzád, mi?

— De hát Istenem, még beszélnem sem szabad?

— Tyűh! Lánczos-lobogós! Feleség! . . . No tessék, már földuzta a piszójét! Vagy tán neked is mehetnéked van? Eredj hát te is! de aztán, a ki holnap csak egyet mert üssze nteni, s nátháról panaszkodik, ugy elverem, mint a kétfenekű dobbot!

Ka roczay Pista fölált az asztal mellől s nyájias hangon figyelmeztette Mándokinét:

— Igaza van Belának. Hűvös a levegő; az ut sáros, a fű vizes. Jobban teszi, ha diskurálgat az urával. De én? Igazán nem tudnék lemondani vágyamról.

— Szeszély, szeszély az, te kópé!

— Ha ugy is volna, kinek köszönhetném? Nektek! Feleségednek és neked! Nem ti kényeztetetek el? No, most aztán ne panasoljatok, ha a beczézetés gyümölcsese néha fanyar.

— Hát ki panaszol, te . . . te . . .

Mándoki átölelte barátját s hévvel szorította magához.

— No eredi, eredi a kertbe; én majd csak eltartlitzatok a feleségemmel Hanem Pista, vigyázz, vigyázz édes Pistám meg ne hűtsd magad!

A fellegek délre húzódtak. Egy nehéz, fekete felhőszilánk csipkézett uszálya benyult ugyan az ég közepéig, de észak felől már teljes fényükben ragyogtak a csillagok. A hold

is néha-néha behunyta szemét az ég lejtőjén, de a lenge bárányfelhők gyorsan repültek el fölötte.

Karocza gyorsan, csaknem futó lépésben igyekezett beljebb a kert közepe felé. Kalapja, vállá megérintette az ut fölé hajló faágakat, melyeknek leveleiről kövér csöppekben potyogott reá a víz. Fázott, didergett s mikor elérte a lugast, hova a ház felől semmi szó, semmi nesz sen hallszott, levette magát a megázott gyékény padra. Végig fekiútt s feje fölött görcsösen szorongatta a pad fakeretét.

— Isten, Ur Isten! . . .

Kezeivel homlokához kapott s levervén fejéről a kalapot, ujjait hajába merítette. Aztán két tenyere szélét szemre nyomva fetrengett, hánykolódott a padon.

— Mit tegyek, mit tegyek, Uristen, mit tegyek?! . . . A szerelem jogot ad, jogot ad arra, hogy őt magamévá tegyem! Az a köteték, melylyel őt az emberek, a társadalom férjéhez fűzte, szétfoszló háló, ha a szívet békóba veri! . . . A szülők adták leányukat annak az embernek, mint hitvány vásári tárgyat. Mert az anyák piacra nevelik, mert árunk nevelik leányukat. Szülői befolyásukat arra használják, hogy már korán kiirtsák gyermekük lelkéből a tiltakozó energiát, ne-

hogy lázongva ellenszegülhessen bölcsességteljes, jóakaratu elhatározásuknak. Milyen boldog az az anya, a ki azt mondhatja leányáról, hogy engedelmes, szófogadó, még a férj megválasztásánál is s nem hallgat ostoba érzelmek diktálására, szeretetre, utálatra, vagy közönyre, a mi végre is tűnékeny fény, vagy árny! A szülői akarat az a fő! A szülői előrelátás: csalhatatlan. „Nem szereted? No majd megjön a szerelem is!” . . . No, és megjött, a szerelem is! De a szerelem én ébresztettem föl lelkében; az enyém; s ha engem illet a gyémánt, ki másé lehet a foglaltja?! Nekem van csak kizárólag, kizárólag jogom szívéhez, szerelméhez, egész valójához! . . . Oh, de szeretném kiragadni innen, elvinni messzi, messzire s oda kiáltani férjének büszke önézrettel: még így is te maradsz adósom! Te csak bitoroltad azt a jogot, melyet ártatlan, tapasztalatlan, félrevezetett gyermeki ésszel nem tudott megtagadni, megvédeni Ilonka tőled! . . . De nem lehet . . . nem tehetem . . . nem vihetem, nem ragadhatom ki innen . . . Tartozom, tartozom . . . sokkal . . . a nagy, nagy alantizsnáért. Oh, miért is kellett e házba jönnöm, oh, miért is kaptam a felém nyujtott kéz után?! Eddig elcsigázott testemet örvénybe dobta volna a nyomor s fejem fölött össze csapott volna

a hullám. De megmentett, megmentett a férje. Életem, sikkerem, nevem az övé s ha kifeszített mellél állanék, hogy szemébe mondjam: feleséged szerelme az enyém, megfosztalak feleségedtől, megvetéssel kacszava, korbácsosul sujthatná arczon az ő kegyelméből élő, s az ő kegyelméből minden jóhoz, széphez jutott koldust! . . . Oh, de szeretném kiragadni innen, elvinni messzi, messzire, de kitörülne-e az idő lelkemből, agyamból azt az érzést, mely most tétozázóvá tesz? Kitörülne-e a becsületérzést, a hála és kötelesség érzetét, hogy ne kísérjen lépten-nyomon, s ne dörögje színtelenül fülembé: nyomorult?!

Felült. Térdére könyökölve, fejét tenyerébe hajtotta. Ugy ült sokáig. Egyszerre aztán összerendezte, fejét hátra dobta.

— Csunya, csunya, undorító gondolat! . . . Nem, az nem lehet. Titokban lopják? Oh, sokkal tisztább, sokkal magasztosabb az én szerelmem, s az ő szerelme, semhogy ilyen hivány alkura léphetnék a sorssal! Milyen mélyre zuhanna arról a piedesztálról, honnan alakja most mint eszménykép ragyog felém! Aztán boldogtalanságomat megelegedéssel, nyugodsággal cserélné-e föl bukásunk? . . . Mily megaláztatás volna, ha tettemet a napvilágtól féltennem kellene; ha

férje szeme elől önérzetes tekintetem ki kel-
lene, hogy térjen, mint kutya a korbács
előll! . . . Véletlenül feltanuja lennék egy
nyájásabb hangnak, melylyel férjéhez szól,
véletlenül szemtanuja lennék egy mosolynak,
melylyel férje gyöngédségét, enyelgését, csók-
ját fogadja, nem rázkódtatná meg lelkemet
az a gyanus, hogy a kötelességet felejti? nő
a mint megcsalja férjét, úgy csalhat engem?!
Kétőnk közül egyiket árnijja . . . Melyi-
ket . . . engem . . . férjét? . . . E szerep-
ben látva őt, nem undorítana meg álnoksága?
Vajjon nem hinném-e azt, hogy nem is nagy,
hatalmas szenvedély, ellenállhatatlan szere-
lem üzte karjain közé, hanem sekélyes in-
dulat, mely elől gyöngge, bűnre hajló lelke
nem tudott, vagy nem is akart védekezni? . . .
Igy, így, a mint most vagyunk, benne a kö-
telesség és szerelem martírját látom. Visel-
jük mindkettőn e töviskoszorút, de büszke
önérzettel. Így, így hisztem, hogy van az ő
személyének egy magasztosabb énje, egy
tisztultabb, minden földi dologtól mentes énje
s az az enyém. Csupán az enyém . . . az
enyém kizárólag!

Szemeit lehunyta. Egész idegzete fel volt
korbácsolva. Egyszerre mintha enyhülne agyán
a nyomás, szemei előtt mintha szürkület kez-
dett volna derengeni, a mely lassan-lassan

Valami szép esztajnali fénybe hajlítik át. A kert, a hol tilt, őszi képet mutatott. A fákról egyenként szállingóztak a sárgult levelek. A juvas ritkuló lombosátorán áttört a letűnő nap utolsó sugara s annak a szép mosolygó öreg embernek arczára vetődött, a ki egy magas támlájú zsöllében tilt hátra dőlve. Szemében egy pár könnyecsepp csillogott, fehér haja mint dícsfény övezte homlokát. Átszellennit arczán a mosoly mintha egy mély szomorú barázdát takarna, mint mikor egy régi sirt befut az örökzöld. Nem is simnak, hanem virágágyagnak látszik. Reszkető jobbájával lassan emeli ajkához annak az anyóknak kezét, a ki imádkozva térdel lábai előtt, hajját pedig a mellette álló aggastyán vonja gyöngéden szive fölé.

A három öreg s az őszi könnyezést ugyan hatott Károczayra, mint egy remek kép, melynek minden vonásából a mester ihletett lelkének magasan szárnyaló nemes költészete ragyog. Aztán mintha mozogni kezdett volna a fehér hajú embernek ajka. Károczay mintha hallotta volna szavait is:

— Elmegek . . . itt hagytlak benneteket Ilona, Béla! Örökre . . . De boldogan halok meg. Tudom, hogy sirom nem lesz hideg, mert oda is lehat a ti szeretetek. Tudom, hogy sirom nyugalmat ad, mert lemondás volt az életem . . . Barátom voltál Béla. Én is igaz,

hálás barátod voltam. Ha nem lettem volna az, nem így halnék meg közetek. Valamely viharteljes téli éjszakán vetett volna ki ágyamból a buntudat, a lelkiismeret, hogy hozzád szaladjak, hogy hitlenségem, hálátlanságom béreül megkapjam tőled az arczulecsapást . . . Most, itt karjaitok közt, haldokolva vallom meg Ilonának, hogy szerettem. Szerelnem tiszta tűzében hamuvá égett az önzés . . .

A fágák megrezzenek. A levelekről Károczay arczára esőcsöpppek hullottak. Hirtelen föltekintett. Ilona állott előtte.

— Már alszik mindenki a háznál. Férfiam is az ágyból kelt föl, hogy megnézze bent van-e már maga szobájában. Aztán lelkemre kötötte, hogy mielőtt én is aludni térek, jöjjenek ki magáért. Tudja, hogy félti Béla a meghűléstől!

Alig egyet-kettőt szólva ballagtak befelé. A tornáczon Károczay kezét csókolta Ilonának s lassan szobájába tért. A lámpát mikor lecsavarta, azt gondolta magában: „Ha mindent így könnyen lehelne kioltani, mint ezt! . . . Azt a másik lángot eltakartam . . . de azért perzsel, éget itt . . . it . . . Erős voltam ma . . . ma is . . . erős . . . De mi lesz holnap . . . mi lesz azután?”

A HOZOMÁNY.

A por magasra szállt föl az országúton: Kocsi, gyalogos ember nagyobb respektussal tért ki Terneyné előtt, mintha a gyorsvonat száguldana szemközt vele. De ezt van a ki kormányozza, míg a Terneyné paripája csak sarkatyt, korbácsütést érez, zabla ugyan nem reszei száját. S ha lecsukva tartaná Terneyné pilláit, akkor sem volna jobban lova szemére bízva, mert szétbomlott szőke frufruja alól ugyanis csak akkor villan elő az a pár szemecske, mikor a nedves hajszálakat hátra, füle felé tömöríti a szellő. A lovász jó messzi mögötte maradt. Hiába, a Rózsai csak Rózsai! Minek üsse, verje azt a szegény

állatot, mikor nyomába úgy sem ér annak a veszett paripának.

Az árokból egy suhancz kendőt lobogtatott s torka szakadtából ordította Terneyné felé:

— Instálom, álljon meg! Méltóságos asszony! Instálom, álljon meg!

Mikor mellette elvágatott Terneyné, még szaladt is utána, a míg tüdeje birta; de hiába, a ló már bekanyarodott a kapun.

A tornác asztalnál ültek az urak. Férfje nem volt köztük. A gazdatiszt éppen átvette a tollat attól a magas sovány urtól hogy aláírja az elébe terített ívet.

— Hahó, tiszt ur! — Az ügyvéd viszsztatartotta a tiszt kezét. — Még volna itt valami!

A végrehajtó hátrafordult Terneyné felé, tisztelteljesen megemelte kalapját s ismételve a becsüs szavait, írta a jegyzőkönyvbe:

— Egy házas ló, háromszázötven forint.

A tornáczczal szemben kőoszlopos verandán várta Terneynét anyja. Örökösen mosolygó, apró kis öregasszony, a ki mindenkinek bő mértékkel méri a tiszteletet. De mézes-mázos hízelt szavaival, gondoskodó jóakarattal telt szolgálatkészségével nem éppen uriaszony benyomását teszi. Olyan a

modora, mint valami émelygős cukor, melyet gyermek édesnek talál ugyan, de felhőt ember félti a gyomrát tőle. Arcza különben a tapasztalt szemet is könnyen megtéveszti. Nagyon jól kell, hogy lásson, a ki a ránczok közül ki tudja silabizálni: furfangos önzést takar-e az a mosoly, vagy pedig egy második gyermekkorba hajló kedély nyilvánulása.

— Margit! Margit! Jere édes leányom. Ne zavarj az urakat; látod szivecském, nagyon kényes dologban fáradoznak.

Teremyné a veranda felé fordult, ostorát suhogtatva lassan lépdelt föl a három-négy kölépcső fokon.

— Így kifárasztani magadat! Egészen át vagy izzadva. . . Ni, csak úgy tűzrel az arcocskád. Majd át tör a vér azon a vékony finom bőrön.

A mint haladtak át a termeken, Bartiné hangja hirtelen ingerültté lett.

— Hát a fluval nem találkozál?

Látva, hogy nem érti lánya, kire, mire céloz, magyarázólag tette utána:

— Igen, elődbe küldtem egy gyereket, hogy figyelmeztessen téged arra, mi történik itt. Minek is kellett éppen most jönnöd! — sopánkodott az öregasszony. — Késztél volna egy negyedórát. Most oda az a drága

állat is! Pedig hogy szeretted! Ugy-e nagyon szeretted? Feleltek, onnan pedig ki nem lehet törtülni.

— De mi az, mi történik itt? Én még most sem értem, anyám.

Bartiné elővette zsebkendőjét, végig törülte lánya homlokát, arcát; leomló szőke hajfürtjeit feje bubjára simította fel.

— Fáradt vagy kincsem. Én nem is értem, hogy bírod azt a hajszát. Ha tudnád, mennyire aggódom érted, nem nyargalásznál olyan eszeveszett módon. Hiszen lovagolj, lovagolj, de így . . .

— Jól van, jól anyám. De hát beszéljen, mi történt itt? Azt szeretném már hallani egvszer!

— No, no de ideges vagy! Mi történt? Hát nem láttad? — aztán igyekezett megnyugtanni lányát. — Baj is az! Miért volnék én a világban, ha lányomról sem gondoskodnám?! Látod, látod — folytatta szemrehányólag — soha sem akartál szavamra hallgatni. Még jó, hogy utoljára mégis csak engedett csacsi fejecskéd az okos szónak! Bizony-bizony!

Mutató ujját feltartotta s integetett, mint a hogy kis gyermeket szoktak fenyegetni gyöngéden, kedveskedve.

Margit unott mozdulatot tett. Kézébe vette Jovagió ostorát s babrálni kezdett vele.

— Ejj, ne csinálj olyan képeket! Mi lett? Nézzé meg az ember! Soha sem látom egy nyájás mosolyodat! Vagy az az ostoba foglalatás bánt? Mit érdekel az téged? Mi?

— Foglalatás? Elvissznek mindent? — kérdezte palástolatlan izgatottsággal.

— Ejj, kis csacsim! A tiedet nincs mitől féltened. Jó helyt van az. Látod, ott van, most raktam vissza oda.

— De anyám! — vágott közbe Margit — úgy tesz anyám, mintha örülne férjem tönkre jutásának.

Bariné tudott erélyes hangon is beszélni. — Te pedig tulságos naiv ábrázatot öltesz, Margit. Megérem, az abc-re kell, hogy tanítsalak! Hát mit érdekel téged férjedd tönkrejutása? Legfeljebb most már elérkezett az az idő, hogy válasra gondolj! —

Válaszra? Elválaszra?

Gunyosan utánozva leányának meglepetéssel kiejtett szavát.

— Hát csak nem akarsz itt vénülni! Aztán mi keresni valónk volna már itt? Vagy a dobpergést akarod még végighallgatni? Csunya muzsika az.

Szólanul álltak egymással szemben. Bariné aztán közelebb lépett lányához, sugva

de erélyvel, mint a ki teljes igazát vitatja, magyarázta Margitnak.

— Ötvenhat éves troli elvesz egy tizennyolcz éves lányt! No, hát ezt a veled töltött négy esztendődt nem is fizette drágán rongyos vagyunkájjával! De élhelt még vagy harmincz esztendődt. Látod milyen szivós!

— Anyám, anyám — szólt keserű hangon Margit — még sem hiszem, hogy rendjén volna ez így.

Megcsóválta fejét az öreg asszony. Vállán rántott egyet s kezének megvetéstejjes intésével mintha azt mondta volna: érdemes is veled vesztegetni a szót! Menni akart, de mégis visszafordult s epésen támadt leányára.

— Az nincs rendjén, ha te ellenszegülsz az én akaratomnak! Te ostoba naiv gyermek vagy. Mit értesz az élthez!? Annnyit láttál az életből, mint mekkora ez a talpalatnyi föld a mindenséghez képest. Én meg-öszültem, megjöhett az eszem. Csak van valami alap, hogy okosabbnak hihess magadnál. Aztán miben bízol, ha anyád jókاراتában nem? Ki szeret téged úgy, mint én? Ha annak idején utját nem állom gyermekes indulataidnak, hol volnál most, mi? Pesten valami udvari lyukban főznéd az ebédet férjednek. Hallod, főznél s zsírosan, traszatosan várnád kopott, de azért erő-

szakos uradat, parancsolódat haza a hivatalból.

— S boldog lennék!

— Frázis! Bolond frázis! Boldog lennék . . . A te boldogságodnak is megjön az ideje. De az nem olyan szurtos ruhába bujt boldogság leszen . . . Ejj, tudom én rit teszlek!

Erős czélzattal a ruhaszekrény felé mutatott. Margit is oda nézett, aztán vállalt vont.

— Te persze nem tudod mennyi.

— Akármennyi, nem éri meg azt, a mibe került. Nekem boldogságomban az a szegény ember pedig vagyont is veszít azért.

— Jah, íám, másképp nem lehetett. Vagy tán azzal kellett volna előállanom: . . . vőmruram, az ur vén ember. ha meghal, lányomat innen kiebrudalják. Vagy pedig: vőmruram, az ur szivós ember, elérhet még harmincz esztendeig, de lányom érdeke így s annugy. Egyszerűen magam oldottam meg a kérdést. Mikor hozzá adtalak, már akkor így eszeltem ki. Takarítottam. S megtakarítottam annyit, a mennyi elég lesz neked feles nyes hozományra, ha szerelemből akarsz majd férjhez menni.

— Csunya megtakarítás ez, anyám! —

Inkább duzzogva, mint undorral mondta Margit.

— Így? Ezt érdemlem tőled? ! Még te beszélisz így? Aztán ne fájljon nekem! — Köny tört elő Bartiné szemében, de a mint látta, hogy ezt észrevette lánya, félredobta zsebkeendőjét s egészen póriás mozdulatokkal kísérve kiáltott:

— Megtakarítás hát! Egész tisztességes, becsületes megtakarítás! Ne jett volna olyan matla, bárgyu a férjed! Lett volna szemes, férfi! Nézett volna dolga után. Meglopták azt mások eleget! Te nem loptál, te felesége vagy. Megtakarítottam én te részre azt, a mit az ő beleegyezésével —

— Kicsaltunk!

— Micsoda, kicsaltunk? — pattant fel még jobban az öreg asszony. — Hát ha az a ruha tényleg hatszáz forintba került volna és nem nyolcvanba! Mi? Ő soha sem ellenőrizte. Miért nem ellenőrizte?

— Mert kisajítottuk belőle s bizott bennünk . . . Brr!

— Miért vett fiatal feleséget? Ki kényszerítette rá? Te, vagy én? S nem vesztettük volna el épen ugy azokat az ékszerket, a mint mondtuk neki? Nem? Pedig ez teszi ki a legnagyobb summát. A háztartáson

a mit takarítottam, ahöz épenséggel senkinek semmi közze!

— Azt csodálom anyám, hogy nem tudta megkaparítani annak az embernek birtokát is.

Bariné az asztalra kirakott csipkékét rendezgette s így nem láthatta lánya összeránczolt szemöldökeit.

— Hát persze! De így be kell érnünk ezzel. Ez is elég szép így egy rakáson. Ő majd csak meglesz itt valahogy. Tisztele saját magának. Hej, csak ne volna lekötte az a birtok!

A mint ott nézegette, rakosgatta a csipkéket, szalagokat lassan motyogott, mint ha csak magában beszélt volna:

— Az én lányom szófogadó, jó gyermek. Ugy biz'a. Hasznát is fogja venni. Ugy biz'a. Egy pár hét múlva szépen utrakelünk, föl-föl abba a szép városba! Berendezünk egy kis paradicsomot. Nem ott, abban a rongyos utcácskában, hol a régi volt. Minek? Lakhatunk mi akár a legfényesebb uton. Margit, mindenütt csak Margitról fognak beszélni. A szép Margitról! Körütrajongják a férfiak az én kis tubiczámát. Színházban... jaj a színházban! Én ott leszek mindenütt vele. Milyen boldogság lesz látni az én kis babámat, mint királynét, parancsolni uralkodni. Majd ezzel a vén malával végez az ügyvéd akkoráig, mikorra

szabad kell hogy legyen kezed. Az én kis madaram csínál egy igazi jó párit. Hozománya is lesz, szép, szép hozomány! Hallod, hallod, édes kis anyalom? . . . Milyen szép hozományt kap a te jövendőbelid!

Margit megsuhintotta korbácsát a levegőben, aztán czombjára ütött vele.

Bariné föltekintett.

— Hová?

— Átöltözködöm anyám.

Lassan bandukolt át a termeneken. A nap-sugarak csak gyéren törték át az ablakokon, melyeket a kerti fák levelei takartak. Itt-ott behajolt egy-egy ág a szobába s ha szánnyra kelt egy gyöngge szellő, megcsiklandozták a hólyagos üvegeket. A régi, ódon butorok fákó színei öszhangban voltak a szünke fallal, melyen az ingaóra is álmosan, lustán ketyegett. Nyomasztó csönd fektült az egész környéken, annak a néhány madárnak cseszergése is valahonnan a kert közepétől hangzik el idáig. Margit férje szobája elé érve megállt. Előbb tétováznai látszott, de aztán bátran nyitotta föl az ajtót. Terneyt meglepte felesége látogatása. Fölugrott a székről, melyen előbb tőprenkéde tilt.

— Édes Margit, milyen szép dolog, hogy itt is felkeres.

— Üjünk le.

Két széklet tett Terney egymás mellé s azokon foglaltak helyet.

Terney nem mert kérdezősködni. Jó ideig várt, hogy magától szólaljon meg felesége. Közben-közben beszédre nyílt ajka, arczizmai meg-meg rándultak, de mintha jobban meg-gondolta volna magát, mégis csak hallgatott. Lelkére valami intenzív fájdalom ömlött s ha lopva feleségére tekintett, lehajította mindjárt fejét s szemeit összeszorította.

— Margit, Margit megbocsát-e nekem?

— Én, én bocsássak meg? Miért?

— Hát nem bántja ez a mai esett? Ez a nagy csapás . . .

Arczát tenyerébe temette s úgy könnyőkölt térdeire.

— Könyelmű voltam. Rosszul gazdálkodtam, rosszul költelekeztem. Margit, most öntre a lemondás vár! Oh, mennyire fáj, oh mennyire fáj nekem! Tud-e lemondani?

— Saját magáért nem aggódik Terney, csak én miattam?

— Édes Istenem! Hogy is kérdezhetilyent?

Nyelve megoldódott s hosszasan, szépen, igaz szívből jövő őszinteséggel beszélt arról, hogy mi okozhat neki aggodalmat s mi képezheti az ő boldogságát.

— Ha aggódom, csak Margitét aggódhatok. Önzésem pedig csak az, hogy Margit megleégedett boldogságában találta-e boldogságomat. De már vége, vége

Margit kiejtette kezéből az ostort. Lelkében valami undort kezdett érezni maga iránt. Egy percz alatt mintha megvilágosodott volna elméje, most látta csak tisztán abban a szerepben magát, melyet játszott. Nem merie szemét felnyitni, nem mert mélyebb lélekzetet venni, megmozdulni. Némává tette, megbénította az önvád, a büntudat. Szívéig hatott bocsánatot kérő hangja annak az embernek, a ki őt magához jólébe emelte s a kit ő tönkretett. Eszébe jutott az a számtalan gyöngédség, figyellem, melylyel őt elhalmazta s eszébe jutott az a sanyaru állapot s az a kétségess jövő, mely előtt régente állott. Aztán elgondolta, ha ő most megint anyja szavát követi, mily megmérhetetlen fájdalomt okoz annak az embernek, a ki mást, egészen mást érdemel tőle.

Margit erőt vett magán, föllállott s térje kezét gyöngéden elvonta arczáról.

— Nem kell nélkülülnöm, Terney.

Megint visszaesett előbbi izgatottságába.

Arczát elfutotta a vér, szédült, szemreit

foldre sütötte s a hangja is reszketett, a mint dadogta :

— Van hozományom. Megtakarított hozományom. Önt illeti, igazán önt illeti — férjemet, uramat.

CZÉGÉR.

Végig sóhajt az őszi szellő a kertben s a zizegő ágaktól lassan huddogálnak a száraz levelek. A mi néhány hét előtt sűrűn lepte el még a vad gesztenyét, hogy hús árnyékot nyujtson a tikkasztó melegben, most vagy a kerit ut fővénnyébe van taposva, vagy zörögve gurítja a szél tovább a sárgára aszott gyepen. A kastélyig nincs mi utját állja a lenyugvó nap sugarainak, sárgavöröses fényük a csukott ablakokon törlik meg. A kis szökőkútból ezernavastagságú sugárban csörögdez a medenczébe víz, mégis fázik, didereg az ember, ha csak reá tekint. A virággrupp, mely nem is régen még süti-

tömöten kötött tarka, illatozó bokréta volt, ma már olyan, mint egy elhagyatott kopár sir. Fekete földrakás.

A kastély felől erős zöreij hallatszott. Mintha valami butor darabot, ruhafogast ejtettek volna el a lépcsőn. Pállyné és Árpád figyelmessé lett e zajra. Megálltak egy pillanatra, de aztán megint ballagtak tovább a kerüi uton.

— Temetés. — Szólt elmélázva Árpád. Látva, hogy Pállyné nem érti mire célelőz, szomoruan folytatta: — Mintha csak boldogságom koporsójára gurult volna az el-ső rög.

Az asszony csodálkozva nézett a fiatal emberre.

— Mi lelte magát Árpád?

Ormay felelet helyett rövidke, apró bajsuzat pödörgette s szótlanul lépdelt az asszony mellett. Jolán nem ismételte a kérdést. Válláról lecsüngő piros harrász kendőjét jobban maga köré fogta s visszafordult a kastély fele.

— Nem is értem, miért kell nekünk itt fázódnunk, mikor bent fűtött szoba vár.

— De ha kérem, Jolán, ha kérem, hogy maradjunk még!

— Miért?

— Miért . . . Igaza van . . . Miért . . .

Ah, Jolán, maga nem egy felelettel adósom arra a kérdésre: miért.

— No, akkor csak szaporán nyújtsa be a számláját, mert tudja, hogy egy-két nap s aztán — megszököm hitelezőim elől.

— Édes Jolánka, kérem, ne üzzön tétét! Ugy bánik velem, mint egy érthlen gyerkőcczel. Pedig magának sem áll jól ez az ingerkedő hang.

— Maga pedig mindenért földuzzza az orrát.

— Én?

— Igen hát! S csak egy pár nap óta. Mióta készülődünk vissza. Hiszen látom én jól, hogy valami furja az oldalát.

— Látja! . . . És még sem hallgat meg . . .

— Miért kezd mindig olyan témába, melyet meghalghatnom nem szabad!

— Jolán, Jolán, nem ott a hiba . . . Kegyetlen irántam a lelke, Jolán, kegyetlen!

Annyi szentrehányó panasz volt hangjában, hogy Jolánnak megesett a szive rajta. Szegény fiu, szegény fiu! . . . Hiszen igaz, jól esik az a tudat, hogy szereti ez is, de mégis, mégis észre kéne térteni valahogy ezt a jó barátot.

— No jöjjön, jöjjön Árpád. Üjünk le

oda a padra s beszéljen, minden szavát figyelemmel várom.

Kézen fogva huzta maga után Ormayt, a ki kellelenül követte az asszonyt.

— Miért beszél hozzám úgy, mint anya, mikor kiengesztelni akarja méltatlanul megvirgácsolzott fát? Nem vesz komolyan ugy-e! azt hiszi, hogy az én szerelmem amolyan eső után visszamaradt tavacska, melyet a kalapjával kimeríthet. Jolán, Jolán, alaposan téved!

— Ugyan, ugyan, Árpád, igazán megharagszom magára. Legyen esze s verje ki fejből azt a csacsiságot.

— Verjem ki fejből . . . igen, verjem ki fejből! . . . Maga könnyen beszél, Jolán. Pedig —

— Pedig?

— A maga lelkén szárad, ha valami bolondot művelek. Szinte gyanum támad, hogy készakarva tette ezt velem . . . Hiába néz olyan furcsán reám. Ugy van az! Hát miért jötték ide? Vagy nem tölthették volna a nyarat máshol, fürdőn, vagy férjének valamelyik távol eső birtokán? Ide jötték, hogy fölkaparja nyugalmamat s most aztán örökre . . .

— Biztosítom, Árpád, ha tudtam volna —

— Ha tudta volna!

Óvály tárczájából gyöngéd vigyázattal egy elrejtett fűszalat huzott elő.

— Látnia, Jolán, látnia? Hát nem emlékszik erre? Hát nem emlékszik arra a bolondos kakukra, ott, a berek alján?

— Gyermeknek voltunk akkor, Árpád, De most maga férfi, én pedig —

— Jól van, jól. De azt ne tagadja, hogy a lelkemben égő őritt szenvedélyről már akkor is tudott!

— Nem tudtam!

— Nem? Nem? Hát miről beszéltem én ott, a hegyszakadék felett? Nem emlékszik? . . . azon a szép estén, mikor a társaság oly messzi maradt el mögöttünk. Miről beszéltem? Az erdőről, a mely mélyen alattunk feketéltet s melynek lehetete oly édes mámorba ringatott? Vagy az Arda vizének fényes tüköréről, mely hosszú sávként szelte át a távoli rónát? . . . Vagy a holdról, csillagokról? . . . Nem . . . Szerelmemről beszéltem, Jolán, szerelmemről beszéltem ott is, akkor is . . . Ott is . . . akkor is . . .

Aztán kis idő múlva folytatta:

— Ej, dehogyan nem tudta! Tudta maga akkor is, hogy szeretem. Miért lett feleséggé mégis annak? Miért, mondja miért? . . . S ha azért kellett hogy legyen, miért kisért engem s úz a kétségbeesés felé . . . Ugye hallgat,

nyve nem tudt mentőségére semmit mondani . . . Ej, igazzuk van az embereknek!

— Miféle embereknek, miféle igazzuk? ! Kérdezte megittközéssel Palfyné.

— Micsoda embereknek! Hát minden embernek, a ki ismeri magát s az urát. Miféle igazuk? ! Hát az, hogy a maga szen-de, angyali arca kaczer indulatot s gonosz lelket takar!

— Árpád, mindjárt itt hagyom, ha ilyen gorombaságokat szór a szemem közé.

— Persze, nem esik jól, ha megmondják az igazat! De nyugodjék meg. Én el nem itélem magát. Hiszen a férje hibája, a férje —

Palfyné hirtelen fölállott, s haragos tekintetet vetve Árpádra, menni akart. De a fiatal ember hévvel ragadta meg kezét, vissza tartotta.

— Nem engedem most Jolán! Itt marad! Ha A-t mondtam, monddok B-t is. Hát tudja meg, a világ ítélete magát nagyon, nagyon kárhoztatja. Kárhoztatta akkor, mikor szerelem nélkül ennek a kiaszott embernek lett felesége s kárhoztatja most azért, hogy nem elégszik meg pesti kalandjaival, hanem még ide is lejön, hogy —

— Arczáltan hazuság! Miféle kalandról beszélnek magok? !

— Hát oly bárgyunak néz minket? Ki hisz az ilyen házasság tisztaságában? ! Hiszen a maga férje czégér! Ó bátorítja, biztatja, sőt fogdossa az ön udvarlót! . . . Palfy Ottó! . . . Ki az a Palfy Ottó? ! Össze csatangolta a világot s mikor már gyöngye, beteggé lett testére az évek száma is ránehezült, oda botorkált a maga karjai közé, hogy egy pár évig még tartsa vissza a sirtól. Felesége maga annak az embernek? Az . . . felesége . . . Ápolója, Jolán, ápolója!

Az asszony reszketett felindulásában. Többször nyílt ajka, hogy közbe vágjon s tiltakozzék Öváry gunyos kitorése ellen, de nem talált szavakat, csak valamit hebeggett.

— Biz úgy áll a dolog Jolán! Palfy elégedjék meg, ha önbem jó ápolót talált . . . A szerelméhez semmi köze . . . De engem ne áltasson, Jolán. Vagy azt hiszi . . . Ejj, hiszen mondtam, hogy az ilyen férj czégér! S ott fent a fővárosban ne akadt volna meg e furcsa páron a gavallérok szeme, azt csak nem hiteti el sem velem, sem mással. S hogy a sok közül ne lett volna egy, a kinek szerelmét ne viszonzta volna szerelmemmel —

— Árpád!

— Jolán, én nem törődöm senmivel. Még bocsánatot sem kérek szavamért, mert

tudja, ismeri minden szavammak, minden tettemek rugóját. Szeretem magát, szeretem. S az a tudat, hogy ilyen férj mellett boldogságot nem találva méltatlan fecsurokra pazarolja kegyét, szerelmét s engem, a ki tiszta lángoló imádatlal csüggök magán elaszt, kinevet, ez a tudat megbolondít, örjögövé tesz!

— Miféle beszéd ez Árpád? Mi ad jogot magának ilyen gyamurra, ilyen —

— Az, a mi masnak! . . . A férje, a férje, Jolán . . . a czéégér.

Első pillanatra inkább meglepte Jolánt a fiatal ember beszéde, semhogy fölháborította volna lelkét a méltatlan gyamustás. Nem is gondolt arra, hogy rögtön elítélze magától a rágalmozót, hiszen ez csak tolmácsolta a róla alkotott általános nézetet. Tehát mindenki azt hiszi, hogy ő nem szeretheti az urát, mindenki csak azt tartja természetesnek, ha ő megcsalja férjét s abban a beteg emberben mindenki czéégért lát, a ki csak arra jó, hogy láttára reményt, bátorságot, biztatást nyerjenek az erősebbek, egészségesebbek. Hát mind azok, a kiket férje gyanultannul bocsátott közelébe, mind, mind ilyen pórias gondolatokat hordtak agyukban, s ily aljas vágyakat szívükben? ! Kétségtelen, kétségtelen . . . Hiszen ez a fiu

oly egyszerű s alapjában oly romlatlan, hogy ilyen gondolatokra nem ébredt volna, ha nem mételevézi ennek is meg lelkét az az általános gyamustás, mende-monda. Végtelen undort kezdett érezni az egész világ iránt. Hát oly törékeny alapra fektetik ezek a vonzalmat, szeretetet, szerelmet? ! Hát idegen ismeretlen fogalom előtűnik minden, a mi eszményi, szellemi? Milyen durva, korlátolt esztűek, mily érzéketlen üres szívűek!

Jolán elfordult Ormaytól, karját keresztbe fektette a pad támláján s reá hajította fejét. Érezte, hogy valami nagy, nagy veszteség érte. A mit eddig oly szépnak, tisztának látott, bűnbarlangnak nézte az egész világot. Késérü fájdalom borult lelkére s csak azon vette magát észre, hogy könyezik, sir.

— Jolán, Jolán . . . — Ormay az asszony elébe került s gyöngéden vigasztalni kezdte.

— Ej, nem érdemes azért könnyet ejteni . . . Igaz, szegény Jolánka, hogy nincs a ki megvédije hírnevét a támadásoktól, mert férje . . . de hát . . .

Pár pillanatra elhallgatott, aztán erős, határozott hangon folytatta:

— Jolán, megvédem én! Véremet ontom, ha kell, Jolán, a maga hírnevéért. Felhatalmaz-e Jolán erre, felhatalmaz?

Látva, hogy kérdésére nem kap feleletet, tovább beszélt

— Engedje meg Jolán, hogy Pestre maguk után menjek s engedjen magához, engedje, hogy közelében lehessenek mindig, Jolán, kérem, kérem . . . esküszöm, hogy megvédelek.

Pálfné fölállt s Ormáynak erősen szembe nézve szólt:

— Jól van. Elfogadom az áldozatot hirtve nevéért. De két föltétel van. Először is, ha utánunk utazik, egygyel több oka lesz a világnak a mende-mondára. Igérje tehát, hogy előbb utra kel, mint mi.

Ormay előrántotta zsebjátékát s miután megnézte, örömmel kiáltott fel:

— Még ma, az éjjeli vonatnál, Jolán.

— Helyes. Másodszor fogadja becsület szavára, hogy ott lesz egész télen s a jövő nyárig nem hagyja el a fővárost.

— Férfi becsületiszavamra mondom

*

Pálfné hátra dőlve tilt a kerti padon. Már egészen bealkonyult. A vasrácon kívüli valami átutazó koldus nyöszöriögtette kintornáját. Az udvartól éktelen csaholással rohantak neki a kutyák. A zajból kinallatszott egy

férfi hangja, a mint a kutyákat üzi vissza. Ormay. Tehát Ormay elbucuszott Pálftyól, s most haza siet. Jolán is indulni akart befelé, de a sipláda valami régi-régi melódiába kezd. Még ezt végig hallgatja. Eszébe sem jutott csodálkozni azon, hogy ő, a ki maga is kényes érzékű muzsikus, végig hallgatja a legjobban kicsufolt hangszer zenéjét. Sőt valami hangulatot is keltett lelkében ez a hangszer. Valami melancholikus érzés vett erőt szívében. Karjai aláhangyaltottak, mintha nem volna erő bennük. Mind jobban-jobban engedte át magát a melódiának s már csaknem minden idegén uralkodtak ezek a rozszant sipok. Arczából, egész testéből mintha elpárolgott volna a vér, borzongás futott rajta végig. Ajkát felnyitotta, azt hitte, kilöbén nem jut levegőhöz. Mint repülő galamb szárnyai, keble úgy szállt s emelkedett a lázas plhegésben. Mégis, mikor elnémult a dalann, szinte óhajtott, hogy ujja kezdje, hogy még lekösse lelkét ez a hívány hangszer. S ez a hangulat dominált felette még akkor is, mikor a kastély lépcsőzetéhez ért.

Férfje dolgozó szobájában íróasztala fölött hajolva olvasott. Sovány ujjait hosszú ósz hajába temette. Jolán az ajtó hűszöbén állva hosszasan nézte a férjét. Eszébe jutott mind az, a nit Ormay az imént mondott neki.

Karjait kitárta s azt mondta magában: —
Oh, te jóságom, oh te! . . . a kit mindenki
szid, tildöz, a kit csak én, csak én tudok
megérteni, — te, te —

Tovább még gondolatban sem folytat-
hatta, mert Pálffy föltekintett.

— Jaj, de megfázott ma valaki!

Jolán odaszaladt férjéhez, s gyermekesen
tiltakozott:

— De nem én. Nem bizony!

— Ugyis legyen ám! Különben ha mo-
zogtál, jártál-keltél —

— Nem.

— Hát aztán mit csináltál? hm?

— Hallgattam — na, találd ki mit?

— Tán csak nem azt a verkit.

— De bizony azt!

Pálffy gyöngéden megczinogatta az előtte
térdelő asszonynak ölébe hajtott fejét.

— De ne kaczagjon! Na —! azon
nincs mit nevetni. — Durczáskodott Jolán.

— Nem is képzeli mennyire illik egy
öreg kintorna hangja ebbe az őszi környe-
zetbe! . . . S nekem úgy tetszik! . . . A
kert is . . . Olyan szép, olyan szomoruan,
olyan meghatóan szép most ez a kert . . .
Hiszi, hogy szebb, mint nyáron?

— Hogyne hinném, hogyne, mikor te
mondod!

— Hát még télen milyen szép, édes le-
het itt lakni. Ebben a csöndes, drága magány-
ban . . . Így ketteskén . . . Ugy fáj meg-
vállni, elmenni innen . . . De hát miért is
megyünk! Miért ne maradhatnánk itt?!

Pálffy mosolygott.

— Maradjunk?

— Igen, igen Ottó, édes, maradjunk itt!
— S nem fogsz unalomról panaszkodni?

— Én? Nem, nem, nem, hiszen — férje
kezeit előbb ajkához, aztán arczához szorí-
totta — hiszen úgy szeretlek, de úgy sze-
retlek!

DÖNCZI TRÉFÁL.

— Dönczi tréfál, Dönczi nem hagyja el
Katót! . . . Ugy-e édes Dönczi, ugy-e, drága
Dönczi?! . . .

Dönczi nem felel; Dönczi mélyen hallgat.
Hogy is beszéljen egy arczkép, melyet hal-
ványnyá tett az idő s kopottá az a sok csók,
melyet Kató ajka titokban lehelt reá.

De azért Kató csak nem szűnik meg
kérdezni tovább:

— Ugy-e, Dönczikém, az enyém maradsz?
Az igaz, hogy szóval nem ígérted soha . . .
De beszéltél, beszéltél egy csöndes kis falu-
ról, abban a faluban egy kis házikóról, mely-
nek terebélyes eperfája alatt majd édes, bol-

dog mosolyval fogsz visszagondolni a multra,
a mult küzdelmeire, gyötrelmeire . . . de nem
egyedül, hanem valaki mással . . . valaki más-
sal, a ki téged szeret . . . sejtéd, tudod, hogy
szeret . . . Olyankor mindig mélyen szemembe
nézél . . . Éreztem tekintetedből, meg tud-
tam hangod reszketéséből, hogy nem gon-
dolhatsz másra, mint Katóra . . . Ugy-e,
Dönczikém, most csak tréfálsz! . . .

Arczának enyelgő vonásai hirtelen ko-
morrá váltak, karja aláhanyatlott s meredt
szemei az előtte fekvő fehér karton lapra
tapadtak.

— Meghívó az esküvőjére . . . Ma van.
. . . Igaz-e, Dönczi? . . . Nem, nem . . .
hazugság! . . .

Föllobbanó indulata megint átsapott a
szelid megadásba, újra a fénykép után nyult,
s mint előbb, enyelegve, gyermekes naivság-
gal beszélt hozzá:

— Dönczi nem viszen mást kis falu-
jába, a terebélyes eperfa alá, csak Katót, csak
Katót . . . Ugy-e, Dönczikém?! . . .

A halvány, kopott csalány függönyök
között bekandikált a késő tavaszi nap. Egy
gyöngye, keskeny sugárhenger a lány arczára
vetődött, fölkuuszott lassan szeméhez, mintha
csak föl akarná szárítani azt a könnycseppet,
mely Kató szemében csillogott. A régi, avult

butorok, fehér, repedezett padló szegényes, de találó keret volt ahhoz a szánalmat kellő képhez, melyet a székében hátradülő igénytelen, sápadt, vézna leány nyujtott. A varrógépen beszegés alatt álló hosszú gyolcsáv, a gép körül elszórt gyolcsdarabok a lány foglalkozására engednek következtetni. Esztendőik óta áll így e szoba, csak a varrógép tájéka változik időnként. Még a lány öltözéke is az a régi egyszerű gyászruha, melyet más készített neki, mikor ő nem zakatolhatott gépével, nehogy a mélyen alvónak álmát zavarja. Maga részére nem igen varr biz' ő. Mert lát nem az övé sem a gyolcs, sem a kattun, másé még a czérna is, másé a rozoga ágy, a párna, asztal, csak a gép az övé. Azt nem szabad lefoglalni, azt meg kell, hogy hagyják neki, mert különben hogy menekülne meg az éhenhalástól? . . . Meg aztán Dönczinek is, hogy varrhatná azokat a könnyű, pehelyszerű franczia batiszt ingeket?

— Dönczi . . . Dönczi . . . ugy-e, csak tréfálsz?!

Kató szemei lecsukódnak. Látni kezdi. A mit lát, olyan édes, olyan szép!

.

Igazi fekete karácsonyt vártak. Akkor nem volt oly hideg, mint a mult télen és mégis

vidáman pattogott a tűz a kis vaskályhában, nem mint a mult télen. (A mult télen Dönczi nem igen volt itthon. Valahol jól fűtött szobában könnyen feledkezett meg arról, hogy van, a ki fázik, didereg, pedig egy tubarózsa árával meg lehetne annak is szerezni a boldogságot.) Azon az esős téli napon vette volt ki Dönczi a másik szobát. Kató ugyriferált a hazatérő mamának, hogy egy napon elégáns, csinos szobaurat kaptak, a ki még többet is hajlandó fizetni, mint a mennyire a szoba árát szabták. Meg nem tudta érteni az öreg asszony, hogy adhat valaki többet, mint a mennyit kérnek; hiszen ő, mikor rendre járja a jó időből való ismerősöket, rokonokat négy-öt forint kölcsönért, abból is lealkusznak kettő-hármat . . .

S milyen barátságos fű volt a Dönczi. Már az első nap bement hozzájuk. Aztán ki nem fogyott a tréfából. Két hét mulva már az asztal körül kergetőztek a fiatalok. Akkor még Kató csak tanulta a varrást, mert hát jó mindent tudni . . . Akkor még nem tudta, hogy milyen gonosz szerszám a tű s nem sejté, hogy talán fatalagságát, boldogságát varrja vele majd a vászonba; hát kergetőzhetett, játszhatott, ha mindjárt meg is dorgálta érte a mama. Hiszen bár csak dorgálná most is . . .

Milyen jó is volt Dönczi. Nem hagyta

magára, beszélt neki, vigasztalta, mikor azt a lenge fátvölt — mely jobban a föld a sötét éjszakánál — a mamára borította. Ha Döncki nincs, kétségbe esik egészen . . . Pedig akkor Dönckire is rossz idők jártak. Mert hogy, hogy nem, megszorult nagyon pénz dolgában. S mikor szobáért kellett fizetnie, mosolygott s nevelve csak annyit mondott:

— Katókám, édes, nincs és nincs!

Persze, hogy Kató ezt is tréfára vette. De mikor látta, hogy való, mit tehetett egyebet, többet dolgozott, megvont magától mindent, nélkülözött, s gyalog járt-kelt mindenfelé esőben, hóban, hogy munkát szerezzen. Az a kis betegség, az a kis köhögés, az semmi, hiszen majd kiheveri abban a faluskában, ott a terebelyes eperfa alatt . . . Mennyivel nagyobb a Döncki baja. Nem elég, hogy tanul itthon s még többet egyik barátjánál, törnie kell fejét azon is, honnan szerezz pénzt, mert az a sok ezer forinttal tartozó ur nem akar per nélkül fizetni, persze kedvessel pedig sok idő múlva jut pénzéhez az ember. Ha pénz nincs, nincs vizsgadíj, nem végezhet. Meg aztán ő is adós, azt is törleszteni kell, különben elliczítájják azt a kis házat eperfájával együtt. És Döncki azért nem volt szomorú, vidámsága, tréái akkor sem hagyták cserbe.

Aztán Döncki nyájassága igazán föltulmulhatatlan. Távol van tőle minden kevélység, gőg. Leereszkedő, nem érezheti a maga fölényét s a más szegénységét. — Kínáljon meg, Kató, ma ebédrel. — Máskor meg: — Kínáljon meg, Kató, ma vacsorával! Nem akarok kimenni, aztán magával elditskurálgatok, mert, Kató, én csak magával tudok szíven, lelkem szerint beszélni! — És nem vetette meg az egyszerű ebédet, vacsorát, olyan jóízűen evett, hogy Kató elfelejtette szegénységét, minden készletet elébe rakta. Ha nem volt inkább hitelbe hozott . . .

— Édes jó Istenem! — sóhajtott a leány. Most az jutott eszébe, mikor Döncki betegen fekiúdt három hélig itthon. Mily sok aggodalmat, mily sok gyötrélmét állott ki akkor Kató s most, ha visszagondol erre az időre, mégis ezt tartja élete legboldogabb korszakának. Akkor Döncki mindig itthon volt, senkivel sem érintkezett, még csak könnyvei sem vonták el tőle. Ily kizárólagosan sem azelőtt, sem azután nem volt az övé. Minden órának meg volt ugyan a kétségbeejtő fájdalma, de minden óra új reményt is nyújtott: jobban lesz, jobban lesz. Kató borogatta szíve táját. Keze megkérgesedett a

sok jeges ruha facsarásától. Dehogy lehet erre egy gondolni vissza, hogy az ember szemre száraz maradjon! Ülhetett naphosszat, éjjeleken át ágya szélén, nézhette kék szemét, megczinogathatta haját, bajuszát s ha aludt . . . megcsókolta azt a halvány ajkát, mely soha szót ki nem ejtett vidámság, kedvesség nélkül. — Oh, akkor nagyon boldog voltam! Akkor is azt hittem, hogy elveszitem, most is. Akkor az Isten akarta elvenni tőlem, most földi lény. Akkor is az enyém maradt, most is az enyém marad . . . Nem lehet, nem szabad elvesziesenem!

Merengéséből a kapu alatt megálló kocsi zöreje ébresztette föl. Felugrik, az ablakhoz rohan. Visszatántorodik. Hát ő az! Itt van tehát az utolsó próba. Csak most légy erős Kató! Ne félj, a tied marad, csak meglepetést akar szerezni neked. Hidd őt elvesztetnek, hogy annál boldogabban zárd aztán karjaid közé . . .

— Dönczi nem hagy el engem . . . nem . . . Dönczi csak tréfál!

A szomszéd szoba ajtajának zárában nyikorog a kulcs. Átthalatszik a lépések zajja. Kató figyel, fülel. Mintha öltözködőnék valaki. A faszékek megmozdulnak, a mint egy-egy

ruhadarab rájok zuhan. A szekrény ajtajának recsegő hangja. Utazó táska felhnyitása, becsapása. Kató mosolyog. Nem veszi komolyan.

Lábujhegyen az ajtóhoz közeledik.

— Dönczi! Itthon?

— Igen, igen, édes Kató!

Kis szünet . . .

— Ej, ej, nó, nem megy, sehogy sem, fölcsuszlik!

— Mi?

— A nyakkendőm.

— Megtűzzem?

— Legyen olyan jó, édes Katóm!

Kató sietve huzza ki a gép főlkját, kiválaszt egy pár gombostűt és átnyerg vele. Dönczi fekeletében, Dönczi frakkban. Kézével fehér nyakkendőjét szorítja gallérjához.

— Ide, ide, édes Katóm, gyorsan sietnem kell!

— Esküvőjére? — Kérdi enyelgő hangon Kató.

— Hova máshova?

— Ne vessünk, tudja, én babonás vagyok, ha kezemben gombostű van.

És Dönczi vőlegényi nyakkendőjét Kató túzi föl.

— Még egy szót édes Kató! A koffinemet legyen szives az érte jövő embernek

átadni . . . Nem búcsuzom, Kató, azt majd
levélben végzem el.

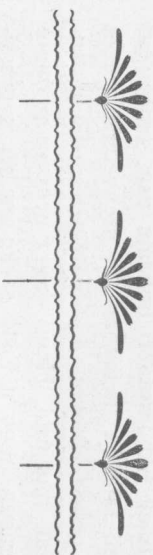
Döncei elrohan.

Kató az ablakhoz siet, föltárja mindkét
szárnyát.

Kocsirobogás. Döncei eltűnik.

Kató sáppadt arcza remegni kezd, könnyei
megerednek, fejét az ablak párkányára hajítja
s fuldokolva zokogja:

— Döncei nem hagy el, Döncei az
enyém . . . csak tréfál . . . engem hiszen
majd az eperfa alá . . .

A NAGY HARANG.

— Jaj! . . . Na-a! Jaj, édes apám,
fáj! !

— Ejnye, ne óbégass, mintha a bőro-
det huznák! . . . Hiszen nem mondom, hogy
épen jól esik a hajnyírás, de vágna csak a
borbély! Akkor fájna igazán. Én mégis csak
a te édes apád vagyok, a ki kimmél úgy, a
hogy lehet.

— De édes apám nem vágja, hanem
huzza, czipálja.

— Adok én neked mindjárt czipálást,
csak még te is bosszants! Nem elég, hogy
az a másik . . . Sülyvedne el ott, a hol
van!

— Juji, de tépi megint, édes apám!
Pista irigykedve nézett a Dömzsi kutyára.

Annak hatalmasabb bundája van, s még sem kell minden hónapban át szenvednie ezeket a pokoli kínokat. A sárga jércze pedig ugyan csak megjárta. Hogy, hogy nem az az ötlete támadt, hogy a Pista széke mellett kapirgálfon. Pistának a lába pedig a székről már leér a földre, s ezt a szerencsés körülmenyt arra használta, hogy jó nagyot rugjon a sárga jérczén. Persze, az nem tirté némán eméltaban megaláztatást, hanem, éles szípítással rohant társai közé, hogy a sors ellen lázítsa azokat is. Pistának ez a kis mánover néhány gyökereztől kitépott hajszálába került, de legalább kiöhlhette bosszuját a hajnyírásért.

— A szemembe süt a nap, édes apám!
 — Most meg az a bajod?! A herköpá-
 ter sem tud kedvedre cselekedni! Ide tillet-
 lek, ni, az udvarra, hogy jobban lássak, az-
 tán neked már itt sem tetszik!

Tenyerét fia fejéhez nyomta, aztán nagyot lóditott rajta.

— Na-a-a! Édes apám!
 Pista elpityeredett.

— Édes apám most csak azért nyír en-
 gem, mert nem jött haza Jóska. Tegnap dél-
 ben neki mondta, hogy megnyírja, de annak
 volt esze, hogy kerülje a házat. Mindenért
 csak én szenvedek!

Illés fölthöz csapta a rozsás, életlen
 öllöt s fia elébe állott. Vervörös lett a düh-
 től arca. Nem is mert Pista reá tekinteni,
 össze huzta nyakát, csak úgy pislogott s re-
 megye várta, hogy mikor csap le a menykő.
 — Te! . . . érted?! . . . Jóskáról, ha
 beszélni mersz, én fogom be a szádát. Ne
 ingerelj! Mert, mert . . . hát nem hallod,
 már a kilenczet tít?!!

Pista igen jól hallotta a harang ütést,
 hiszen husz lépésnyire volt előtte a torony.
 Fölnézett a mutatóra, az a hármason állott,
 tehát a pálkuti torony óra szerint az épen
 kilenczet jelent. Mert a pálkuti torony óra
 ördöngös egy jószág. Azt ki kell előbb ta-
 nulni, ha az ember elakar igazodni rajta.
 Mikor jól üt, akkor rosszul mutat, mikor
 pedig mánusa a közép európai pontos időt
 hirdeti, a kalapács biztisan háromszázötven-
 hatot üt a nagy harangra. Hogy ez csupán
 Illés József harangozó bosszantására törté-
 nik, nem változtat a dolgon, minthogy ő
 sem tud változtatni a torony óra eme meg-
 rögzött konokságán. Pedig Illés ért ám az
 óra igazításához is. Ebben is mester. Sőt
 annyira mester, hogy jáneskát, korban az ő
 második fiát, maga tanította ki az óras
 mesterségre, ép úgy, mint Jóskát a haran-
 gozásra és csizma csinálásra. — Pistát, a ki

most apja borbély tudományra alatt nyög, szabónak szánta, persze, hogy ő is a csizmadia szabódeszékán tanulja sokoldalú édes apjától a mesterséget. Szóval a cziinterem — mert Pálkuton úgy hívják a templomkörkerítésén belül eső udvart, harangozó lakot — Pálkuton az volt, a mi Londonban „egyvesített kézműipartelepnek” neveznek, valami olyan bazár féle, a hol mindent megtalál az élő, sőt a halottat is innen siratja el a nagy harang, kis harang és az új harang. S mindezeknek mestere 25 év óta — tehát jubellánis esztendő — Illés József, a csizmadia társulat alelnöke. Hogy e sokoldalúsága mellett sem szerzett vagyont, annak a politika az oka. Mert Pálkuton is politizálnak, ép úgy, mint Pesten a Sándor-utczában; a különbség csak az, hogy ott Nabulek fűszer és pálinka nagykereskedő hátsó szobájában, pipaszó és pálinkás pohár mellett s az egyéni becsületlen történet sértést mindjárt ott, helyben megreperátlják. Itt ugyan Illés uram rendszeren hallgat, de annál többet iszik; míg odahaza a családi tűzhelynél megfordítva áll a dolog — ott nagyon sokat beszél s főainak van mit nyelniök. Mert hát otthon kényur. Főainak telhetőségét el nem ismeri. Persze ezeket is megfordítva cselekszi Illés a nagy világgal szemben. A tisztelletes ur előtt, például,

habtádkban áll s minden szó után önsimogatóst végez deres koponyáján; míg fiai dícsérelével be nem telik. Mert hát Jóska — a mellett, hogy minden csizma, a mely keze alól kerül ki, mintha remekbe készült volna, — oly erős, mint a város bikája. Az igaz, hogy ternetre ki is ütött a familiából, mert Illés uram még hónaaljáig sem ér csemetéjének. Jánoska peczkes, épen mint az apja, okos, épen mint az apja, de aztán hangdolgában ő üt ki a familiából. A földteken senki sem tudja úgy eldalolni a „Feltöhtserek fluk”-ot, mint ő. (Kár, hogy nem lett színész. De még lehet!) Hogy Pistában mi minden szunynyad, annak már igazán csak Illés uram a megmondhatója. Hanem azért a nagy harang szíjját még sem érinti másnak keze, mint az Illésé, mert azzal csak egy ember tud bánni a nagyvilágon: ő.

— Grádicsos megint a fejem, édes apám?

— Grádicsos, az isten nyilát! Mikor volt az grádicsos? Mi? Lódulj, huzz vizet a kútból, s dugd a vederbe fejedet egészen.

Illés uram be vitte az ollót, a tőkérétette s a polczon álló borszékivizes üvegből nagyot huzott. Mielőtt megint helyére állította volna, az ablak felé tartotta s jól megnézte, hogy mennyi is lehet még benne. De

bizony az ágyva, a fodormenta és citromhéji már kiért a pálinkából.

— Most mindjárt harangozni kell s Jóska, az a himpellér, az a zsvivány még sehol! Eredj, Jánoska, nézd meg Sósna! nézd meg Nabuleknél, Bajánál — mindenit, kerítsd elé a földfenekéből is, s mond meg neki, hogy elég volt egész éjszaka oda ténteregni. Itt legyen egy minuta alatt, mert Isten a tanum, nem nézem, hogy fiam, s hogy már elég vén lurkó, hanem ugy elháspogolom, mint annak a rendje!

A fali órára tévedt tekintete. Épen hetet mutatott. Tehát fél tíz. Nézte, nézte s forrni kezdett benne a mérég.

— Indulj te is Pista! Keresd te is azt a a kötéltre valót. Itt a harangozás ideje! Na, rakd a lábaid!

Illés a vetemény tisztításához fogott, hogy felehesse a husos fazekat, mielőtt a toronyba megy. A mint a térdére fektetett petrezselymen lassan huzogatta a tompa kést, egyre jobban kavarodott fel indulatja.

— Hogy az a fiu nem néz sem embert, sem Istent! Tudja, hogy egy van szent, a mi aztán igazán szent: a harangozás. Tudja, hogy az el nem maradhat, ha a föld százszor is összeomlik! Tudja, hogy mi az a vasárnapi harangozás! Tudja, hogy az új

harang sem kismiska! . . . Hogy szakadjon meg a zuzája! Nem volt elég egész éjszaka! Mit szól majd a tiszteletes ur? Persze a tiszteletes ur majd engem pirongat meg. Huszonöt esztendő óta soha egy árva szóval sem bántott s most . . . most vénségemre kell megénnem, hogy vén naplopónak, korhelynek, pálinkás korsónak hordjon össze, s még tán le is számarazzon. S azt mind azért az istentelen gazemberért! Meg tudnám fujtani! Vérért tudnám venni! Kerékbe tudnám tőnni! . . .

Lesöpötte öléből a veteményt, felugrott s a kis háromlábú széket, melyen ült, úgy vágta a műhely közepén álló csizmadia tőlkéhez, hogy dikics, sámfa, talp mind leröpült róla. A csirizes tál még össze is törött.

— Nó, még ez kellett, még ez hiányzott! Kertüjön csak elé, nem lesz ép hely a bőjén, úgy össze morzsolom, úgy össze aprítom!

Talán még magában is kárt tett volna, ha a tiszteletes ur darabonja, mint valami vészjósó szellen, meg nem jelenik az ajtó előtt.

— Kérdezeti a tiszteletes ur, hogy elaludt Illés ur? Miért nem jön már harangozást kérdeni?

Vicsorította a fogát, de azért a rémület

lobzódo dühe fölébe emelkedett. Mi lesz most?

— Csókolom a kezit a tiszteletes urnak, mondja meg, megyek már.

Mikor Andris menőben volt, utána szaladt Illés, és sugva, bizalmaskodással kérdezte:

— Haragszik a tiszteletes ur?

— Nem a!

— Van valaki ott? Jó kedve van?

Mindenre megnyugtató választ kapott. Előrántotta az ünnepi kabátját; menetközben magára öltötte s loholt a papi lak felé. A kapuban megállt, hogy kiszuszanjia magát. Aztán az ő szokott félenk lépésével, mint egy macska, sonfordált az elő szobán át.

— Nő, hát mi az Illés?

Illés nem jutott szóhoz, pedig így is úgy is igazgatta nyakát.

— Baj van Illés?

A tiszteletes látta, hogy a rémület tor-kára fagyaszította Illésnek a szót, beköltötte Julcsát; egy kis pálinka majd csak önt belé egy kis bátoroságot. A tiszteletes ur nem csaldódott. A pálinka s főként az ő jószágos me-leg tekintete magához térítette Illést, a ki aztán az ajtó mellől halkán panaszozni kezdett:

— Az a fiú!... Jóska!... Mástülönben derék, becsületes fiú! Jóska... Én nem

tudom, hogy is merte. Hogy nem fél tőlem, meg az Isten büntető kezétől?... Mi lesz most a harangozással? . . . —

— Nő, menjen csak Illés. Előkerül majd a fia is. Húzza csak meg a „gyűlőt“, oda elég maga egyedül is s aztán ha Jóska az alatt elő nem kerül, Jánoska belé kapaszkodik a kis harangba, maga az ujba, s megy, a hogy megy . . . —

— S a nagy harang?... Instálon aláson.

A nagy harang? . . . —

— Hát felküldöm a darabontomat. . . —

— A darabont? . . . Ugyan, instálon, tiszteletes úr! . . . Nem a darabont, hanem más ember sincs a talpán, a ki — rajtam kívül — elbánjék a nagy haranggal! . . . Még tán Jóska sem. Bajos azzal bänni! . . . Ha lent járhatja: félre veri a harangot. Ha fent járhatja: átfordul. S ha még akkor is kapaszkodik a szíjba: ki dobja az ablakon, vagy a falhoz veri úgy, hogy ott marad! —

— Nő, menjen, menjen, lesz úgy, a mint lesz! . . . —

De Illésnek most már elődázhatlan mon-dani valója akadt.

— A tiszteletes úr igazán jobb hozzám, Isten engem úgy segíyen, mint boldogult szegény édes apám volt . . . Majd a föld alá süllyedek, hogy ezt kellett megélnem. Ne

haragudjék instálom szépen a tiszteletes urat,
de —

Illés szeme kezdett vadul forogni. Kezeit
ököbbe szoritotta s a kis alázatos Illés egy
csapásra herkulesi erőt érzett magában.

— De, itt a tiszteletes úr előtt mondom,
fogadom, esküszöm, hogy ha az a gazember
előkerül, a kiért én most a tiszteletes úr előtt
majd az arczambórt veszten, Istenemre mon-
dom, kitoröm az oldalbordáját, megööm, meg-
gyilkolom, ha a tömlőczbe dugnak is öreg-
ségemre!

Úgy kikelt magából, hogy elfelejtett kö-
szönni, elfelejtette koponyáját megsimogatni,
rohant ki, hazza, föl egyenesen a toronyba.

Aztán rángatta az új harang köteleit. Jó
hosszúra nyújtotta a „gyűlőt”. Mikor
utolsót kondult a harang, a lépésön Jóska
pillantotta meg, a mint fölfeje emelkedik. Sze-
retett volna reá rohanni, de hirtelen eszébe
jutott, hogy első a harangozás!

— Fogd meg a nagy harang szíjját,
majd aztán harangozás után számolunk, azt
az apád így . . . s úgy!

Hadd kimlódjon azért is Jóska a nagy-
haranggal. Ha félre találja verni, egy okkal
több, hogy megőjje, ha pedig a harang szíjja
vágja Jóska a földhöz, akkor is egy okkal
több, hogy agyon verje.

Jánoska Jóskával jött, így hát megvolt
a rendes létszám. Egymás mellé álltak. Leg-
előbb a kis harang szállat meg, vékony,
csengő hangján, mint valami gyermek sírás;
bele szóit az ujharang, mit a mamának ké-
nyezető, békítő éneke, s azután a nagy ha-
rang kondult meg, mélyen, zúgva, búgva. —
Jóska passióval tartotta a szíjját. Bal kezében
a szíj végé, s mikor a harang feje fölött
emelkedett magosra, reá csapta jobb tenyerét
is, valami szabályos mozdulattal, húzott rajta
egyvet, egész teste hátra dőlt, a másik pilla-
natban a harang kifordult; Jóska utána en-
gette magát, lába alig ért a földhöz, az
hinné az ember, hogy a harang körbe fog
fordulni, Jóska pedig magával ránlja, de az
utolsó pillanatban meg volt fékezve az óriás
szörny s hatalmas lódtással súlyodt alá s
emelkedett föl ismét a Jóska feje fölött. S
olyan méltósággteljes a hangja! Illés át-át
tekintett fára, néha csaknem rajja felejtette
szemét. Arcza egyre jobban derült, s mintha
a nagyharang tovaszálló hangja jelkéből is
elvitt volna valami nehéz, nehéz érzést. Mikó
végére ért a harangozás, a három hang har-
moniaja még tovább zsongott fülében s már
öntudatosan, számitással vonta össze a hara-
gos ránczokat homlokán Illés, a mint fához
lépett.

— Te, Jóska! Megérdemled, hogy ledobjalak a toronyból. Nagy zsitvány vagy, haszontalan naplopó vagy, de harangozni tudsz! Azt tudod! azt igen, megmondom szemembe is!

Büszkén lépdelt lefelé a lépcsőn s egyre ismételtette magában:

— Még én, én sem huzom sokkal kitömbül, mint ő! Hogy érti . . . , hogy tud az a fitubánni a nagy haranggal!

A P É N Z .

— Csucsurkám! Hát igazán nem örülsz? . . . Nő, lásd, ez csunyaság!

— Ugyan kérek hagyj békét már egyszer! Mi közöm a te örökségedhez?!

— Nő, látod Csucsur, ez fáj! Ez aztán igazán fáj!

Terka bosszankodva dobta magát a dívánra s végig nyujtozódott rajta. Arczát a fal felé fordította, mi annyit jelent, hogy eltört a méceses.

— Ejj, nő, ne bolondozz, hiszen örülök, hogyne örülnék! De hát végre is unalmas, unalmas már gyermekem. Hetek óta egyebet sem hallok: Csucsur az ügyvédnél!

voltam. Csucsur, kísérij el kedden az ügyvédhez. Csucsur, egy hét múlva kifizetik. És ma . . . és ma . . . első szavad: Csucsurkám holnap kétezer forint veri a markomat! —

— Téged pedig bosszant . . . Mintha csak bántana, hogy egyszer életemben én is pénzhez jutok, — mintha csak szegénységemben találnád legfőbb gyönyörűségedet. . .

— Utóljára ki sütöd, hogy az irigység beszél belőlem . . . Meghogy rosszakaród vagyok! . . .

— Azt nem, De . . .

Ernő szokva volt ahhoz, hogy Terka befejezetlenül hagyja a mondatot. Azért hát nem is fogatta, hogy minek kell következnie a „de” után. Az asztalon heverő írásait össze pakolta, hiszen a munkának mára úgy is vége. Aztán elgondolkozott egy percze. — Van egy kis igaza Terkának. Minnek is rontom el a kedvét?! . . . — Mosolyogva közeledett a lányhoz, fölé hajolt s arczán azt a kis helyet, mely nem volt betemelve a diván párnája és támlája közé, gyöngéden megcsókolta.

— Hát aztán tisztelt Nagysáád! Mi a menkőt is csinál kigyelmed azzal a rengeteg vagyonnal?

— Csúfolkodsz . . .

— Én? ! Nő, tessék! Hogy duzzog,

adta — szedte teremtetten, kis békájá! Mi lessz, ha én is duzzogni kezdlek, mi? Nő, gyorsan egy czviki puszit!

— Igaz is! . . . Igen . . . Tudod, hogy nekem egy hatos is pénz, néha nagyon is sok pénz, és mégis . . .

— Te, csacsi! Hát talán én gazdagabb vagyok? Nő, de ez mellékes. Arra felelj most szépen: mit csinálsz az örökségeddel?

Terka vissza nyerte megint vidámságát, a hú felé fordulva pajkosan színlte komolysággal — ujjait is segítségül hívta — kezdte számolgatni:

— Először is gyámánýámmak veszek új vasedényeket. Másodszor . . .

Terka fülig pirult.

— Azt igazán először kellett volna mondanom . . . én úgy határoztam . . ., Miért nézel olyan meredt szemekkel reám?

— Én? Nő, csak folytasd. Másodszor? Hogy zavarját valamiképen palástolja, Ernő kezeit a csuklónál átfogta és betakarta velük a hú arczát, szemét, majd fülét, hogy hogy ne lássa ajkának remegését, s ne hallja hangjának reszketését.

— Ugye édes Csucsur . . . ugye drága Csucsur, hogy . . .

Aztán nyakát karolta át Ernőnek. Arczát kényelően simogatni kezdte.

— Végre is kölcsonbe megy. Te úgy is megosztottad velen minden pénzedet, ebbedet, vacsorádat . . . meg aztán kamatra adnám . . . akár tőlem kapod, akár másról, nem mindegy az? . . .

— Tera, Tera, kezdtelek érteni.

— Nő, édes, jó Csucsurkám, ugye nem haragszol? Hiszen ha nem fizetnél, mikor kész leszel nagy munkáddal, én is perehélék, mint bárki más, mint a többi . . . Tudod, ez is olyan üzleti dolog volna, melyben mi nem mint Csucsur és Tera szereplünk, hanem mint hitelező kisasszony és adós úr. . .

Ernő méltatlankodó, fanyar hangon szakította felbe.

— Terka, Terka, nem szeretem az eszed járását. Magad is belátod, milyen kényes kérdést feszegetsz, mert úgy himezel — hámozol mint hibás gyermek a virgács előtt. Belátod, hogy valamiképp színezni, kiszínezeni kell a dolgot, hogy csunyaságnak ne lássék a tény, aztán a binde így akarsz bele vinni. Nem szeretném, ha valamikor, a magad tettei is ilyen színezésre szorúlnának! Hát csak változtasd meg számitásodnak ezt a pontját. Én elfogadok lezigtól is pénzt akár uzsona kamatra és majd megfizetem. De a te ajánlatodat vissza kell utasítanom, mert tudom, hogy nem huznád le a bőrtömet, ha arra kerülné a sor. . .

— Látod, látod, hogy sertegetsz! Látod, milyen is vagy te Ernő! Én elfogadtam tőled nyugodt lélekkel mindent s most te hálám viszonzását megvetéssel dobod szemem közé. Mintha csak azt mondanád: „Te szeretőm vagy . . . a te pénzed nem olyan, mint másé . . . mert te szeretőm vagy. . .”

Terka könnyezni kezdett.

— Fogadd el, Csucsurkám . . . Mentve leszünk egy időre gondtól, nyomorúságtól . . . aztán dolgozhatsz . . . szerezhetsz . . . s vissza fizeted . . . S ha nem fizetnél, igazán, igazán mondom, kegyetlenebb leszek Sylk-nál . . . Nő, még sem? . . .

Ernő szólanul járt föl s alá.

— Nő Csucsurkám! Hiszen ez tisztességes pénz. Nem tapad ahoz semmi . . .

Ernő megállott a diván lábánál. Tekintete a leány czipőjére tévedt, melynek tapjja csaknem levállott már egészen a bőrről. Ujjával megérintette, hogy vajjon nem jobb volna-e letépní onnan.

— Mit csinálsz? Min gondolkozol?

— Kérni akarok valamit tőled, Terkám.

Terka fölhugrott, örömeiben majd eldőlött az előtte álló asztalkát.

-- Ha majd nem viseled ezt a czipőt, add nekem emlékébe. . .

A lány előbb csalódva, aztán csodálkozva nézett Ernőre.

— Ez a cipő legigazabb tanuja, hogy milyen tisztességes minden fillér, a melyhez te jutottál.

— Nő, látod! Hát elfogadhatod. . . De ne kívánd a cipőmet. Ki hallott ilyent?! Aztán még hozzá emléktű! Hiszen emléket csak attól kér az ember, a kitől vállalni akar.

— Ki tudja a mi sorsunkat! Lehet, hogy utunk itt elágazik. Lehet, hogy a pénz csörögés egy édes, édes, küzdelemmel, nyomorúsággal telt együttlét gyászharangja. . .

— Nem értelek. . . — Terka arczára az ijedség fagyott.

— Nem értesz. . . Nő, hát megértesz mindjárt. Neked pénzed van. Megkínálsz vele, hogy enyhítsek nyomorúságomon. Ha csak azért kínáltál meg, hogy saját nyomorúságomon enyhítsek, a vissza utasítás nem jár szomorubb következményekkel. De te a magad nyomorúságán akarsz eképen enyhíteni. Itt ágazik aztán két felé az út. Én nem kivánhatom tőled, hogy utczára dobd a pénzt, csak azért, hogy tovább küzdj, nélkülözés velem. A jólétbe pedig én nem kísérlék téged.

Terka ellent mondani próbált.

— Nézz csak körül, édesem. Látod ezt

a szegényes szobát? Látod rajtam ezt a viselt ruhát? . . . Ezekről én menekülni nem akarok. Legalább még nem. Még nincs itt annak az ideje. Lelkemből száműzni azokat az érzelmeket, melyek szegénységemmel vannak összeforrtva, nem akarom. Hiszen szerelmünknek is szegénység az egyik oszlopa. Hiszen ha gazdag volnék, szemem keresne, kutatna, hogy vonzalmad okát egyéniségem körén kívül helyezzem; de így tudom, hogy csupán azért szeretsz, mert szíved, lelked parancsolja. . . Büszke vagyok rád, mint senki a világon kedvessére, feleségére büszke nem lehet. Nem a szépségédért, nem kedvességédért, hanem önzetlen jószágodért, hanem tisztaságodért. — Ha gazdag lettel volna, nem becsülném érnedet, jellemedet. De te így is, ezer kísértésnek kitéve, a nyomorúságtól hajszolva a bűn felé, tiszta maradtál. . . Oh, mennyi édes perc emleket homályosítaná el egy ékszer csillogása, oh, mennyi hangulat színét takarná el egy drága ruha. A mi szerelmünk olyan, mint a penészvirág, csak kunyhóban terem, márvány palotába átplántálni hiába való. . . Hadjuk, hadjuk a gazdagságot azoknak, kiknek egyebük sincs s ne törjünk az után addig, míg ity, itt belül valami a szegénységhez húz. Aztán ha majd gyöngül ez a kapocs és ha majd a vágy mást parancsol, akkor is

én fogok hajóra szállni, hogy kihalászsza-
m a gyöngyöt neked. . . .

Terka felkönyökölt az asztalra, s jobb
kezzével a takaró harrász rojjiát tépegette.

— Olyan szép tervet készítettem, s most
szét zúzod, mint egy kártya várat! Azt hittem,
megszűnik a folytonos harcz a mindennapiért
s ezzel a pénzzel jólétet biztosíthatunk mind-
kettőnk részére addig, míg pályánkon gyom,
tövis helyett gyimölcs is terem. Én igazán
nem értelek téged, igazán nem értem a te
csökönyös fejed okvetetlenkedését! . . .

Ernő a lány elébe állott, keményen, mint
egy csövek. Hangjából érezhető volt az el-
fojtott harag.

— Nem értesz . . . Nő, lám, nem ér-
tesz! . . . Hát érts meg, tudd meg, hogy én
megrontódat látom e pénzben. Előtted isme-
retlen világ volt eddig az, a melyet pénzzel
lehet teremteni. Legfeljebb sejtelmekben élt.
A pénz által szereshető gyönyörök nem csá-
bitottak téged, mert szokásaid, s igénytelen
vágyaidd ide, ebbe a kis szobába zártak. De
ringasson csak egyszer állomba az ópium,
nem birsz menekülni tőle, szerezz csak egy-
szer örömet magadnak könnyen szerzett pénz-
zel, utána vedd magad! . . .

— De édes Istenem, hiszen . . .

— Hiszen örökség, ugye! Annál rosszabb.

Becsületes munkával szerzett pénzzel más-
ként bánik az ember, mert a tehetség és tu-
dás kamatja mindig kevés. Azt a keveset
pedig becsüli az ember. De a hirtelen öröklött
pénz mindig sok, s veszedelmes hibája annak,
hogy forrása nem erőnkben rejlik. Ez a pénz,
ha elfogy, nincs varázsa annak a kevésnek,
a mit becsülettel lehet megszerezni. Költsd
el ezt a pénzt, s örvény szélén állasz. Akkor
nem lesz türelmed, lelkerőd bevárni a becsü-
letes filléreket, hogy foltot rakathass cipőd-
re, s nem várod be már csak azért sem,
mert akkor már szégyelleni fogod a foltos
cipőt jobban, semhogy újért, szépért lel-
kedre ne vennéd egy szennyes titok súlyát . . .
Az az új gyönyör, melyet megköstörtatott
veled, s melyet addigra talán megszokottá
is tett a pénz, akkor látszik csak igazán
nagyinak, nélkülözhetetlennek, mikor újra sza-
kítanod kellene vele. Nem fogsz-e inkább ál-
dozatot hozni érte? Tudsz-e majd elleni nél-
küle? Nem fog-e jobban csábítani téged az,
mint a becsületes nyomor? . . . Ez a pénz
csak arra lesz elég, hogy igényeket, vágya-
kat vegyél vele . . . s aztán . . .

— S aztán?

Komorán, búsan felelt Ernő:

— Hazudni fogsz . . . hazudni fogsz,

Terka.

Ernő elfordult s lassan az alakhoz lépdelt. A szakadozott tarka függöny szárnyait felre huzta s kinézett az ablakon, habár maga előtt nem látott egyebet, mint azt a rideg magas tűzfalat, melyről csak déltájban verődik szobájába egy-egy napsugarcscsa.

Hosszasan maradtak szólanul. Terka bosszankodott. Szerette volna odakiáltani Ernőnek, hogy még most sem érti bölcselkedését. Ilyet csak az ő fantasztikus koponyája teremthet. A mint ott fetengett a diványon, végig nézett magán s ruháját elsimította, hogy ne gyűrődjék még jobban. Elég kopott, elég viseltes már így is ez a bluz s ez a sötétké k alj. S még ki tudja meddig kell ebben járnia? Pedig most itt volna az alkalom, hogy valami tisztességes rongyot szedjen magára, de Ernő. . . . Hogy elhatározta magában, nihelyt pénzéhez jut, vesz magának egy szép, elegáns ruhát, olyant, milyent egyik társnőjén látott. Legalább nem nézne ki úgy, mint egy hamupipőke. Meg aztán még sohasem is volt semlyenruhája. Csak ennyit, csak ennyit engedne meg Ernő!

Valami lázadás is készült abban a kis kőcsoz fejecskében: „De hát miért ne csináltassam meg azt a ruhát? Legfeljebb

duzzogok én is egy pár napig; ha ő duzzogni kezd. Végre is be kell lássa, hogy nincs igazai! . . .” De aztán eszébe jutott, hogy Ernő — a milyen bolond tempói vannak — még talán szakitana is ezért az ostobaságért. Mégis csak jobb, ha szépen engedelmet kér Ernőtől.

Felállott, csöndesen a fü háta mögé lopozott. Derekat átölelte, fejét Ernő vállához szorította s édes, hízelt hangon szólt:

— Drága Csucsurkám, te jóságom, hát ha szépen kérnék tőled valamit, megharagudnál? . . . Nézzed édesem, nincs egyetlen valamine való ruhám. Ez, a melyet te Isten tudja mikor vettél, már régen nyugalomba vágylk. . . . Tudnék én . . . tudnék egy . . . (behunyta szemét s úgy fillentett) kéz alatt . . . egy szép selymes ruhácskát. . . . Nekem kintűnően áll, de társnőmnek igen szűk derékben. . . . Édes Ernőm, nagyon olcsón juthék hozzá . . . aztán a többi pénzt kidobnók a takarékbba. . .

Itt elhallgatott. Hosszu várakozás után megint folytatta:

— Engedd, hogy megvehessem! Mond, szabad? . . . Nó, szólj, kérlek. . . .

Ernő nem felelt. Hogy arczába nézhessen Terka, kezét elébe hajlította s arczát gyön-

gédén maga felé akarta fordítani. Keze meg-
nedvesedett Ernő arczán. Ijeden kérdezte:

— Ernő, Ernő, mit csinálsz?

A fű szomoruan bolingatott fejével s
tompán hangon felelt:

— Síratom a perkál ruhádat.

A MATRÓZTÁNCZ.

Nagyokat zökkent a vonat. A kerekék
csattogtak-pattogtak a váltókon. Frida hátra
simította homlokába omló fürtjeit, fölállt, s a
diván szélére egy csomóba rakta sok czók-
mókiját. Lassan, vigyázva, hogy szundikálni
látszó fejét meg ne érintse, a kocsi folyó-
solvára surrant, s kihajolt a leeresztett abla-
kon. A mellettök levő vágányon álló kocsisor
elfődte a kilátást. De a mozdony megint szu-
szogni kezdett s végső erőfeszítéssel döcözö-
gött ki a széles, vagonokkal telepakott pálya-
údvartból. A reggeli szellő megczinógatta ar-
czát. Megrázkodott. Messziről már kivehette
a kerepesi tennető magas, palotaszertű mauzo-
leumait. Visszament fülkéjükbe s gyöngédén
megérintette férje vállát.

— Albert! Albert! Ébredj!

— Eji, nó! Hiszen látod, hogy nem alszol!

— Azt hittem. Nem is lenne csoda ilyen hosszú utazás után.

— Nő, igen! Ha az embert nem tartaná ébren a gond, a töprengés.

— Engem pedig az izgalom. Te, Albert . . . mindjárt ott leszünk . . . Erted, mindjárt ott leszünk. Drága kis Aladárom, drága kis facskám!

Albert álmos szemcét dörzsölgette. Felé ségének elragadtatása mintha nem is érdekelte volna.

— Hogy lehetsz ilyen közönyös, ilyen hideg, ilyen kőszívű? ! Hát csakugyan nem érzel semmi örömet? Még ha kedvencen maradtad volna szó, akkor is a viszonylítás hatással kellene, hogy legyen kedélyedre.

— Ne beszélj bolondokat! Legálább előltem ne affektáld a szerető, lágy szívű mamát! Ha öt évig el tudtál lenni nélküle, még egy félórát csak tudsz türelemmel várni.

— El tudtam lenni nélküle? Még te mondd azt Albert? Hát nem minden nap csak arra kértem az Istent, hogy ismét láthassam, ismét ölembe vehessem az én édes kis gyermekemet? Hogy számitgattam a napokat, az órákat! S hogy kiszinezte képzeletem azt a

boldog percet, mikor az utolsó állomás felé röpit a vonat . . . Albert, te ugye nem érsz velem? !

— Hallgass! Fogd be a szádát ne lefelelj, jobb leszi!

Aztán feleségéhez fordult, mintha göromba fejeletének okát akarhá megmagyarázni.

— A szentimentalizmussal nem értünk semmit. Nincs nekem időm a nyafogásra. Mikor a gond úgy nekezedik az ember agyára, hogy majd szétlapítja, kinek jut eszébe érzelegni, nyöszörögni, turbékolni!

Az asszony csöndes meghunyázkodással rakosgatta a kijárat felé skatuláit.

— Persze neked kisebb gondod is nagyobb annál, hogy miként szerezhetem ezután a te, meg gyermeked befaló kenyerét! Látod, hogy életem koczkatatásával is alig tudok néhány forinthez vergődni. Kinek kell ma trapez tornász, ha nem köi össze művészetét valami ostoba bohóczkodással, melyen kaczag a puklikum. Számainmat ország-világ ismeri már, utánam csinálják százan, ezren. Azt hittem, hogy vagyont hozok haza, s öt évi kóborlás után . . . nó, . . . lásd! . . . türes zseb . . . hát beszélj . . . érzelegj . . . hát nyafogj! ! . . .

— Majd csak kirendeli az Isten!

— Mondtam, hogy ne hozakodj elélkkel elő nekem! Kirendeli! Mikor? Ezután? Kirendeli! . . . Badar beszéd! Ha nem redete addig, míg ebben a két karban erő, ebben a testben fürgeség, hajlékonyság volt, hogy rendeli ki ezután? Mert én tán örök ifjuságra születtem! Meg aztán te is . . . Van is neked már temperamentumod! Olyan malhán mozogsz, akár csak . . . Kirendeli . . . Szamar beszéd!

— Új életet kezdünk Bereczim. Oh, én olyan szépen kiálmodtam, milyen életet kezdhetnénk mi . . . Könyörteltes ember az én jó bátyám. Meglásd megbocsájt nekem . . . s neked. Végre is az én pénzem volt. Azt ő is belátja. Ha én nem vetem szemedre, ő sem ejthet sok szót a fölött . . . A szivemmel is csak én rendelkezhettem . . . Belátja ő azt is. Te pedig igyekeznél fogsz meggyőzni őt, hogy nem a pénzemért csábítottál el, hanem szeretél és szeretsz, mint én téged . . . Aztán ott a kis fiunk. Majd őt megtanítom, hogy összekulcsolt kezekkel kérje bácsikáját. Meglásd, jószívű ember Lajos! . . . Aztán nem is könyörtadományt kérünk. Használhat téged a telepen, mint felügyelőt, vagy rak-tárnokot. Te pedig, ha nem leszel artista, könnyen leszokod az éjjeli tivornyát, s élsz nekem, s annak az édes, drága csöpp kis

gyermekünknek . . . Olyan boldogok leszünk Bereczim, olyan boldogok!

Albert kezébe vett két utazó táskát s azzal tuszkolta előre Fridát. A peronon az asszony széttekintett, hogy nem várja-e már ott valaki, anyósa a kis Aladárral.

— Csak nem felejtetted el, Albert, meginni anyáknak, hogy most érkezünk?

— Eredj, eredj csak előre!

Podgyászukat, cziműket átadták egy ott ácsorgó targonczásnak s gyalog indultak Angyalföld felé.

— Ejnye, ne rohanj úgy Frida!

— Édes Istenem, hiszen nem rohannok . . . Drága fiam, drága gyermekem . . .

Vajjon megismerném, ha itt a nép közt látnám? Ő tudom nem ismerne reám. Milyen szép, ügyes fiucska lehet . . .

— Szép? . . . Minek az! Mire jó funál a szépség?!

— De miért ne lenne szép?!

— Frida . . .

Az asszony férjére nézett.

— Szólni akartál valamit?

— Hát igen. Elő akarlak készíteni valamire.

mire.

— Szent Isten! Talán valami baj van?

— Nő, nő, ne buzdulj fel annyira!

— Beszélj, kérlek. Minek irt volna anyád

mindig németül? Eltitkolhattatok előttem a legnagyobb szerencsétlenséget is.

— Eji, ne csinálj olyan ijedt arcokat. Az egész csak annyi, hogy — én sem tudom mennyre — de hát Aladárt nem fogod épen olyan szépnak találni, mint a hogy képzeleted festi.

— Miért? Beszélj már édes Berczi.

— Mert himlős volt s az arczán meg maradtak a nyomok.

— Szegény kis fam. Szegény gyermekem! Hát miért nem mondad meg előbb? Hiszen, hiszen nekem így is szép lesz, csak már csókolhatnám azt a kis ripacsos arczooskáját!

— De nem csak ennyiből áll a dolog. Az anyám — legalább én úgy vettem ki a levélből — olyan formán irt, hogy a gyerek sehogy sem nő, csak egyre szélesedik. Háta, melle mintha nagyon is túlságosan ki volna fejlődve, holott az egész gyermek alig egy pár arasznyi magas.

— Pupos?

— Azt nem mondtam. —

— Miért, — beszélj, miért titkoltad ezeket előttem eddig?

— Eji, ne siránkozz itt az utcán, még népcsődülletet csinálsz. Hát nem elég korán tudod meg? Ugyan a lelkenre kötötte anyó-

sod, hogy ne szóljnak neked, a míg nem megszűj. Hátha elpatkolt volna? Legalább akkor nem lett volna emlékedben megzavarva az a szép kép, melyet elutazásunk óta őrzöl. Ezt az anyósod fundálta ki ekép.

Mintha gyászfátyolt borítottak volna Frida szemére. Egyszerre elhomályosodtak előtte a fényes villasorok, elhomályosodott a nap. Az égről mintha nehéz felhők szálltak volna le, s mind, mind az ő fejére nehezdedtek volna. A késő tavaszi pompában uszó fáknak nem érezte üde lehetét, mintha keserü méreg szállt volna azoknak harnatos leveleiről. A mellette elhaladó fűnge járókelők lépteit mellén, szíve táján érezte, s majd összeroskadt attól a fájdalomtól.

— Szegény drága angyalom!

Férje karjába kapaszkodott, kérő hangon, csaknem sirva kérdezte:

— De azért — ugy-e Albert, édes Berczim, szeretni fogod a fiadat? Ugy-e nem tasztod el magadtól, ugy-e —

— Ugyan ne beszélj félre! Meg vagy örülve? Hát mért tasztanám el!

— Én, én milliószor jobban fogom őt így szeretni. Minél csufabb, annál jobban fogom szeretni, annál kedvesebb lesz nekem.

— Nő, hallod! Hogy te mi mindent össze-vissza gagyogsz!!

— Berczim! Én félek, hogy nem fogod szeretni azt a kis nyomorékot. Pedig odadánám lelkiem üdvösségét a te apai szeretetedért. Mi is lenne veled, a te szeretet nélkül, ha én meghalnék. Elfordulnál tőle . . . nem törődnél vele . . .

— Ugyan ne kotyogj! A filmem is zug már a te buta beszédedtől!

— Hallgatok mindjárt. De látod Berczi, én jól tudom, hogy te soha sem éreztél velem. Némán türtem szeszélyeidet; hibáid iránt vak voltam, vagy szemet hunytam. Ugye nem sirtam soha előted, ugye nem tettem soha szemrehányást neked? Most sem teszek. Még a bánatalmazásokat is elfelejttem s előre megbocsájtom az ezutánakat — csak arra kérek, azt a szegény kis gyermeket —

— Hallgass már! Teringgettét, félingereisz, s tudod, hogy akkor nem ismerek sem Istent, sem embert!

A kapuban várta őket Aladár, mellette állott nagyanyja. Frida messziről rohant feléjük, öibe kapta gyermekét, csókolta, szoritotta kebléhez. Alig bírta a hat éves fút s mégis karjaiban vitte föl az emeletre. Jó ideig nem félközhetett hozzá senki más, elhalmozta áradózó anyai szeretetének melegevel. Férje ezalatt fölhyitotta a szekrényeket s asztalhoz tilt, hogy reggelizzék. Mikor Frida

már kifáradt az ölelésben, csóokban, ő is férje mellé tilt. A gyermek csodálkozva táltotta föl száját, s lecsüggő hegyes álla csaknem kiszögellő mellét érintette. Nyaka vállai közé volt temetve.

— Nő, és tudsz-e már valami kunsztot? Kerdezte apja.

Helvette a nagyamama felelt.

— De mennyit! . . . Csak nem régen mentek el Ricciusék. Két hónapig tanulták itt új számukat. Matróztánczczal indultak utnak. S képzeljétek: a gyerek mindent eltanult. Majd meg pukkadunk a kaczagástól!

Frida elszomorodva nézett férjére, a ki hátradült a széken s nevére szólt fához:

— Nő, gyerekek, egy-kettő, hogy is van az a matróztáncz?!

Aladár nem kérte sokáig magát. Leguggolt, s ilhegyve ugrált előre, hátra a tágas szobában. Félszeg, szánalmas mozdulatai apjára oly komikusan hatottak, hogy hahotába tört ki.

— Bravó, gyerekek, bravó! Csak tovább, csak ügyesen! . . . Nyutsd ki jobban a lábadat! Ugy-ugy . . . Ember lesz belőled. Manapság ezt keresik, ezt fizetik. Olyan pompás számot csinálunk veled, hogy hanyat vágja magát a közönség . . .

A kis gyermek pedig a biztatásra egyre

jobban szökdékeselt, míg lábai egymásba megbottlottak s fáradt testecskeje mint labda gurult a falhoz.

— Bravó ez is benne lesz az új számmunkban !

Frida gyermekéhez rohant, ölébe kapta, a szomszéd szoba ajtajából visszafordult kaczagó férje felé s féket vesztett keserű haragjának teljes kitörésével kiáltotta :

— Semmiházi, nyomorult, gazember, ne kaczagjon az én gyermekemen !

EMBER TERVEZ . . .

A tribün legfelső fokán állott Högn ur De a távolság daczára is tisztán kivehette Bikálvy, hogy köszöntése nem került e az intéző ur tekintetét. Nem mintha viszsza köszönt volna. Högn ur igen-igen drágán méri azt a merev kis fejbicezentést, mely arra is magyarázható volna, hogy éppen abban a pillanatban nyelt a rendesnél nagyobbacsakát. Alantos tisztviselőinek pedig ugyancsak nem jut ebből a megütszítettéből. A mi Bikálvi föltevésének mégis adott alapot : az intéző urnak egy sajátosos kézmozdulata volt. Egy olyan kézmozdulat, milyennel az ember utca sarkán a bérlo-

csi állomás felé fordulva e pár szót látja el nagyobb nyomatékkal: „konflis, ide gyorsan!” Bikfalvy is igyekezett volna átkonbokon keresztül a tribün legmagasabb fokára, ha utközben átkok és bokrok állottak volna. De Gizella kisasszonyt, Bodolányi tanácsos urat, Verbócz ezredest sibt . . . sibt. észre nem venni, nagy illetlenség lett volna; s az már Bikfalvy népszerűségének következménye, hogy mindenikkel egy pár szót kénytelen volt váltani. Hiszen Bikfalvyt ugyanis minden férfi és nő akkép szokta főszozteni: „épen jó, hogy találkoztunk, mert . . .” S a *mert* után mindenki más okkal magyarázza meg a véletlen találkozásban rejlő szerencsét. Egyik legalább személyesen hívhatja meg a pénteki ebédre, másik a nyaralójához vezető utat magyarázza és sokan, igen sokan — persze a női nem fiatalabb képviselői közül — a tánczról, piknikről, zsurról (multban, jelenben és jövőben) akar Bikfalvyval pár szót vesztegetni. Ez alatt startoltak a telivérc s Bikfalvy előtt csak akkor nyílt szabadabb út, mikor a jelző csöngettük már kizárták a totalizátor kasszájából az oda igyekvő pénzeket. Högn ur pedig épen erre a futamra vonatkozólag akarta kikérni Bikfalvy véleményét. Nem mi tha né-

zete kifejezesezésénél tekintetbe jönne az ő alantassának szava, hanem csupán leereszkedésből. Végre is Bikfalvy az egyedüli, a kit még Högn ur szalonjában is elfogadnak hivatalnok társai közül. Felkapott, divatját élő gyerekek, s eltévelytve azoktól az apró érdemek-től, melyeket mint estély rendező méltán kiérdemelt különösen Högn ur kedves családjától, nem is volna rossz parti. Mi sem természetesebb azonban, hogy Bikfalvynak, mint partinak értéke Högn ur nélkül egy csomó zerus, a numerust elől az intéző ur jóakarata tenné.

Mire fölért a tribün legfelső fokára, már a favorit is beért a czélhoz utolsónak Högn ur pedig gunyosan szállott oda a lhégő fiatal embernek:

— Már itt van ?

— Bocsanat intéző ur —

Itt aztán elállt a szava a meglepetéstől. Alig néhány lépésnyi távolságban egy vidékiesen öltözött urra tévedt tekintete s mikor ismét szóhoz juthatott, a helyett, hogy befejezte volna a megkezdett mondatot, azt a neveltelenséget követte el Högn urral szemben, hogy átkialtott a pörge kalapos hácsi felé:

— Szervusz! Hozott Isien, kedves Dru-szám!

Högn megcsóváltá fejét, s magában azt gondolta: Ez a gyerkőcz még mindig nem akarja megérteni, hogy ki vagyok én. Aztán sarkon fordult s az ő ajkáról nem idegenül hangzó sárkánussal szólt vállán. keresztül:

— Csak örüljön a viszontlátásnak. Ha kibeszélték magukat, keressen föl itt, mondani valóm van.

Bikfalvy karon fogta régi barátját, s vezette lefelé a tribünön.

— Jer, arra, oda a zöldbe, a fák közé. Avagy érdekel nagyon a verseny? Nem? Nő, akkor ott zavartalanabbul kibeszélhetjük magunkat.

Letelepdedtek egymás mellé a fübe.

— Rossz hazafi vagy fiu! Haragusznak is rád a pátriádban! Mi csak halljuk néha híreidet, mert kérdezősködünk, a hol lehet utánad, de te... fogadom, hogy soha eszedbe sem jutnak azok a naiv, elrusztikusodott falusi barátaid.

— Ne vádolj ilyen keményen, a mért nem rándulok olyan sürün haza... — azaz nem, rosszul mondtam... nem hazám már... sajnos, nem hazám...

— Ugyan, ugyan, hogy beszélhetsz ilyen!

— Nincs nekem ott már egy talpalatnyi földem.

Rajtad áll, hogy ujra legyen.

— Vissza vásárolni? Ha csak adóssággal nem fizetek! Az én jegyzékemben minden szám tartozást jelent.

— Kell is ahoz pénz! Hiszen Berta... Nő, tudod... Ejj, én egy percig sem gondolkoznám.

— Én sem!

— Nos, aztán?

— Frányát is! Hallod Gazsi, ha ilyen véleményt tápláltok felőlem, ne csudálkozz, hogy kerülöm a szülőföldemet. Csak nem tartasz te is olyan semmiházinak?!

Gazsi megülködött e keményen kiejtett mondat hallatára

— Nő igen, hát! — Aztán csöndesebben folytatta: — Édes Gazsim, én vágyban még mindig abban a világban élek, a melyben szerelem nélkül nem kötnék házasságot. Ha házasságot kötök, csupán azért fogom tenni, mert a mai társadalmi rend kizárja, hogy a kinek szereleme nélkül élni nem tudnék, másként az enyém lehessen. A szerelem kell, — hogy ugyyszólván — hajtson, tűzzön a házasságba.

— De hát Bertát szerelemből is ellehet venni, nem csak vagyonáért.

— Arról az alig ismert leányról nem akatom föltenni azt a csunyaságot, hogy

spekuláció tárgyává dobja oda magát. De én nem szeretem. Igaz, hogy le venné vállaimról azt a nehéz keresztet, melyet az anyagi gondok raktak reá, s hivatalban sem kellene kutyáskodnom —

— Meghiszem azt!

Vágot közbe Gazsi. Erre aztán mindketten szótlanok maradtak. Bikfalvy elgondolkozva veregette botjával az apró füstzálakat. Arcza szemmel láthatólag derülni kezdett, mint a kinek boldog titok fészkelődik lelkében. Kézét Gazsi vállára tette s megrázta.

— Hej, hej, fu! — Mutató ujját hirtelen ajkához emelte. — De aztán csit, éret, csit, még nincsen ám rendben minden.

— Aha, most tít ki a szeg a zsákból magát!

— Nő, igen. Hát te Gazsi bátya! Tudod-e, hogy én szerelmes vagyok. Szerelmes! . . . S tudod-e, hogy nagyon, nagyon szerelmes!

Arcza ragyogott a boldogságtól, szemé egyre jobban tűzelt, s egyre enykedettebbé tette hangját a szerelmen gyujtotta ihlet.

— Egész sivár multam aranyos, csillogó szemfedője ez az érzés s megnyitja előttem a boldogság menyorzságát. Ez az érzés

dirgálja minden tettemet. Ez szabja meg az irányt, ez tüzi ki a célt, mely felé haladni fogok ezután s ez ad erőt törekvéseimhez. Ennek nevében tervezek, akarok, cselekszem, ez az én Istenem —

— Mely tervez is, végez is!

— Igen, igen! . . . Ő is szeret s egymásé leszünk. Édes atyja nagyon gondol egyetlen leánya boldogságával s nem fog eltenkezni. Mi oka is lehetne, hogy engem kiverjen? . . . Különben holnap már mindent tudok.

— Aztán ha nem sért a kérdésem, van-e, hm . . . nő?

Gazsi úgy tett, mintha pénzt számolna tenyerébe.

— Persze, hogy sértesz ezzel, Gazsi!

— S az a sok szám, mely a te adósságodat jelenti?

Bikfalvy elvörösödött.

— Véletlenül vagyona is van. Csupa véletlen, mert hidd el, a nélkül is egymásé lennénk, a nyomorúság nem riasztana vissza. Meg aztán tudod, hogy milyen szép jövő vár reám a vállalatnál.

Megint elgondolkozott, csak ajkán a boldog mosoly sejtette, hogy képzelete ott jár, valahol az ő Irmájánál, Milyen minta férj is ez a nyírd belője! Nem lesz más célja, mint

Irmát boldoggá tenni. Ha megszerzed, majd hivatalos óráitól, mint röpiül majd hazza, annak az édes asszonynak karjaiba, kivel karöltve járja be az élet rózsza ligeteit. Kivonja magát a társaságból; nem fog jární sehova, nem fogadnak senkit; hiszen minden hang diszónáns volna abban az édes, andalító harmóniában, melyet két, oly igazán szerető szív dobbanása kelt.

— Hah, Gazsi, holnap ilyenkor! Náluk leszek. S már tudom, tudom . . . talán a kézfogó, talán az esküvő napját is! —

A tribünök felől jövő óriási zaj, kiabálás juttatta eszébe Bikfalynak Högn. Sietett is fel a tribünre, az első lépcsőről még vissza kiáltotta Gazsinak: — megírom még holnap . . . érted.?

Högn két idegen urral tárgyalt, a mikor Bikfalvy fölért. Jó ideig nem akarta észrevenni az ifjút, a ki ugyan azon lépcsőfokra állott. Högn urnak, haktár közzgazdasági problémákban nyilatkozott, mégis maradt hely agyában annak a gondolatnak: — *confidens* ez a gyerek, elvan kapaiva. Ide áll majdnem közénk, a helyett, hogy pár lépcső fokkal alább várná, a míg magamhoz parancsolom. — A gondolat nem hallható, így hát Bikfalvy zavartalanul szemlélhette főnöke nagy képüsködését, páthoszáát.

— Megjött? Nő, csak várjon!

Azán újra fölvette a beszélőfontalát az előbbiekkel. Az intézői pöz azomban azt kívánta, hogy megint az ifju felé forduljon, s nagy uri tempóval vesse oda neki:

— Különben végzek előbb magával. Hát, izé, Bikfalvy, holnap délután villámban lesz az első összejövétel. Igen valószínű, hogy tánczra is perditinek majd az ifjak. Éppen ezért legyen ott öt órára.

Mint befejezett, letárgyalt ügy után megint oda fordult barátaihoz és szaporán vágyott bele a védvám kérdésébe. Bikfalvy azonban — talán egy kissé indignált hangon — szakította félbe:

— Boccsánat, Intéző ur, holnapra elvagyok ígérkezve.

— Hová? — Kérdezte szigoruan Högn.

— Berte urékhöz.

— Ja, ugy! Mondja meg Berte urnak, hogy üdvözlöm!

Az intéző uron nem látszott a méreg, a mely felkavarodott benne. Tekintélyén érzékeny sérelem esett. S épen tanuk előtt kellett ennek történnie. Ez az alárendelt közeget, mer parancsának teljesítése alól kibujni! Ellentszegül akaratának. Hát ha török-szakad nem lett volna kötelessége mindent félretenni,

a mi főnökének kívánságába ütközök? . . .
De azért a vértim kérdést letárgyalják.

— Högn lakásán, kora reggel kereste föl Berte. Nem csinált hosszú bevezetést.

— Bikfalyt ismerem, de nem annyira, hogy leányom jövőjét alaposabb megfontolás, körültekintés nélkül tegyem kezébe. Bizalommal jöttem tehát önhöz, Intéző ur, s kérem ne tagadjon meg némi információt . . . Van-e Bikfalynak jövője a vállalatnál? Birja-e az Intéző ur bizalmát?

Högn megyvolt lepette. Erre nem számított. Bikfalyt nap-nap után kevésbé szívelte s hogy mégis megtűrte maga körül, annak is van egy kis magyarázata. Lina, Erzsi, bizony egyik sem mai csirke, de azért elkötya-vevényi éppen nem lehet. Bikfalyt pedig tartalékban tartani s a legrosszabb esetben előirántani egész méltó szüleménye Högn ur zsenijének. Az Intéző ur pedig ellentmondáshoz szokva nem volt. Hát még ha számítását keresztül-kasul húzza valaki! Ha a véletlen tette volna, az ellen fogyvere nincs, de ember . . . alantos tisztviselője! S éppen az az ember, a ki mindig elég me rész, elég arczátlan volt őt, mint korlátlan urát, föltétlen parancsolóját el nem ismerni.

Hízen úgy beszélt vele, mint akár ki másnal, s az udvarias hang alatt kétségtelen, ott lappangott mindig a kevésbe kevés, a tiszteltenség. Ignorálta! Mikor a többiek meghunyázkodó tekintetéből félelem olvasható, Bikfalyv úgy áll előtte, minégy bármely perczben kenyértörésre kész pártitű . . . Pedig ezt a vállalatot csak erős kar tekintélyével lehet kormányozni. Milyelyt a hivatalnok arra ébred, hogy szellemi erőben nálánál úgy sem nagyobb vezetőjének hatalma sem elég, hogy fejet az asztal alá nyomja, lerázza magáról a képzelt ígát, s önézettel követeli a maga részét. Bikfalyv gondolkozni tud és mer. Ha most még némi vagyoni függetlenséggel is erősödődnék, talán a szó sem kézne sókáig ajkán . . . Különben is helyke fráter! Most kell elbánni vele, a míg lehet.

— Megvalya, kedves Berte ur, nem igen szeretek olyan nyilatkozatokat tenni, melyek esetleg megváltoztatnák —

— Kérem, bocsánat, apa áll ön előtt, Intéző ur, a ki bizalmával bizalomra is rászolgált!

— No igen, igen, . . . Hát sajnálom, igen sajnálom, de Bikfalyvinnak itt e vállalatnál jövője nincs. Többet ne kívánjon megtudni tőlem, az okot diskreció parancsolja, hogy elhallgassam. —

Ez régen történt. Ma már Högn ur nemcsak hogy predikatummal írja nevét, hanem fityeg is egy pár keresztet a mellén. A merre kocsiában elhajtát, emelkednek a kalapok. Birkafaly pedig? . . . Szentimentális ördög! . . . Különben ki is törődnek egy olyan elzúzott existenciával, a ki ott hagy egy fényes reményekre jogosító pályát, hogy máshol mint diurnista tengesse életét . . . Kellott hogy ott valami bibi legyen, habár a nemes lelki Högn csak a fejét csóválja, s nem árul el semmit.

CSINÁLT VIRÁGOK.

— Bizom az ön lovagiasságában, tisztelt uram, s nincs kifogásom az ellen, hogy leányomat, Katicza ő nagyságát, sétára vigye. Azt azonban becses figyelmébe ajánlom, hogy alkonyat előtt jó lesz visszatérni, annyival is inkább, mert a multkori tulságosan hosszúra nyúlt bizalmas együttlétük megkeserítője még mindig kedves papája dohányzóeszközének egyik alkotó részét képezi.

Pistuka előbb a papa pipaszájára, majd Katiczára veté tekintetét és szönményen elszégyelte magát. S mert a papák s mamák ebben nagyon is mulattató dolgot találtak, ill a berek, nádadak erek, futásnak eredt s meg sem állt a kocsiszinig.

Katiczát a legnagyobb zavartba hozta nyilvánosan megbélyegzett gavalléjának futása. Nem tudta, fölkeljen-e az asztaltól, utánna iramodjék, avagy sirva fakadjon. Végre is az utóbbira határozta el magát. Az uszonnáról megmaradt felkiflit görcsösen szorítva balkezeiben, jobb kezét szeméhez emelte s aztán megeredt a könnyek árja.

— No, jer, jer, kis tubiczám, érzékeny kis fülemilém: látod milyenek is ezek a férfiak! Ölebe kapta Szabolcsné kis leányát, csókjával szárítá föl forró könnyeit. Aztán félresimította homlokára omló szőke fűrtreit s gyermekes duzzogással folytatta:

— Igen, igen, a papa elijesztette, megrugrasztotta udvarlódát . . . érttem, drágám, a te szived keserűségét.

Pistuka e közben türelmetlenül várta Katiczát. Szemét le nem vette a verandáról. Mikor látta, hogy ölbe került Katicza, megersztett egy hosszú, kacskaringós fűttyőt, a mi azt jelentette: jer már Kátó!

— No hallod, lányom, hallod a fűttyőt? Neked szól . . . No csak eredi szépen; nem kell oly érzékenynek lenni. Erej, majd megvigasztal Pista.

Katicza leugrott mamája öléből, sorra kezét csókolta a mamáknak és papáknak, aztán lassan a kocsiszin felé bandukolt.

— Messzire ne menjetek. A tavak körül nem szabad járnunk! — kiáltott utánuk a mama.

A két gyerek kézen fogva haladt az egyik dombnak csöndes, lassu léptekkel. Szavuk sem igen volt egymáshoz. A dombtetőről vissza néztek a ház felé, kendőjüket meglöbegtették s aztán ismét tovább indultak a girbe görbe uton.

Jobbról egy óriási fensik terült kopáron, fehérén, mintha czukorporral lenne behintve. A só titótt át a vékony földrétegen. Baloldalon zöldelő erdőkkel borított hegyláncz vonul nyugatról keletre, csaknem félkörben kerülve meg azt a pár villateleket, hol néhány városi család nyaralt. Előttük kisebb-nagobb dombok, néhol fával borítva, néhol pedíg a föld alól só szilánkok kandikálnak ki. Messzebb, a távolban, azonban minden zöld. Arra vannak a tavak.

— Katicza, láttál-e már piócczát?

— Nem.

— Nem is tudod, mi?

— Bogár.

— Igen, egy hosszú bogár. Akarsz

látni?

— Nem, mert ránk röptül.

— Dehogy röptül, Ne félj tőle. Nem tud repülni. Én már láttam.

— Hol?

— Az édes tónál. Ott fogja egy ember. Csak vízben van. Halászni kell.

— Jaj, de szeretném látni, hogy halásznak!

— De béka is van ott.

— Akkor ne menjük oda.

— Félsz a békától, mikor én vagyok veled?

Pista szaván észrevehető volt sértett önérzete. Katicza végig mérte szemével kisérfőjét, s nyilván így gondolkozott: Pista férfi s már tizenegy éves, hát csak meg tud védni a békák ellen!

— Nem félek.

— No, akkor szaladjunk, mert messzi van ám az édes tó.

Eleresztették egymás kezét s szaladni kezdtek dombon fel, dombon le. Pista jobban bírta. Meg-meg állt, hogy bevájja Katiczát. Itt-ott meg is pillentek. Az édes tónál azonban nem találtak senkit. Lélekvesztő volt a parthoz kötve.

— Gyertünk közelebb.

Kézen fogták megint egymást s lassan indultak lefelé. A tó partjához minél közelebb értek, annál jobban élenkült meg a víz. A parttól egymás után szökdecselek vízbe a békák. Először egy-kettő, majd egész légió

kezdett rá kurruttyoló énekére. A vízből ki-ki bukkant egy-egy békafej s ijeszten nézett a két gyerek felé.

— Ma nem látnuk pióczáit, Katicza, nincs itt az a hácsi.

— Menjünk!

— Jó. Csunya ez a sok béka. A sótavaknál nincs béka. Te nem voltál még ott ugy-e, Katicza? Nem is tudod, milyen a „Dörgő” meg a sülyvedt akna!

— Messzi van?

— Arra, fölfele. Hegyre kell menni, aztán a tó egész mélyen bent van. Ott meg is lehet fűrödni. Annak a tónak nincs feneké. Ott emberek is lesznek. Mindig fűrödnék a városiak a „Dörgő”-ben. Akarod látni?

— Igen!

Megint kézen fogta Pista Katiczát és indultak tovább. Minden bokor alul fölgrögt valami, a mint ahhoz közeledtek. Béka vagy madár. Egy-egy szarvasbogar röptében majd nem hogy arcukat érinté szárnyával. Szóltan haladtak föl a hegyre. Katiczának a kis ruhája megakadt egy tövis bokorban. Elszakadt. Meggyült Pistanak a baja, mert Katicza nagyon szívére vette a kárt. Sirt.

— A mama . . . bűnh . . .

— Te, Katicza, ugy-e a te papád csak szivarozik?

— Cs a k

— No, akkor ne félj semmit

— Mért?

— Mert nincs pipaszára.

Ez látszólag megvigasztalta Katiczát. A nap már derékba kapta a fákat, csak hátuk mögött, messzi, messzi láttak még egy-egy élesebben világított pontot. De csakhamar már a hegyek is árnyéket vetettek. És még a „Dörgő“-t sem érték el Lehajoltak egy-egy ut-széli virágért, Katiczának kis köténykéjébe gyűjték.

— Fáradt vagy, Katicza?

— Nem.

Mikor a Dörgőhöz érték, már nagyon közel volt a szürkület

— Nézzed, nézzed Pista, milyen sok szép virág!

Addig szedték a virágot, míg Katiczának a köténye egészen megtelt.

Aztán lassu léptekkel ereszkedtek a tó felé. A nehéz, vörösszínű víz tükrét a legkisebb fodor sem zavarta. Mélyen lent fektüdt a völgyben, fával benőtt magas hegykoszorúól övezve. Szellő sem lengett, oda pedig erős szél kell, hogy ez a nehéz víz megmozduljon.

— Ne mondd meg papáknak, hogy itt voltunk

— Jaj, Istenem, siessünk haza.

Pista föltekint.

— Ne félj, Katicza!

Indultak fölfelé, de nem találták az utat, a melyen jöttek. Csak akkor vette észre Pista, hogy rossz helyen járnak, mikor egy mély, keskeny sósziklákkal csipkézett nyílást láttak maguk előtt. Ez a sülyedt akna. Mélyen, lent a víz tükrében egy pár gerenda uszkál s a meredek sósziklákon egyre csuszamlik a felülről jövő föld, göröngy. Mikor a vízbe esik, éktelen zaj, zugás tör fölfelé.

— Ne lépj. Katicza Ne lépj!

Oly rémülettel kiáltotta Pista, hogy Katicza sirva fakadt.

Ez itt a halál torka, jól tudta Pista. Hallott már eleget beszélni azokról a szerencsétlenségekről, a melyek itt történtek.

A szürkület gyorsan sűrűsödött. Tanácstalanul, megrémülve állt ott a két gyerek. Minden oldalról veszély fenyegeti. Egy ut volna a menekülésre, az a melyen jöttek. De azt a vékony ösvényt, a sűrű bozót között most megtalálni nem lehet. Aztán félre találnak lépni s vége az életüknek. Ezt Pista mind igen jól tudta.

— Félek, Pista.

— Ne félj, Katicza!

— Megvernek!

Az még a legkisebb baj volna — gondolta Pista magában. Arra én már el vagyok készülve. Nem is bánom, csak otthon lenne.

— Menjünk haza, Pista, vigy haza!

Pista nem szólt semmit.

— Menjünk haza, vigy haza Pista!

Ezt már követelő hangon mondta a kis leányka. Mikor látta, hogy Pista erre sem mozdul, levetette magát a földre és zokogni kezdett.

— Édes kis Katicza, szép kis Katicza, ne félj . . . Nem mehetünk haza . . . Egész sötét van . . . Értünk jönnek majd lámpással . . . Vagy pedig reggel . . .

Katicza egyre sirt, zokogott, egész kis teste remegett belé. Pista erőlyes hangon szól hozzá megint:

— Félsz, mikor velem vagy?

Katicza a sirást abba hagyta, azlán hal-

kan felelt:

— Nem félek.

— Újünk le beszélgezzünk . . . Te, Katicza, igaz-e, hogy Nagy Béla szerelmes Erzsibe?

— Ki az a Nagy Béla?

— Az az első gimnazista.

— Jaj, igen . . . hát te honnan tudod?

— Beszélték a fiuk.

Egy kis csönd.

— De beszéltek még egyebet is a fiuk. Tudod mit, Katicza?

— Nem.

— Azt, hogy . . . azt beszélük . . . hogy én szerelmes vagyok — beléd.

— S igaz? . . .

— A lányok nem beszélnek semmit?

— De . . .

— S igaz?

Katicza elpityeredett.

— Édes kis Katiczám, ne sirj, hiszen én szeretlek!

Eltelt öt percz teljes némaságban. Ez idő alatt Pista mind azt ismételtette magában, a mit most hangosan fog mondani:

— Katicza, pecsételjük meg szerelmünket csókkal!

Aztán átkarolták egymást s elcsattant az első csók. Megint néma csönd. A csöndet aztán kis idő múlva megint csók czuppanása szakította meg. Ez így váltakozott jó darabig.

— Ugy-e, Katicza, mi szeretni fogjuk egymást mindig.

— Igen, igen — szól duzzogva Katicza — tudom, ti fiuk milyenek vagytok! Ha nagy deák leszel, nem is nézel olyan kis leányra, mint én vagyok.

— De hiszen akkora te is nagy leszel.

- Igaz biz'a! — Ez egészen megnyugtatta Katót.
- Most még nem tudnálak eltartani, de mikor jogász leszek, feleségül veszek!
- Mikor leszel már jogász?
- Nem tudom . . . Hol vannak a virágok?
- Itt a földön.
- Katiczám, édes kis menyasszonyom, nem vagy álmos?
- De . . .
- Alszunk?
- Igen.
- A virágokra tesszük fejünket s átka-roljuk egymást, jó?
- Igen.
- Feleségem vagy?
- Az.
- Imádlak Katiczám!
- Én jobban téged, mint te engem.
- Nem igaz, én jobban téged!
- Örökre!
- Még egy csókot!
- Átölelve tartották egymást; fejük alatt mezei virágokból a párna . . . ajkuk összeért s így aludtak a szabad ég alatt.

Átölelve tartottuk egymást; fejünk alatt mezei virágokból a párna . . . ajkunk összeért s úgy aludtunk a szabad ég alatt.

* * *

Léptek közelednek. Valaki kopog ajtómon.

— Ki az?

Inasom. Menyasszonyi csokrot hoz, fehér virágokból. Hatalmas illatár tölti be a levegőt. Erős, nehéz illat.

— Ferencz, készitse ki ruháimat . . . esküvőmre.

Kezembe veszem a csokrot, nézem, nézem. Milyen ékesek, diszesek, pompázók e virágok . . . Mint menyasszonyom. S az illatuk? Mint menyasszonyom lelke . . .

A dívánra helyezem a csokrot s fájdalom vágygyal sóhajtok:

— Hol vagytok mezei virágok, hol vagy Katicza?!

Nem tehetek róla: *csinált* virágnak nézem ezt a csokrot. S azt az illatárt pedig mintha sürtive — üvegen is árnulnak.

TARTALOM.

	Oldal.
Az ideálista.....	3
Kelepezében.	16
Az ékszer.	27
Zoli.	37
A vén muzsikus.	48
A „pokolból került.”	53
Az első dár.	61
De mi lesz holnap ?	72
A hozomány.	80
Czégér.	93
Dőnezi tréfal.	106
A nagy harang.	115
A pénz.	127
A matrózkáncz.....	139
Ember tervez. . . .	149
Csinált virágok.	161

SZÉNÁSY ÉS REIMANN

Budapest,

IV. ker., Ferenczyek-tere 9. szám.